

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

«Η Οικονομική Επανάταξη του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα:
Μια Γεωπολιτική Ανάλυση»

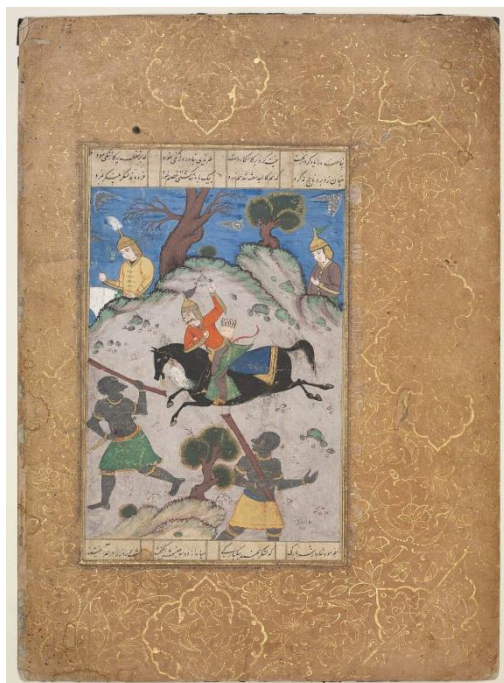
Φοιτήτρια: Γαβαλάκη Ροδιάνθη

Πατρώνυμο: Μάρκος

Αριθμός Μητρώου: 1570201100004

Επόπτης Α': Γρίβας Κωνσταντίνος

Επόπτης Β': Γώγος Κωνσταντίνος

ΙΟΥΛΙΟΣ 2017
ΑΘΗΝΑ

*Στα αδέρφια μου. Τους εξ' αίματος φίλους που μού χάρισαν οι γονείς μου για να
πορεύομαι στη ζωή.*

*Η εικόνα στο εξώφυλλο είναι χειρόγραφο από το «Shahnama», περσικό έπος του
ποιητή Firdawsi και αναπαριστά τη μάχη ανάμεσα σε άνθρωπο και δαίμονες.
Βρέθηκε στο Ισφαχάν το 1602 και σήμερα φιλοξενείται στο Μουσείο Καλών Τεχνών
της Βοστώνης.*

Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

«Η Οικονομική Επανάταξη του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα:
Μια Γεωπολιτική Ανάλυση»

Φοιτήτρια: Γαβαλάκη Ροδιάνθη

Πατρώνυμο: Μάρκος

Αριθμός Μητρώου: 1570201100004

Επόπτης Α': Γρίβας Κωνσταντίνος

Επόπτης Β': Γώγος Κωνσταντίνος

ΙΟΥΛΙΟΣ 2017
ΑΘΗΝΑ

Πρόλογος

Ο ρόλος της Οικονομίας στη διανύουσα εποχή της Παγκοσμιοποίησης, χαρακτηρίζεται από τις αλυσιδωτές αλληλεπιδράσεις των κανόνων που ρυθμίζουν την Ελεύθερη Αγορά στο σύνολό της. Θα μπορούσε χαρακτηριστικά να λεχθεί ότι οι τομείς της Οικονομίας και της Άμυνας όντας αλληλένδετοι στις ημέρες μας, αποτελούν τον υπ' αριθμόν ένα παράγοντα για τη σύναψη συνεργασιακών συνασπισμών αλλά και για τη διακοπή οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ των σύγχρονων κρατικών μορφωμάτων. Δεδομένης της πολύπλευρης σημασίας της Ισχύος που αποκτά ένα οικονομικά και αμυντικά εύρωστο κράτος, γίνεται εύκολα αντιληπτό το κατά πόσο είναι σημαντικό ένας γεωπολιτικός παίκτης που διαβεί σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα αν δεν κατορθώνει να ηγείται μιας ισχυρής συνεργασίας, τότε να μπορεί να συμμετέχει προς ιδίον συμφέρον σε μια τέτοια.

Σαφώς σε ένα πολυπολικό και συνεχώς εναλλασσόμενο σχετικά με τις ισορροπίες ισχύος διεθνές σύστημα, οι συνασπισμοί μεταξύ κρατών χαρακτηρίζονται κάθε άλλο παρά από νομοτέλειες. Η παγιοποιημένη διεθνής πολυμορφία προσφέρει στους δρώντες της μεταξύ άλλων, και την επιλογή της επιβολής του απομονωτισμού μέσω της ισχύος, συνδυαστικά με τη βοήθεια των κατάλληλων συγκυριών. Δηλαδή, σε περιπτώσεις που τα συμφέροντα και οι ανάγκες ενός κράτους αποκλίνουν των αναγκών και των συμφερόντων του εκάστοτε συνεργασιακού συνασπισμού ή της εκάστοτε ηγεμονικής δύναμης, τότε εύκολα το κράτος αυτό οδηγείται σε μεθοδευμένο απομονωτισμό, έτσι ώστε μέσω πιέσεων και ελλείψεων να «συμμορφωθεί» με τις ανάγκες που επιτάσσει η ανυπαρξία της διεθνούς εννόμου τάξεως. Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz, *«τα κράτη που αγνοούν τη θέση ισχύος τους σε σχέση με άλλα κράτη, πληρώνουν το κόστος με υποταγή και ίσως με εξαφάνιση»*.¹ Για τον λόγο αυτό η έννοια του «εθνικού συμφέροντος» (national interest) διαφέρει από κράτος σε κράτος και εφαρμόζεται υπό συνθήκες δυνητικής υπεράσπισης.

Αναφέροντας τον όρο της Ισχύος, επιβάλλεται να διασαφηνιστεί ότι η ίδια δε συνίσταται μόνον στην Οικονομία και την Άμυνα. Αντιθέτως, μαζί με την Πολιτική και τον Πολιτισμό – Πληροφορία, αποτελούν τους τέσσερις πυλώνες Ισχύος,

¹ Για περισσότερα στο Waltz, Kenneth, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Μετάφραση Κολιοζόπουλος Κωνσταντίνος, Ποιότητα, Αθήνα, 2011

σύμφωνα με τον καθηγητή Ι.Θ. Μάζη.² Συμπερασματικά, οι τέσσερις αυτοί πυλώνες αλληλοεξαρτώνται και αλληλοεπηρεάζονται, καθιστώντας ανταγωνιστική ή μη τη συνισταμένη τους δύναμη. Και επειδή η επικρατούσα απουσία του διπολισμού στο διεθνές σύστημα καθιστά τους δρώντες αναγκαστικά, θα λέγαμε, ακόμα περισσότερο ανταγωνιστικούς, επέρχεται σαν φυσικό αποτέλεσμα η επί μέρους σύγκρουση των δυνητικά ισχυρών. Τοιουτοτρόπως και βάσει της απέχθειας που τρέφει η φύση για το κενό (*vacuum of power*), δημιουργούνται οι ηγεμονίες, οι συνεργασίες, η ένταξη, ο απομονωτισμός και κατ' επέκταση η επανένταξη των κρατικών δρώντων σε ένα υπερ-σύστημα που χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό.

Σε διεθνές επίπεδο, τα κράτη νοούμενα ως ζωντανοί οργανισμοί³, διαθέτουν το καθένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία συντελούν στη διαμόρφωση της διεθνούς οντολογικής πραγματικότητας. Πολλάκις, το ιστορικό παρελθόν κάθε κράτους είναι η βάση της συνέχισης του στο χωροχρόνο. Ωστόσο, σε ένα ποικιλοτρόπως και ραγδαία εξελισσόμενο σύστημα, οι παράγοντες που ενισχύουν τη δυνητική ανάπτυξη ενός κράτους δεν είναι μόνον η ιστορία, αλλά κατά κύριο λόγο η αντίληψη των εξελίξεων και των συγκυριών της εκάστοτε περιόδου. Η άποψη της σύγχρονης φυσικής για τη σημασία του χρόνου σηματοδοτείται από τη ρήση του Άλμπερτ Αϊνστάιν: «Για μας τους ορκισμένους φυσικούς η διάκριση ανάμεσα στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον είναι μόνο μια ψευδαίσθηση ακόμα κι αν είναι τόσο επίμονη».⁴ Επομένως, γίνεται λόγος για την ανυπαρξία παρόντος και παρελθόντος, με μοναδική την ύπαρξη ενός συνεχούς παρόντος. Πάνω στη θεωρία αυτή, βασίζεται η σημασία της κατανόησης της πολυσημίας του παρόντος και της δράσης ενός κράτους σε αντίστοιχο πραγματικό χρόνο.

Αναλυτικότερα, δεδομένης της εξέλιξης της τεχνολογίας και των μέσων υπεράσπισης της εθνικής κυριαρχίας και των εθνικών συμφερόντων, το κάθε κράτος οφείλει να χρησιμοποιεί τα υπάρχοντα μέσα που διαθέτει είτε να επινοεί νέα,⁵ προκειμένου να επιτύχει το σκοπό της επιβίωσης και της αυτοδιάθεσης. Φυσικά, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους, που να ταιριάζουν τόσο στην πολιτική και πολιτισμική σκιαγράφηση, όσο και στις συνδυαζόμενες εθνικές επιδιώξεις του

² Μάζης, Ι.Θ., *Γεωπολιτική: Θεωρία και Πράξη*, ΕΛΙΑΜΕΠ/Παπαζήσης, Αθήνα, 2002

³ Ratzel, Friedrich, *La Géographie Politique: Les concepts fondamentaux*, Fayard, Paris, 1987, στο Μάζης, Ι.Θ., *Γεωπολιτική: Θεωρία και Πράξη*, ΕΛΙΑΜΕΠ/Παπαζήσης, Αθήνα, 2002, σ. 12-13

⁴ Δανέζης, Μάνος, *Το φάντασμα της ταχύτητας*, ενότ. «Το πρόβλημα», 18/3/2015

⁵ Η υπογράμμιση είναι δική μας.

κάθε δρώντος. Σε κάθε περίπτωση και ξεχωριστά, οι τρόποι και τα μέσα ποικίλλουν, συνδυάζονται και εφαρμόζονται με τέτοιο τρόπο ώστε τα ζητούμενα να πραγματοποιούνται κατά το δοκούν και πολλές φορές υπό την κοινή γραμμή πλευσης, η οποία υποδεικνύεται από συνεργασιακούς συνασπισμούς κρατών (NATO, OPEC, ΕΕ, ΔΝΤ, κ.ά.). Τι ακολουθεί, όμως, στην περίπτωση που το κράτος Χ προκειμένου να διατηρήσει το εθνικό του συμφέρον και να πολλαπλασιάσει την ισχύ του, αποφασίζει να κινητοποιηθεί ριζοσπαστικά και κατά μόνας;

Στην προσπάθεια να αναζητηθούν τα αίτια της ριζοσπαστικοποίησης θεωρείται απαραίτητο να παρατεθούν τα πιθανά στάδια που οδηγούν σε αυτήν. Σε πολλές περιπτώσεις λόγοι οι οποίοι οδηγούν σε ριζοσπαστικοποίηση πηγάζουν από τη δυσaréσκεια που εκφράζει ένα μέρος του πληθυσμού. Αυτό επιτυγχάνεται συνήθως δια μέσου της έκφρασης των ατόμων που έχουν δυνατότητα επιρροής επί των μαζών, δηλαδή των «εκπρόσωπων των συνιστωσών της Ισχύος», (πολιτικοί και θρησκευτικοί ηγέτες, στρατιωτικοί, ακαδημαϊκοί, διανοούμενοι, δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες). Κατά συνέπεια, η εκάστοτε ριζοσπαστικοποίηση σε διεθνές επίπεδο είναι ως φυσικό αποτέλεσμα, ο απόηχος της εσωτερικής αναδιοργάνωσης ενός κράτους. Συχνά και μεταξύ άλλων, η αναδιοργάνωση αυτή, κατά τη γράφουσα, επιτυγχάνεται με τις εξής μορφές: i) απόπειρα πραξικοπήματος με σκοπό την ανατροπή του καθεστώτος ii) ανάληψη της εξουσίας με επανάσταση iii) διεξαγωγή δημοψηφίσματος και εκλογών εν μέσω οικονομικής, πολιτικής κρίσης καθώς και κρίσης αξιών.

Ωστόσο, σε μια βαθύτερη προσέγγιση των γεγονότων, φθάνουμε συχνά στο συμπέρασμα ότι μέχρι σήμερα στις περισσότερες περιπτώσεις μεταβολής του status quo, τεράστιο ρόλο έπαιξε ο τέταρτος πυλώνας Ισχύος, εκείνος του Πολιτισμού, που εμπεριέχει τις συνιστώσες της Πληροφορίας και της Θρησκείας. Αναλογιζόμενοι τον αρχέτυπο του Καρλ Γιουνγκ, φθάνουμε στο συμπέρασμα ότι η χρήση φυσικών και πολιτισμικών αρχετύπων συμβάλλει στη χειραγώγηση των μαζών με αποτέλεσμα την επιρροή του συναισθήματος και πολλές φορές τον φανατισμό.⁶ Και αν συνδυαστικά θεωρήσουμε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ο ριζοσπαστισμός είναι αποτέλεσμα υιοθέτησης θεωριών και πολιτικών ιδεολογιών που πήραν τη μορφή θρησκείας (λ.χ. κομμουνισμός και ναζισμός), τότε μπορεί ευκολότερα να γίνει αντιληπτή η συμβολή

⁶ Για περισσότερα στο Jung, Karl Gustav, *Τέσσερα Αρχέτυπα: Μητέρα, Αναγέννηση, Πνεύμα, Κατεργάρης*, Μετάφραση Μπαρουξής Γιώργος, Ιάμβλιχος, Αθήνα 1995

του αρχετύπου στην επιρροή των μαζών. Πρακτικά, γίνεται κατανοητό ότι το πεδίο των συμβόλων είναι ένα ισχυρότατο οπλοστάσιο, το οποίο αν χρησιμοποιηθεί κάτω από κατάλληλες συγκυρίες και προϋποθέσεις, μπορεί σε οποιαδήποτε εποχή να αποτελέσει εφιαλτήριο γεγονότων, τα οποία δύνανται σε μεγάλο βαθμό να αλλάξουν τις προϋπάρχουσες ισορροπίες ανά τον κόσμο και να χαρακτηριστούν ως «κοσμοϊστορικά». Ένα τέτοιο γεγονός είναι η γέννηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν στις 11 Φεβρουαρίου 1979.

Εισαγωγή

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν είναι χώρα της Μέσης Ανατολής στη Νοτιοδυτική Ασία και ο πληθυσμός της ανέρχεται στα 80.609.037.⁷ Είναι η συνέχεια της Περσικής Αυτοκρατορίας και μετρά δυόμισι χιλιάδες χρόνια ύπαρξης. Η επίσημη μετονομασία της Περσίας σε «Ιράν» έγινε στις 21 Μαρτίου 1935, όταν ο Σάχης Mohammad Reza Pahlavi, έθεσε ως αίτημα προς την διεθνή κοινότητα να αποκαλεί τη χώρα με την εθνική ονομασία της, δηλαδή ως «Ιράν» (= η χώρα των Αρίων).⁸

Το ξέσπασμα της Ισλαμικής Επανάστασης τον Ιανουάριο του 1978 με πνευματικό αρχηγό τον Ayatollah Sayyid Ruhollah Musavi Khomeini, που μέχρι τότε βρισκόταν εξόριστος στο Παρίσι, είχε ως αποτέλεσμα την ανατροπή της δυναστείας των Pahlavi στις 11 Φεβρουαρίου 1979.⁹ Η νίκη της Ισλαμικής Επανάστασης επέφερε με τη διεξαγωγή εθνικού δημοψηφίσματος την 1^η Απρίλη 1979, την αλλαγή της ονομασίας σε «Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν».¹⁰ Η αλλαγή αυτή είναι κάτι παραπάνω από σύνθετη. Αυτή τη φορά η ουσία της μετονομασίας έχει περάσει το στάδιο ευόδωσης της ινδοευρωπαϊκής ταυτότητας που θέλησε να προσδώσει ο Σάχης στην εθνική ονομασία του Ιράν. Η μετονομασία του 1979 πραγματοποιείται με την εκ θεμελίων αλλαγή του καθεστώτος από κοσμικό σε θεοκρατικό και η βαρύτητα δίνεται πια στην αποκτηθείσα ισλαμική ταυτότητα του Ιράν, η οποία πρόκειται να αλλάξει μια για πάντα την Ιστορία.

Για τη Δύση, και αντιστοίχως για τους δυτικούς, η κατανόηση του σημερινού Ιράν έγκειται στην ανάλυση του θεοκρατικού καθεστώτος και του ιρανικού Συντάγματος. Αυτό συμβαίνει για πολλούς λόγους: ο πιο σημαντικός είναι η εξουσία που συγκεντρώνει ο Ανώτατος Ηγέτης ή Οδηγός¹¹ στο πρόσωπό του. Το ιρανικό

⁷“Iran Population”, *Worldometers* <http://www.worldometers.info/world-population/iran-population/> (πρόσβαση:15/2/2017)

⁸«Περσία» <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CF%83%CE%AF%CE%B1> (πρόσβαση:15/2/2017)

⁹“38 Years On, Iran Celebrates Islamic Revolution Anniversary”, *Tasnim News Agency*, 31/1/2017 <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/01/31/1313465/38-years-on-iran-celebrates-islamic-revolution-anniversary> (πρόσβαση: 15/2/2017)

¹⁰ «Ιράν» <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD> (πρόσβαση:15/2/2017)

¹¹ «Ο Οδηγός είναι ‘ο πιο σοφός, ο πιο καλός μουσουλμάνος’». Ρουά, Ολιβιέ, *Η αποτυχία του πολιτικού Ισλάμ* [*L'échec de l'Islam politique*], Κεφ 10, Ιράν: Σιιτισμός και επανάσταση, Esprit/ Seuil, Παρίσι,

Σύνταγμα αποδίδει επίσημα στον Ανώτατο Ηγέτη τεράστια εξουσία πάνω στους κρατικούς θεσμούς, ενώ ανεπίσημα του δίνει τη δυνατότητα να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία της εκάστοτε κυβέρνησης, με τον ίδιο να είναι επικεφαλής του κράτους και αρχιστράτηγος.¹² Το γεγονός αυτό συνδυαστικά με την ιδιότητα του Ανώτατου Ηγέτη ως θρησκευτικού αρχηγού, εντυπώνει στη σύγχρονη σκέψη την έννοια του θρησκευτικού προσωποπαγούς συγκεντρωτισμού, που για τη Δύση συνίσταται αυτομάτως σε αναχρονισμό.

Ωστόσο, στο σκεπτικό των Ιρανών που με την ψήφο τους τον Απρίλιο του 1979 έδωσαν σάρκα και οστά σε αυτό που διακύβευε η ιδέα της Ισλαμικής Επανάστασης, μάλλον έμοιαζε καθ' όλα σύγχρονο και ανατρεπτικό. Η σύγχυση που προκαλεί η θεοκρατία στο δυτικό φαντασιακό, όσο αντίστοιχα και η πιθανότητα απουσίας της στο μετεπαναστατικό Ιράν, απαιτούν αναμφίβολα ντετερμινιστικές προσεγγίσεις. Όμως, σε πολλές περιπτώσεις θεωρείται ότι το χάσμα μεταξύ Δύσης – Ανατολής είναι αγεφύρωτο ακόμα και στην κατανόηση εθνογραφικών χαρακτηριστικών. Συχνά μάλιστα, η αντίληψη αυτή ενισχύεται όταν τα χαρακτηριστικά αυτά εργαλειοποιούνται με σκοπό την εδραίωση στην εξουσία.

Η Ισλαμική Επανάσταση λοιπόν, έχει εξ ορισμού πολιτικές και θρησκευτικές διαστάσεις που καθιστούν την επ' αυτού πραγματολογική ανάλυση περιττή. Ωστόσο, το ερώτημα εν προκειμένω είναι αν η πλάστιγγα γέρνει προς κάποια μεριά. Δηλαδή, το αν και κατά πόσο η θρησκεία έγινε πολιτική ή η πολιτική έγινε θρησκεία, ή κατά πόσο η μία υπερίσχυσε της άλλης. Σαφώς, η απάντηση αυτή θα μπορούσε να γίνει αντικείμενο επεξεργασίας εφόσον καταστεί σαφές ότι το Ισλάμ από τη φύση του είναι ταυτόχρονα πολίτευμα και θρησκεία και το Κοράνι είναι η ιερονομική βίβλος, δηλαδή το μέσο για την απονομή δικαιοσύνης.¹³ Ωστόσο, η εξέλιξη των γεγονότων, έρχεται να δώσει τη δική της ερμηνεία στη σημασία της Ισλαμικής Επανάστασης του 1979 και στο θεοκρατικό καθεστώς, που σήμερα μετρά 38 χρόνια ύπαρξης.

Στο ανάγνωσμα της «Ισλαμικής Δημοκρατίας» εύλογα η πρώτη σκέψη είναι το θεοκρατικό καθεστώς. Για την κατανόηση του καθεστώτος του σημερινού Ιράν,

1992, Μετάφραση Κώστας Σπαθαράκης, *Αφιέρωμα στο Ιράν*, Νέα Εστία, τχ. 1792, Τόμος 160^{ος}, Έτος 80^ο, Σεπτέμβριος 2006, Αθήνα, σελ 353

¹² Ganji, Akbar, «Ποιος είναι ο Αλί Χαμενέϊ: Η κοσμοθεωρία του Ανώτατου Ηγέτη του Ιράν», *Αφιέρωμα στο Ιράν, Ελληνική Έκδοση του Foreign Affairs*, (ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013) τεύχος 13, (σελ 94)

¹³ Πατραγάς – Νικολάου, Κυριάκος Θ., *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνησις*, Εκδόσεις Ηρόδοτος, Αθήνα, 2011, σελ 174

είναι μείζονος σημασίας η παράθεση της ετυμολογίας του όρου «θεοκρατία». Θεοκρατία, λοιπόν, είναι «το πολιτικό σύστημα στο οποίο η εξουσία, που πηγή της θεωρείται ο Θεός, ασκείται από τον κλήρο σύμφωνα με τους κανόνες της θρησκείας».¹⁴ Η εξουσία, η οποία ασκείται από τον Ανώτατο Θρησκευτικό Ηγέτη βασίζεται στο σιτικό Ισλάμ και στη Σαρία, κατά την σιτική της ερμηνεία. Σύμφωνα με τον ηγέτη της Ισλαμικής Επανάστασης Ayatollah Sayyid Ruhollah Musavi Khomeini, εφόσον στον σιτισμό υπάρχει η ανώτατη θρησκευτική αρχή, αυτή πρέπει να κατέχει την κρατική εξουσία και ο ηγέτης να είναι κληρικός.¹⁵ Επομένως καθίσταται σαφές ότι στο Ιράν κατ' εξοχήν αρμόδιος για τη διακυβέρνηση της χώρας είναι ο Ανώτατος Θρησκευτικός Ηγέτης, ο οποίος συγκεντρώνει στο πρόσωπό του την πλειονότητα των εξουσιών.

Η ανάληψη της εξουσίας από τον «κλήρο» επηρέασε την εικόνα του Ιράν τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Αυτό δε συνέβη μονάχα χάρη στην καινοφανή εδραίωση του θεοκρατικού καθεστώτος. Πριν το ιρανικό κοσμικό ημερολόγιο φθάσει στην τελευταία του σελίδα, έχει συμπληρώσει πολλές άλλες σελίδες με γεγονότα που ήταν καθοριστικά για την εξέλιξη προς το σημερινό Ιράν και για την πορεία ως την Ισλαμική Επανάσταση.

Προκειμένου να αναδειχθεί η αλληλουχία των γεγονότων ανάμεσα στο κοσμικό προεπαναστατικό και στο θεοκρατικό μετεπαναστατικό Ιράν, θεωρείται απαραίτητη η παράθεση σχετικού χρονολογίου με τα πιο σημαντικά γεγονότα του 20^{ου} και 21^{ου} αιώνα, το οποίο παρουσιάζεται επισυναπτόμενο ως *Παράρτημα Ι*. Στο Κεφάλαιο Πρώτο της εν λόγω εργασίας παρατίθεται αναλυτικά η φύση του σιτικού σχίσματος, η έννοια του «ισλαμισμού» καθώς και η θέση του «κλήρου» στη διακυβέρνηση του μετεπαναστατικού Ιράν. Στο κεφάλαιο αυτό συμπεριλαμβάνεται συνέντευξη που παραχωρήθηκε από τον Καθηγητή Ισλαμικού Δικαίου, Κυριάκο Θ. Νικολάου –Πατραγά σχετικά με τον σιτισμό και τη διακυβέρνηση στο Ιράν. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η πορεία συγκερασμού σιτισμού – ιρανικής ταυτότητας καθώς και λεπτομέρειες για την ενδότερη διάσπαση του σιτικού Ισλάμ. Τέλος, το κεφάλαιο περιέχει πληροφορίες για το Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας

¹⁴ Λήμμα «θεοκρατία», *Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*

www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=θεοκρατία&dq (πρόσβαση: 16/2/2017)

¹⁵ Ρουά, Ολιβιέ, *L'échec de l'Islam...*, σελ 353

συνοδευόμενες από το μεταφρασμένο στα ελληνικά Προοίμιό του καθώς πληροφορίες και για τα θεσμικά και εκτελεστικά όργανα του Ιράν.

Το Κεφάλαιο Δεύτερο της εργασίας πραγματεύεται στο σύνολό του την ανάλυση των συνιστωσών που οδήγησαν την Τεχεράνη στον οικονομικό απομονωτισμό. Αναλυτικότερα στο κεφάλαιο παρατίθενται πληροφορίες για την αρχή της κατασκευής του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος υπό τον Σάχη και για το πώς αυτό συνδυαστικά με τη διπλωματική κρίση ανάμεσα στις ΗΠΑ και το Ιράν του Khomeini (1979) οδήγησε σε μια σειρά οικονομικών κυρώσεων επιβαλλόμενων από τις ΗΠΑ, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και την Ευρωπαϊκή Ένωση (εντεύθεν ΕΕ), οι οποίες έπληξαν σε βάθος την ιρανική οικονομία. Στη συνέχεια δίνονται βασικά σημεία της επίσημης έκθεσης της Παγκόσμιας Τράπεζας, ενώ η ίδια παρουσιάζεται αυτούσια ως *Παράτημα II*. Κατόπιν, δίνονται βασικά σημεία του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (εντεύθεν JCPOA), το οποίο υπεγράφη ανάμεσα στα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών συν την Γερμανία και το Ιράν. Η Συμφωνία είχε ως σκοπό το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν να εξυπηρετεί μόνον ειρηνικούς σκοπούς, με ανταλλαγή την ολική άρση των οικονομικών κυρώσεων που είχαν μέχρι τότε επιβληθεί στη χώρα σχετικά με το ζήτημα. Στο κεφάλαιο συμπεριλαμβάνεται η εισαγωγή και το κομμάτι του JCPOA που αναφέρεται στο ενδεχόμενο επιβολής εκ νέου κυρώσεων, όλα ανασυρόμενα από το «*Ενημερωτικό σημείωμα για την άρση των κυρώσεων της ΕΕ δυνάμει του ΚΟΣΔ*». Στη συνέχεια, γίνεται προσπάθεια σφυγμομέτρησης σχετικά με την επίδραση και την απόδοση του JCPOA, μέσω επίσημων οικονομικών εκθέσεων διεθνών οικονομικών οργανισμών αλλά και αναλυτών, ενώ αργότερα παρουσιάζονται ως παρελκόμενο της δυνατότητας άρσης των επιβληθεισών κυρώσεων οι σχέσεις της ιρανικής οικονομίας με το σύστημα SWIFT. Μετέπειτα παρατίθεται αναλυτικά το «Δόγμα Obama» με άξονα τη διαπραγματευτική στρατηγική προς το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης καθώς και η στάση που έχει κρατήσει μέχρι τώρα η Κυβέρνηση του Donald J. Trump απέναντι στη Συμφωνία και στο Ιράν εν γένει. Τέλος, παρουσιάζονται οικονομικές συμφωνίες που έχει συνάψει το Ιράν με τις ΗΠΑ, την ΕΕ, τη Ρωσία και την Κίνα μετά την υπογραφή του JCPOA. Το κεφάλαιο κλείνει με τα συμπεράσματα που διεξάγονται μετά την επιμέρους ανάλυση των προαναφερθέντων.

Στο Κεφάλαιο Τρίτο μετά την αποκωδικοποίηση του τίτλου του θέματος, έχοντας προσδιορίσει τα όρια του Γεωγραφικού Συμπλόκου και έχοντας ορίσει τον ακριβή προς μελέτη Χώρο, αφού επιχειρούμε να ορίσουμε τον γεωπολιτικό

παράγοντα και να ολοκληρώσουμε τον προσδιορισμό της συστημικής δομής και της εσωτερικής διάρθρωσης των γεωπολιτικών χώρων σε υποσυστήματα και υπερ-σύστημα. Στη συνέχεια, προχωράμε στην εξαγωγή συμπερασμάτων μέσω της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως, η οποία σύμφωνα με τον Ι.Θ. Μάζη, είναι «*η γεωγραφική αναλυτική μέθοδος που μελετά, προβλέπει και περιγράφει την ανακατανομή της ισχύος στον πλανήτη*».¹⁶ Σε αυτό το σημείο πρέπει να διασαφηνιστεί ότι η εργασία δεν προβλέπεται να ασχοληθεί με άλλες χώρες της περιοχής (λ.χ. Τουρκία, Αίγυπτος, Ισραήλ ή γενικώς με μεσανατολικά κράτη), καθώς σχεδιάζεται να δοθεί έμφαση στις σχέσεις του Ιράν με τους μεγάλους δρώντες του Διεθνούς Συστήματος. Επιπρόσθετα επιχειρείται η εξαγωγή συμπερασμάτων για τα αναλυόμενα υποσυστήματα και υπερ-σύστημα μέσω πρόσθετων πληροφοριών, οι οποίες στοχεύουν στην ανάδειξη της συνισταμένης της Ισχύος που αποκτά η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν μετά την άρση των κυρώσεων που συντελέστηκε με την υπογραφή της «Ενδιάμεσης Συνθήκης της Γενεύης» (Geneva Interim Agreement) ή αλλιώς του «Κοινού Σχεδίου Δράσης» (Joint Plan of Action) τον Νοέμβριο του 2013, αργότερα γνωστή και ως P5+1.¹⁷ Τέλος, ακολουθεί η εξαγωγή Γενικών Συμπερασμάτων μαζί με τον τελικό Επίλογο. Θέμα της παρούσας εργασίας είναι «*Η Οικονομική Επανάταξη του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα: Μια Γεωπολιτική Ανάλυση*».

¹⁶ Για περισσότερα βλ. Μάζης, Ι. Θ., *Γεωπολιτική: Θεωρία και Πράξη*, ΕΛΙΑΜΕΠ/ Παπαζήση, Αθήνα 2002

¹⁷ Με το ακρωνύμιο «P5+1» γίνεται αναφορά στα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (Κίνα, Γαλλία, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ) συν τη Γερμανία. Το P5 + 1 αναφέρεται ως «E3 + 3» από τις ευρωπαϊκές χώρες.

Κεφάλαιο Πρώτο

Θρησκεία & Πολίτευμα στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν

1.1 Σιιτισμός και Πολιτική Διακυβέρνηση στο Μετεπαναστατικό Ιράν

Το μέχρι τώρα παρατεθέν ιστορικό πλαίσιο (βλ. *Παράτημα Ι*) καταδεικνύει ότι οι συνεχόμενες εξελίξεις στο μετεπαναστατικό Ιράν χαρακτηρίζονται από τις έντονες ιστορικά και πολιτικά ζυμώσεις. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο είναι αδήριτη ανάγκη να αναφερθεί η σημασία του σιιτικού Ισλάμ και του «κλήρου» στη διακυβέρνηση της χώρας, καθώς και ο προσδιορισμός της έννοιας του «ισλαμισμού». Πριν όμως γίνει αυτό, προτεραιότητα έχει να διασαφηνιστεί ότι ο σιιτισμός δεν αποτελεί αίρεση του Ισλάμ, αλλά σχίσμα αυτού, καθώς όπως μετ' ανάλυσης αναφέρει ο καθηγητής Ισλαμικού Δικαίου Κυριάκος Θ. Νικολάου - Πατραγάς, «δεν παρουσιάζεται δογματική απόκλιση μεταξύ τούτων και όσων πρεσβεύουν οι ορθόδοξοι μουσουλμάνοι».¹⁸ Το σχίσμα ανάμεσα σε σουνιτισμό και σιιτισμό, έγκειται στη διαδοχή. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη σουνιτική άποψη, ο Προφήτης δεν όρισε διάδοχό του στην ηγεσία της κοινότητας των πιστών (Ομμα) μετά τον θάνατό του, το 632 μ.Χ. Ωστόσο, σύμφωνα με τους σιίτες, ο Μωάμεθ είχε ορίσει ως διάδοχό του τον γαμπρό και ξάδελφό του, Άλι, ενώ σύμφωνα με τους σουνίτες ο Προφήτης είχε αναδείξει διάδοχό του, τον σύντροφό του και πατέρα της συζύγου του Αϊσά, Άμπου Μπακρ, ο οποίος τελικά και έγινε ο πρώτος από τους τέσσερις χαλίφες.¹⁹

Σχετικά με την έννοια του «ισλαμισμού», όπως αυτή αναλύεται από τον Καθηγητή Ι.Θ. Μάζη, επισημαίνονται δύο στοιχεία. Το πρώτο είναι « η κοινωνική προέλευση του υποκειμένου, η οποία είναι κάθε άλλο παρά αυτή των θεολογικών κύκλων και εντοπίζεται στους αποφοίτους των πολυτεχνείων, των πανεπιστημιακών σχολών, των εκπαιδευτικών ακαδημιών και στους κατοίκους μεγάλων αστικών συγκεντρώσεων».²⁰ Το δεύτερο είναι «[...]το πολιτικό του στίγμα. Και αυτό διότι οι ισλαμιστές αναφέρονται περισσότερο στην ισλαμιστική “ιδεολογία” παρά στη θρησκεία, με την αυστηρή έννοια του όρου. Η προσπάθειά τους συνίσταται στο να ανασύρουν από

¹⁸ Πατραγάς – Νικολάου, Κυριάκος Θ., *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, Λειμών, Αθήνα 2016, σελ 163

¹⁹ Γώγος, Κωνσταντίνος Χ., *Τουρκικό Πολιτικό Ισλάμ και Ισλαμιστικά Δίκτυα στη Γερμανία*, Λιβάνη, Αθήνα, 2011, σελ 198

²⁰ Μάζης, Ι. Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, Παπαζήση Αθήνα, 2002, σελ. 45

το Ισλάμ ένα πολιτικό πρότυπο ικανό να ανταγωνιστεί τις σημαντικότερες δυτικές ιδεολογίες. Θέτουν με σαφήνεια ζητήματα του Κράτους (Ισλαμική Δημοκρατία), τη θεωρία του κόμματος, την ισλαμική ιστορική διάσταση και τα θέματα της πολιτικής δράσεως. Δεν επιζητούν όπως οι Ulemas, να διοικήσουν την Κοινότητα των Πιστών, αλλά στοχεύουν στην αναδόμηση της κοινωνίας μέσω του ισλαμικού κράτους. Ως εκ τούτου, οι σχέσεις μεταξύ ισλαμιστών και Ulemas είναι πλήρεις καχυποψίας. Ο ισλαμισμός δεν αποτελεί επίσης κατ' ουδένα τρόπο κληρικαλισμό, εφόσον οι ισλαμιστές δεν ανήκουν στον κλήρο, με την εξαίρεση του Ιράν. Πρέπει όμως εδώ να σημειωθεί ότι ο σουνιτικός ισλαμισμός, διότι περί αυτού πρόκειται, δεν γίνεται αντιληπτός παρά μόνο στο πλαίσιο του κινήματος των Αδελφών Μουσουλμάνων. Απεναντίας, το σιιτικό του αντίστοιχο με πρότυπο την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, εκεί δηλαδή όπου ο κλήρος έχει αναλάβει τη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας, αποτελεί το μαχητικότερο και πλέον διαδεδομένο στοιχείο, αντικείμενο σοβαρότατου προβληματισμού για τη Δύση λόγω των ακτιβιστικών του μεθόδων και της πολιτικο- στρατιωτικής του πρακτικής. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι ο ριζοσπαστικότερος ισλαμιστικός ζηλωτισμός είναι αυτός των Ulemas. Ο ισλαμιστικός αυτός ζηλωτισμός θεωρεί τη Shari'a ως μέσο και όχι ως σκοπό και στοχεύει στην επανίδρυση των πολιτικών σχέσεων κατά το πρότυπο της αρχαίας Umma των Πιστών[...].²¹

Για την καλύτερη κατανόηση του συνδυασμού σιιτικού «κλήρου» – διακυβέρνησης, παραχωρήθηκε στη γράφουσα συνέντευξη από τον Καθηγητή Ισλαμικού Δικαίου της Σχολής Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, Κυριάκο Θ. Νικολάου – Πατραγά.²² Η παραχωρηθείσα συνέντευξη ακολουθεί ως εξής:

Ρ.Γ.: Τι σημαίνει ο όρος «Hojjatoleslam» ;

Π-Ν.Κ.: Ο όρος θα επεδίδετο ως «η ζωή του Ισλάμ».

Ρ.Γ.: Τι σημαίνει ο όρος «Ayatollah»; Ποια είναι τα κριτήρια για να ανέλθει κάποιος στο αξίωμα αυτό;

Π-Ν.Κ.: Ayatollah σημαίνει «σημείο του Θεού», δηλαδή επιλέγονται σε αυτόν τον τίτλο με σημεία τα οποία στέλνει ο κεκρυμμένος Ιμάμης, άρα δηλαδή δι' αυτού ο Θεός. Κριτήριο για να ανέλθει κάποιος σε αυτό το αξίωμα, είναι η επιλογή του Θεού.

²¹ Μάζης, Ι. Θ, *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος ...*, σελ 45-46

²² Η συνέντευξη παραχωρήθηκε από τον Καθηγητή Ισλαμικού Δικαίου κ. Πατραγά – Νικολάου Κυριάκο, την Παρασκευή 17 Μαρτίου 2017.

Ρ.Γ.: Τι σημαίνει ο όρος «vilayat-i faqih» ;

Π-Ν.Κ.: Η επιτροπή, το βιλαέτι των νομοκανονολόγων. Για αυτό έχει γράψει γύρω στις 6-7 σελίδες, ο Ρεφάατ Αλ- Σαήντ στο βιβλίο του «Η διαπάλη Ισλάμ και Ισλαμισμού».²³

Ρ.Γ.: Υπάρχει κάποια ιδιαιτερότητα στην ιρανική οικονομία, η οποία οφείλεται στο σιιτικό Ισλάμ;

Π-Ν.Κ.: Όχι. Η οικονομία εφαρμόζεται κατά τον δωδεκαϊσμό που έχουν οι σίιτες, άρα μπορούμε να πούμε ότι είναι αρκετά φιλελεύθερη με κρατικό προστατευτισμό.

Ρ.Γ.: Πιστεύετε ότι σε περίπτωση που υπάρξει άρση σημαντικού μέρους των επιβληθεισών κυρώσεων, το Ιράν θα μπορούσε να αναδειχθεί σε περιφερειακή δύναμη εκπροσωπώντας όμως την Όμμα;

Π-Ν.Κ.: Όχι, δε θα μπορούσε γιατί είναι σιιτικό και εκπροσωπεί μόνον το 15% του ισλαμικού κόσμου. Αλλά θα μπορούσε πολύ εύκολα να αποτελέσει παράγοντα τρομοκρατίας, κράτος το οποίο θα στηρίζει τη διεθνή σιιτική τρομοκρατία.

Ρ.Γ.: Το Ιράν ωστόσο στήριξε την εισβολή των ΗΠΑ στο σουνιτικό Αφγανιστάν το 2001. Θεωρείτε ότι η κίνηση αυτή έχει να κάνει με το σιιτικό σχίσμα;

Π-Ν.Κ.: Η κίνηση αυτή έγινε λόγω προσωπικών συμφερόντων, τα οποία εκαλύφθησαν από το δήθεν σχίσμα.

Ρ.Γ. Μετά την Ισλαμική Επανάσταση υπήρξε σύγκρουση μεταξύ Ιράν – μουσουλμανικού κόσμου;

Π-Ν.Κ.: Βεβαίως, διότι η Αίγυπτος στήριζε πάντα τον Σάχη και ήταν πολύ στενός σύμμαχος του Σαντάντ. Μη λησμονούμε επίσης, ότι ο Σάχης είχε παντρευτεί αδερφή του βασιλέως Φαρούκ, μια από τις γυναίκες του. Όταν ο Σάχης έφυγε από την Περσία βρήκε άσυλο στην Αίγυπτο και στήριξε επίσης, οικονομικώς και με πετρέλαια την Αίγυπτο κατά τη διάρκεια του Σαντάντ το Ιράν. Αυτός είναι ένας από τους λόγους. Ένας άλλος λόγος είναι, διότι ήταν ένα πρότυπο το οποίο βρισκόταν εκ διαμέτρου αντίθετο προς το πρότυπο διακυβερνήσεως των υπολοίπων αραβικών χωρών.

Ρ.Γ. : Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο πιο ισχυρός θεσμός στο μετεπαναστατικό Ιράν;

Π-Ν.Κ.: Οι Φρουροί της Επανάστασης».

Πλην όμως, το σιιτικό Ισλάμ δεν ήταν ανέκαθεν η επίσημη θρησκεία της Περσίας και του μεταγενέστερου Ιράν. Σύμφωνα με τον Olivier Roy: «η ταύτιση του

²³ Για περισσότερα βλ. Αλ Σαήντ, Ρεφάτ, *Η Διαπάλη Ισλάμ και Ισλαμισμού: Ιστορία και ιδεολογία της ισλαμιστικής τρομοκρατίας*, Μετάφραση Πατραγιάς – Νικολάου Κυριάκος, Παπαζήση, Αθήνα, 2015

σιτισμού με το Ιράν είναι αποτέλεσμα μιας ιστορικής διαδικασίας που εξελίχθηκε σε δύο χρόνους: αρχικά η επικράτηση του σιτισμού στο Ιράν, έργο των Σαφαβιδών κατά τον 16^ο αιώνα με τη δική μας χρονολόγηση, και ύστερα ο ανολοκλήρωτος εξιρανισμός των ξένων σιτικών μειονοτήτων, μέσα από τη σταδιακή επιβολή ενός κατά κύριο λόγο ιρανικού κλήρου, με ιεραρχημένη και συγκεντρωτική δομή, μια σημαντική καινοτομία, σε σχέση με τον σουνιτισμό. Ωστόσο, τίποτα στη σιτική σκέψη δεν επιφυλάσσει στον κλήρο ένα ρόλο πολιτικής αμφισβήτησης. Ο σιτισμός αντίθετα έχει αναπτύξει ένα αξιοσημείωτο ησυχαστικό και σουφικό ρεύμα (που εισηγητής του στη Γαλλία υπήρξε ο Ανρύ Κορμέπν)²⁴ (Henry Corbin). Αυτό που θα επιτρέψει στον κλήρο να μετασχηματιστεί στον 20^ο αιώνα σε όργανο κατάληψης της εξουσίας είναι η ιστορική διαδικασία της συγκρότησής του σε ένα ιεραρχημένο σώμα, με δυνατότητα να αναπαράγεται, αυτόνομο τόσο στο οικονομικό επίπεδο (άμεση καταβολή των εισφορών που οφείλουν οι πιστοί) όσο και στο πολιτικό (εγκατάσταση της ιεραρχίας σε μια περιοχή που δεν υπαγόταν στον έλεγχο του ιρανικού κράτους). Στις παρυφές της σιτικής παράδοσης, διαμορφώθηκε λοιπόν μια σύνθεση ανάμεσα στον παραδοσιοκεντρικό φονταμενταλισμό και μια μαρξίζουσα ιδεολογία».²⁵

Για τον συνδυασμό επαναστατικής ιδεολογίας – κλήρου, ο Roy επισημαίνει ότι «η ιρανική επανάσταση είναι το μόνο ισλαμικό κίνημα στο οποίο ο κλήρος έπαιξε αποφασιστικό ρόλο, αλλά επίσης εκείνο που υπήρξε το πιο ξεκάθαρα ιδεολογικό: πρόκειται για ένα επαναστατικό κίνημα του τρίτου κόσμου υπό την καθοδήγηση μιας πρωτόγνωρης συμμαχίας μεταξύ μιας ριζοσπαστικής инτελλεγκέντσας και ενός φονταμενταλιστικού κλήρου. Η ισλαμοποίηση που ακολούθησε μετά τη νίκη δεν πήρε συνεπώς τη συντηρητική τροπή που σημάδεψε τη διαδικασία της ισλαμοποίησης του κράτους που μπορεί κανείς να δει στο Πακιστάν, στη Σαουδική Αραβία και που ίσως δούμε αύριο στην Αλγερία. Άλλωστε είναι σημαντική στον ιρανικό ισλαμισμό η παρουσία μιας αντικληρικής τάσης που αμφισβητούσε ακριβώς το θρησκευτικό

²⁴ Henry Corbin (1903-1978) λόγιος, φιλόσοφος και θεολόγος. Ήταν υπερασπιστής της μετασχηματιστικής δύναμη της Φαντασίας και της υπερβατικής πραγματικότητας του ατόμου σε έναν κόσμο που απειλείται από ολοκληρωτισμούς όλων των ειδών. Όντας ένας από τους πιο παραγωγικούς μελετητές του ισλαμικού μυστικισμού του 20^{ου} αιώνα, ο Corbin ήταν καθηγητής του Ισλάμ και ισλαμικής φιλοσοφίας στη Σορβόνη, στο Παρίσι και στο Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης.

<http://henrycorbinproject.blogspot.gr/> (πρόσβαση 7/3/2017)

²⁵ Ρουά, Ολιβιέ, *L'échec de l'Islam ...*, σελ 347

μονοπώλιο του κλήρου. Την εξέφρασε ο στοχαστής Αλή Σαριάτι²⁶ και οι εξτρεμιστικές ομάδες, όπως οι Μουτζαχεντίν του λαού, παρόλο που βρέθηκε στην αντιπολίτευση μετά την εγκαθίδρυση των επαναστατικών θεσμών».²⁷

Αξίζει να επισημανθεί, ότι η πολιτικοποίηση του σιιτικού «κλήρου» δεν απαντά για πρώτη φορά τον 20^ο αιώνα. Αντιθέτως, ο σιιτικός «κλήρος» άρχισε να πολιτικοποιείται μόλις στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, όταν η αδυναμία της δυναστείας των Κατζάρων απέναντι στις βρετανικές και ρωσικές επεμβάσεις τον κατέστησε τη μοναδική δύναμη διαμαρτυρίας. Από την εποχή εκείνη η υπεράσπιση του ιρανικού έθνους ταυτίζεται με την υπεράσπιση του Ισλάμ και του σιιτισμού. Ο κλήρος μπήκε δυναμικά στην πολιτική το 1891 με την έκδοση φετβά του Αγιατολάχ Σιραζί. Ο νόμος προέβλεπε την απαγόρευση της χρήσης του καπνού, μέχρι να ανακληθεί το μονοπώλιο που είχε παραχωρηθεί σε βρετανική εταιρία. Στη συνέχεια και το 1906 η συμβολή του ανώτερου κλήρου είναι καταλυτική, καθώς η πλειονότητά του υποστηρίζει το συνταγματικό κίνημα του Ιράν, ενώ τέλος, ο σιιτικός κλήρος αντιστέκεται σθεναρά κατά των Άγγλων στο νότιο Ιράκ το 1920.²⁸

Ωστόσο, η θέση του Khomeini αναφορικά με τον συσχετισμό εξουσίας – κλήρου, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ακόμα πιο δυναμική συγκριτικά με την πρακτική που εφάρμοσε ο Αγιατολάχ Σιραζί το 1891.²⁹ Αυτό απορρέει εξάλλου από την έννοια του «vilayat-i faqih», που διαμόρφωσε ο ίδιος. Η έννοια αυτή βασίζεται στην ισλαμιστική ιδέα πως δε νοείται ισλαμική κοινωνία χωρίς ισλαμικό κράτος, καθώς δεν αρκεί η απαίτηση οι νόμοι να συμμορφώνονται με τη Σαρία μόνον, αλλά το κράτος πρέπει να γίνει στην ουσία του ισλαμικό. Ο Khomeini βάσισε την ιδέα του αυτή στη φύση του σιιτισμού που εκφράζεται μέσω του ιμαμισμού, όπου υπάρχει η ανώτερη θρησκευτική αρχή. Σύμφωνα μάλιστα με τον ίδιο η αρχή αυτή οφείλει να κατέχει την εξουσία. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι ο κλήρος κυβερνά άμεσα ως συλλογικό σώμα. Ο Οδηγός πρέπει να είναι οπωσδήποτε κληρικός, αλλά δεν

²⁶ «Ο Αλί Σαριάτι μαζί με τους, Τζαλάλ-ε Αχμάντ, Μεχντί Μπαζαργκάν και Αγιατολάχ Χομεϊνί, αποτελούν τις πλέον σημαντικές ηγετικές προσωπικότητες του κινήματος εναντίον του Σάχη».

Γώγος, Κωνσταντίνος Χ., *Τουρκικό Πολιτικό Ισλάμ ...*, σελ 87

²⁷ Ρουά, Ολιβιέ, *L'échec de l'Islam ...*, σελ 348

²⁸ Ο.π., σελ 351

²⁹ Για περισσότερα βλ. Keddie, Nikki R., *Religion and Politics in Iran: Shi'ism from Quietism to Revolution*, Yale University Press, New Haven, 1983

αντιπροσωπεύει τον κλήρο, και όπως εξηγεί ο Roy, «είναι πάνω από κάθε θεσμό, καθώς δεν είναι τίποτα λιγότερο από αντιπρόσωπος του κρυμμένου μάμη». ³⁰

Ωστόσο, το σιιτικό Ισλάμ δεν είναι συμπαγές και ενιαίο, καθώς οι σίιτες είναι διασπασμένοι σε δωδεκαδιστές, εβδομιστές ή ισμαηλίτες και στους ζαϊδίτες ή πενταδιστές, αλλά και σε άλλους δευτερεύοντες. Από πολιτικής και θρησκευτικής άποψης, είναι οι πρώτοι εκείνοι που ασκούν την μεγαλύτερη επιρροή. Οι δωδεκαδιστές πιστεύουν σε μια συνεχή και αδιάκοπη αλληλουχία δώδεκα μάμηδων, εκ των οποίων ο τελευταίος εξαφανίστηκε στα τέλη του 9^{ου} αιώνα στις ουράνιες σφαίρες και έκτοτε παραμένει κεκρυμμένος/ αόρατος, περιμένοντας οι πιστοί την έλευσή του για να εκπληρώσει τη βασιλεία του Θεού επί Γης. ³¹

1.2 Το Πολιτικό Σύστημα και η Διακυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν

Το σύστημα διακυβέρνησης στο σημερινό Ιράν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αναμφίβολα ως ιδιαίτερο για τη δυτική σκέψη. Ωστόσο, ήδη στο ανάγνωσμα του Προοιμίου του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας, διαφαίνεται ότι η πολιτική διακυβέρνηση της χώρας βασίζεται πρωτίστως σε ιδεολογικούς άξονες, οι οποίοι αποτελούν και τους πυλώνες άσκησης της πολιτικής. ³²

Στο ιρανικό Σύνταγμα εμπεριέχονται πέραν των συνταγματικών άρθρων κεφάλαια που σχετίζονται τόσο με ζητήματα θεσμικά, όσο και με ζητήματα απολύτως λαϊκά, τα οποία αναλύονται από τις ισλαμικές αρχές. Αυτά είναι, *η Αυγή του Κινήματος, Ισλαμική Κυβέρνηση, η οργή του Λαού, το Τίμημα που πλήρωσε ο Λαός, η Μορφή της κυβέρνησης στο Ισλάμ, η Οικονομία είναι ένα μέσο, όχι ένα τέλος, η Γυναίκα στο Σύνταγμα, ένας Ιδεολογικός Στρατός, η δικαστική εξουσία στο Σύνταγμα, Εκτελεστική Εξουσία, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Εκπρόσωποι, Οικονομικά και Δημοσιονομικά Ζητήματα* κ.ά. Για την κατανόηση του συγκερασμού επαναστατικής ιδεολογίας – θρησκείας – πολιτικής ακολουθεί μεταφρασμένο το Προοίμιο του Συντάγματος, το οποίο ανασύρθηκε από την επίσημη σελίδα του ιρανικού Υπουργείου Εξωτερικών. Επισημαίνεται ότι ο συντάκτης ενημερώνει το αναγνωστικό

³⁰ Ρουά, Ολιβιέ, *L'échec de l'Islam ...*, σελ 353

³¹ Για περισσότερα βλ. Μάζης, Ι.Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, Παπαζήση, Αθήνα, 2002

³² Για περισσότερα βλ. Mashari David, *Post Revolutionary Politics in Iran: Religion Society and Power*, London and Portland, Oregon, Frank Cass, 2001

κοινό για την εξασφάλιση της μετάφρασης από τα περσικά στα αγγλικά από την πρεσβεία του Ιράν στο Λονδίνο.

«Το Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν προωθεί τους πολιτιστικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς θεσμούς της ιρανικής κοινωνίας που βασίζονται στις Ισλαμικές αρχές και στους κανόνες, που αντιπροσωπεύουν την ειλικρινή προσδοκία της Ισλαμικής Όμματος. Αυτή η προσδοκία αποτέλεσε παράδειγμα από τη φύση της μεγάλης Ισλαμικής Επανάστασης του Ιράν, και από την πορεία του αγώνα του Μουσουλμανικού λαού, από την αρχή του μέχρι τη νίκη, όπως αντικατοπτρίζεται στις αποφασιστικές και σθεναρές εκκλήσεις που υψώθηκαν από όλα τα τμήματα του πληθυσμού. Τώρα, στο κατώφλι αυτής της μεγάλης νίκης, το έθνος μας, με όλα τα όντα του, επιδιώκει την εκπλήρωσή της.

Το βασικό χαρακτηριστικό αυτής της επανάστασης, που τη διακρίνει από τα άλλα κινήματα που έλαβαν χώρα στο Ιράν κατά τη διάρκεια των τελευταίων εκατό χρόνων, είναι η ιδεολογική και ισλαμική φύση του. Έχοντας βιώσει το αντι-δεσποτικό συνταγματικό κίνημα και το κίνημα της αντι-αποικιοκρατίας με επίκεντρο την εθνικοποίηση της βιομηχανίας πετρελαίου, ο μουσουλμανικός λαός του Ιράν έμαθε από αυτή την επίπονη εμπειρία ότι ο προφανής και βασικός λόγος για την αποτυχία αυτών των κινήσεων ήταν η έλλειψη ιδεολογικής βάσης. Παρά το γεγονός ότι η Ισλαμική γραμμή σκέψης και καθοδήγησης δόθηκε από μαχητικούς θρησκευτικούς ηγέτες που έπαιζαν σημαντικό ρόλο στα πρόσφατα κινήματα, ωστόσο, οι αγώνες που δόθηκαν κατά τη διάρκεια αυτών των κινήσεων γρήγορα έπεσαν σε στασιμότητα εξαιτίας της παρέκκλισης από τις γνήσιες Ισλαμικές θέσεις. Με αυτόν τον τρόπο, η αφύπνιση της συνείδηση του έθνους, υπό την ηγεσία του Ιμάμη Khomeini, ήρθε να αντιληφθεί την αναγκαιότητα της επιδίωξης μιας γνήσιας Ισλαμικής και ιδεολογικής γραμμής στους αγώνες του. Και αυτή τη φορά, ο μαχητικός «Ulama»³³ της χώρας, ο οποίος ήταν πάντα στην πρώτη γραμμή των λαϊκών κινήματων, σε συνδυασμό με τους στρατευμένους συγγραφείς και διανοούμενους, πήραν μια νέα ώθηση, ακολουθώντας την ηγεσία του».³⁴

Η συνταγματική κοινοβουλευτική ισλαμική δημοκρατία βασίζει τη διακυβέρνηση της στο Σύνταγμα, το οποίο είναι συνυφασμένο με την επαναστατική

³³ Νομοκανονολόγος

³⁴“Constitution”, Islamic Republic of Iran, Ministry of Foreign Affairs, <http://en.mfa.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=3&pageid=2144> (πρόσβαση: 16/3/2017)

και την ισλαμική ιδεολογία. Ωστόσο εκφραστές του είναι τα εκτελεστικά όργανα, με αδιαμφισβήτητη αρχή τον Ανώτατο Θρησκευτικό Ηγέτη. Το σύστημα πολιτικής διακυβέρνησης στο Ιράν παρουσιάζει η επίσημη ιστοσελίδα του Μορφωτικού Κέντρου της Πρεσβείας της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν στην Αθήνα³⁵, ενώ λεπτομέρειες επί των εκτελεστικών οργάνων και των θεσμών παρέχει η Έκθεση για το 2015 του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Τεχεράνη.³⁶

Σύμφωνα με προαναφερθείσες πηγές, την ανώτερη επίσημη θέση της χώρας κατέχει ο Ανώτατος Θρησκευτικός Ηγέτης, ο οποίος εκλέγεται δια βίου από το Συμβούλιο των Σοφών. Στην αποκλειστική αρμοδιότητά του ανήκουν οι διορισμοί των επικεφαλής της δικαστικής εξουσίας, ο διορισμός των έξι στελεχών του κλήρου που αποτελούν το ήμισυ του 12μελούς Συμβουλίου των Φρουρών, ο διορισμός των επικεφαλής όλων των σωμάτων των ενόπλων δυνάμεων και ο διορισμός του επικεφαλής της προσευχής της Παρασκευής. Η γνώμη του Ανώτατου Ηγέτη σε ζητήματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής είναι βαρύνουσας σημασίας και η άποψή του πάνω σε οποιοδήποτε ζήτημα ισοδυναμεί με δεσμευτική διαδικασία ως προς την τελική διευθέτηση του εκάστοτε ζητήματος.³⁷

Υπεύθυνος για την εκτέλεση του Συντάγματος της χώρας είναι ο Πρόεδρος της χώρας. Ο Πρόεδρος εκλέγεται κάθε τέσσερα χρόνια με άμεση ψηφοφορία από τον λαό και δεν μπορεί να επανεκλεγεί μετά το πέρας δύο συνεχόμενων τετραετιών. Οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες του Προέδρου περιλαμβάνουν την εφαρμογή του Συντάγματος, την άσκηση του κυβερνητικού έργου, εκτός των τομέων που ανήκουν στο πεδίο δράσης του Ανώτατου Ηγέτη, τον διορισμό και την επίβλεψη των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς και την προπαρασκευή, προώθηση και εισήγηση νομοσχεδίων στο Κοινοβούλιο. Οι υποψήφιοι για το προεδρικό αξίωμα, πριν

³⁵ «Πολιτική», Μορφωτικό Κέντρο της Πρεσβείας της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν-Αθήνα, <http://www.iranculture.gr/politiki> (πρόσβαση: 16/3/2017)

³⁶ Δούκας, Νικόλαος Γραμματέας ΟΕΥ Α', Δασκαλόπουλος, Κωνσταντίνος, Γραμματέας ΟΕΥ Α', (επιμέλεια) Έκθεση 2015 Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Πρεσβείας Τεχεράνης: *Η ιρανική Οικονομία και οι Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις Ελλάδος –Ιράν*», Τεχεράνη, Δεκέμβριος 2016 <http://www.agora.mfa.gr/infofiles/4500%20ETHSIA%20EKTTHESH%202015%20IRAN.pdf> (πρόσβαση: 16/3/2017)

³⁷ Ο πρώτος Ανώτατος Ηγέτης της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν είναι ο Ayatollah Sayyid Ruhollah Musavi Khomeini (1902-1989) και ο δεύτερος είναι ο Sayyid Ali Hosseini Khamenei (1939-)

εκτεθούν στη λαϊκή ετυμηγορία, αξιολογούνται και η συμμετοχή τους εγκρίνεται από το Συμβούλιο των Φρουρών, με ιδιαίτερα αυστηρά κριτήρια σταδιοδρομίας και διαπιστευτήρια θεολογικών σπουδών.³⁸

Ο Πρωθυπουργός διορίζεται από τον Πρόεδρο και παρουσιάζεται στην Ισλαμική Συμβουλευτική Συνέλευση για να κερδίσει την ψήφο εμπιστοσύνης. Είναι πρόεδρος του Κυβερνητικού Σώματος και είναι υπεύθυνος για τους υπουργούς του κόμματος του στη Συνέλευση. Στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν είκοσι έξι υπουργοί κατέχουν τις υπουργικές θέσεις και διευθύνουν τα διάφορα υπουργεία του Κράτους.

Το Συμβούλιο των Σοφών είναι επιφορτισμένο με την εκλογή ή αναπλήρωση – σε περίπτωση θανάτου – του Ανώτατου Ηγέτη, τον οποίο επιτηρεί διακριτικά στις λειτουργίες του. Το εν λόγω Συμβούλιο αποτελείται από 88 καταρτισμένους θεολόγους, που εκλέγονται ανά περιφέρεια με άμεση εκλογή από το λαό με οκταετή θητεία. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, κατά τη διάρκεια της θητείας τους υποχρεούνται να συνεδριάζουν τουλάχιστον κάθε έξι μήνες για δυο ημέρες.

Το Συμβούλιο της Ορθότητας είναι συμβουλευτικό όργανο που πρόσκειται στον Ανώτατο Ηγέτη με ιδιαίτερη επιρροή. Περιλαμβάνει τους επικεφαλής των τριών επιμέρους εξουσιών, τα στελέχη – κληρικούς του Συμβουλίου των Φρουρών και άλλα μέλη τα οποία διορίζονται από τον Ανώτατο Ηγέτη για θητεία τριών ετών. Ανάμεσα σε αυτούς συχνά περιλαμβάνονται κυβερνητικά και κοινοβουλευτικά στελέχη, όταν θίγονται θέματα αρμοδιότητάς τους. Το εν λόγω Συμβούλιο έχει επιλυτικό ρόλο σε διαφωνίες που προκύπτουν στη λειτουργία των θεσμών μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου των Φρουρών.

Το Συμβούλιο των Φρουρών αποτελείται από δώδεκα συμβούλους οι οποίοι είναι επιφανείς νομομαθείς. Οι έξι, που είναι κληρικοί, διορίζονται από τον Ανώτατο Ηγέτη, και οι υπόλοιποι έξι μη κληρικοί νομικοί της πολιτείας εκλέγονται από το Κοινοβούλιο. Το εν λόγω Συμβούλιο επιτελεί ουσιαστικά λειτουργίες Συνταγματικού Συμβουλίου, καθώς ερμηνεύοντας το Σύνταγμα συνδυαστικά με τον Ισλαμικό Νόμο,

³⁸ Στο αξίωμα του Προέδρου της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν έφτασαν οι: Abolhassan Bani-Sadr (1980-1981) Sayyid Ali Hosseini Khamenei (1981-1989), Akbar Hashemi Rafsanjani (1989-1997), Mohammad Khatami (1997-2005), Mahmoud Ahmadinejad (2005-2013), Hassan Rouhani (2013-Bakhash, Shaul, “The Seven Presidents”, *Iran Primer United States Institute of Peace*, <http://iranprimer.usip.org/resource/seven-presidents> (πρόσβαση: 16/3/2017)

έχει δικαίωμα αρνησικυρίας σε νόμους που εγκρίνει το Κοινοβούλιο και κατά την εκτίμησή του αντίκεινται στη Σαρία, υποχρεώνοντας έτσι το Κοινοβούλιο σε αναπροσαρμογή και επανεξέταση. Οι νόμοι που εγκρίνονται από τη Συμβουλευτική Συνέλευση είναι έτοιμοι προς εκτέλεση, αφού επιβεβαιωθεί ότι δεν είναι αντίθετοι προς το Σύνταγμα και τη θρησκεία του Ισλάμ. Το Συμβούλιο έχει την εξουσία να απορρίπτει υποψηφίους στις Προεδρικές και Κοινοβουλευτικές εκλογές, καθώς και στο Συμβούλιο των Σοφών, στο πλαίσιο των οποίων διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εξάλειψη οποιουδήποτε μεταρρυθμιστικού στοιχείου. Επίσης το Συμβούλιο των Φρουρών είναι αρμόδιο για την τροποποίηση άρθρων του Συντάγματος, όταν αυτό είναι αναγκαίο, και για την επίβλεψη των εκλογών.

Η κυβέρνηση αποτελείται από τρία Δίκαια³⁹ (εξουσίες): το Νομοθετικό, το Δικαστικό και το Εκτελεστικό για τη λειτουργία των οποίων είναι υπεύθυνος ο Πρόεδρος της χώρας. Το Νομοθετικό δίκαιο συνίσταται από το Ιρανικό Κοινοβούλιο των Majlis⁴⁰, έχοντας 290 αντιπροσώπους, οι οποίοι εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία από τον λαό κάθε τέσσερα χρόνια. Το Δικαστικό Δίκαιο στο οποίο το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο κατέχει την υψηλότερη βαθμίδα, διέπεται από τα Ισλαμικά κριτήρια όπως όλα τα άλλα Δίκαια της χώρας. Το εν λόγω συμβούλιο απαρτίζεται από τον Ανώτατο Δικαστή της χώρας, τον Ανώτατο Γενικό Εισαγγελέα και άλλους τρεις δικαστές. Στο Εκτελεστικό Δίκαιο πρόεδρος είναι ο Πρόεδρος της χώρας, εκτός των υποθέσεων που έχουν άμεση σχέση με τον αρχηγό του Κράτους.

Αρκετά σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των εσωτερικών και εξωτερικών υποθέσεων της χώρας παίζει το Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας. Το ΑΣΕΑ, δημιουργήθηκε για τη διασφάλιση των εθνικών συμφερόντων και τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής κυριαρχίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι επικεφαλής του Συμβουλίου, το οποίο και αποτελείται από τους επικεφαλής των τριών εξουσιών, από τον επικεφαλής του Επιτελείου, από τον υπεύθυνο Σχεδιασμού και Προϋπολογισμού, δυο εκπροσώπους του Οδηγού, τους Υπουργούς Εξωτερικών, Εσωτερικών και Πληροφοριών, τον αρμόδιο υπουργό για ζητήματα ημερήσιας

³⁹ Ο όρος «Δίκαιο» χρησιμοποιείται στην ιστοσελίδα του Μορφωτικού Κέντρου της Πρεσβείας της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

⁴⁰ Βλ. παραπομπή 185

διάταξης και τέλος τους επικεφαλής του Στρατού και των Φρουρών της Επαναστάσεως.⁴¹

⁴¹ Tiebaut Kian, Azadech, *Η Ισλαμική δημοκρατία του Ιράν*, Μετάφραση Ελένη Τσερεζόλε, Κριτική, Αθήνα 2006, σελ 56

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η Οικονομία του Ιράν: Ανάλυση Συνιστωσών της Επικείμενης Επανάσταξης

Εισαγωγή

Οι λόγοι για τους οποίους το Ιράν οδηγήθηκε σε οικονομικό αποκλεισμό είναι παραπάνω από ένας, ενώ αναμφίβολα χαρακτηρίζονται από ποικιλομορφία και βασίζονται σε εκατέρωθεν καχυποψία. Η ανάμειξη των ΗΠΑ στο πραξικόπημα του 1953, η μετέπειτα ταπείνωση της υπερδύναμης από το «καθεστώς των μουλάδων» με την κατάληψη της αμερικανικής πρεσβείας στην Τεχεράνη και την ομηρία των 444 ημερών καθώς και η πτώση μετά από σύγκρουση αμερικανικών ελικοπτέρων του στρατού στην προσπάθεια διάσωσης των ομήρων το 1980,⁴² είναι βέβαιο ότι αποτελούν βασικούς λόγους για την εκατέρωθεν εχθρότητα που ακολούθησε τα επόμενα χρόνια.

Το Ιράν, ενταταγμένο από τον Πρόεδρο Bush τον νεότερο, στον «Άξονα του Κακού», κατά τον αντίστοιχο παραλληλισμό που είχε κάνει ο Πρόεδρος Ronald

⁴² Η Επιχείρηση «Το Νύχι του Αετού» (Eagle Claw) ήταν μια επιχείρηση των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ που διέταξε ο Αμερικανός πρόεδρος Jimmy Carter, στην προσπάθειά του να τερματίσει την κρίση ομηρίας στο Ιράν με τη διάσωση 53 υπαλλήλων της πρεσβείας που κρατούνταν αιχμάλωτοι στην αμερικανική πρεσβεία στην Τεχεράνη, στις 24 Απριλίου 1980. Η αποτυχία της και η ταπεινωτική δημόσια πανωλεθρία που ακολούθησε, έβλαψε το κύρος των ΗΠΑ παγκοσμίως. Ο ίδιος ο Carter απέδωσε την ήττα του στις αμερικανικές προεδρικές εκλογές του 1980, κυρίως στην αποτυχία του να υλοποιήσει την απελευθέρωση των αμερικανών ομήρων. Η επιχείρηση αντιμετώπισε πολλά εμπόδια και τελικά ματαιώθηκε. Οκτώ ελικόπτερα εστάλησαν στην πρώτη ζώνη απογείωσης, Desert One, αλλά μόνο πέντε έφθασαν σε λειτουργική κατάσταση. Το ένα αντιμετώπισε υδραυλικά προβλήματα, ένα δεύτερο εγκλωβίστηκε σε νέφος από άμμο, ενώ το τελευταίο είχε ενδείξεις ραγισμένης λεπίδας στροφείου. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού αποφασίστηκε ότι η αποστολή θα αποτύχει αν λιγότερα από έξι ελικόπτερα παρέμεναν, παρά το γεγονός ότι μόνο τέσσερα είναι απολύτως απαραίτητα. Σε μια κίνηση που εξακολουθεί να συζητείται σε στρατιωτικούς κύκλους, οι διοικητές της επιχείρησης ενημέρωσαν την αποχώρηση της αποστολής, την οποία δέχθηκε και επιβεβαίωσε ο Πρόεδρος Carter. Καθώς η αμερικανική δύναμη προετοιμαζόταν να φύγει, ένα από τα ελικόπτερα συνετρίβη σε αεροσκάφος μεταφοράς το οποίο μετέφερε τόσο στρατιωτικούς, όσο και καύσιμα αεριοθρεπόμενων. Η πυρκαγιά κατέστρεψε και τα δύο αεροσκάφη και σκότωσε οχτώ Αμερικανούς στρατιώτες και έναν ιρανό πολίτη.

Mark Bowden, "The Desert One Debacle", *The Atlantic*, Μάιος 2006, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/05/the-desert-one-debacle/304803/> (πρόσβαση: 5/5/2017)

Reagan με τη Σοβιετική Ένωση ως «Αυτοκρατορία του Κακού»⁴³, είχε να αντιμετωπίσει το πυρηνικό του πρόγραμμα ως δυνητικό παράγοντα μη ελέγξιμου κινδύνου.⁴⁴ Εξάλλου, το πυρηνικό του πρόγραμμα ήταν εκείνο – πέραν των κατηγοριών για διάδοση και οικονομική ενίσχυση της τρομοκρατίας – που το έφερε σε πολυετή διαμάχη με τις ΗΠΑ.⁴⁵

Σαφώς το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν είναι κάτι το οποίο απασχολεί το ζήτημα που πραγματεύεται η εν λόγω έρευνα, αλλά έμμεσα. Ωστόσο, αυτό δεν υποσκάπτει τη δυναμική που ανέπτυξε η Τεχεράνη και μέσω του βαλλιστικού οπλοστασίου της, το οποίο και παρουσιάζει αναλυτικά ο Δρ. Γεωπολιτικής Κωνσταντίνος Γρίβας στο μέρος τέταρτο του βιβλίου του *«Η Στρατιωτική Άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του Πολέμου στη Μέση Ανατολή»*, με τίτλο *«Μέση Ανατολή: Το Βαλλιστικό Οπλοστάσιο του Ιράν»*.⁴⁶ Μέσα από τη συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα προέκυψε και η άρση των κυρώσεων. Εντούτοις, για να δούμε αν αυτή είναι μερική ή ολική, ικανοποιητική ή ανεπαρκής για την περαιτέρω επανένταξή του στο διεθνές οικονομικό σύστημα, απαιτείται άλλου είδους ενδοσκόπηση, η οποία και θα παραθέτει πλέον αναλυτικά στοιχεία μέσω επίσημων εκθέσεων οργανισμών. Το ζήτημα χαρακτηρίζεται σίγουρα από πολυσημία, καθώς δε θα πρέπει να λησμονούμε ότι οι επιβληθείσες κυρώσεις που αντιμετωπίζει η Τεχεράνη δεν είναι μονομερείς, αλλά πολυμερείς αφού προέρχονται από τις ΗΠΑ, την ΕΕ και το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Το πολυσυζητημένο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν είναι ένας αναμφισβήτητα σημαντικός λόγος για τον οποίο επιβλήθηκαν κυρώσεις, αλλά δεν είναι κατεξοχήν αυτός· αυτό μαρτυράται από την επιβολή των αμερικανικών κυρώσεων ήδη από το 1979, δηλαδή από τη μετάβαση στο θεοκρατικό καθεστώς και την κατάληψη της αμερικανικής πρεσβείας.⁴⁷ Η αρχή της επιβολής των αμερικανικών κυρώσεων προς

⁴³ Για περισσότερα βλ. Ronald Reagan, “Evil Empire Speech”, *Voices of Democracy*, 8 Μαρτίου 1983 <http://voicesofdemocracy.umd.edu/reagan-evil-empire-speech-text/>

⁴⁴ Η υπογράμμιση είναι δική μας.

⁴⁵ Για περισσότερα βλ. Χάουαρντ Ρότζερ, *Ιράν και Κρίση: Πυρηνικές φιλοδοξίες και η αμερικανική απάντηση*, Μετάφραση Ελένη Αστερίου, ΚΨΜ, Αθήνα, 2006

⁴⁶ Για περισσότερα βλ. Γρίβας, Κωνσταντίνος, *Η Στρατιωτική Άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του Πολέμου στη Μέση Ανατολή: Εισαγωγή στη Γεωγραφία των πολεμικών Τεχνολογιών της Ασφάλειας και των Αφοπλισμών στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Ασία*, Λιβάνη, Αθήνα, 2013

⁴⁷ Η Ουάσινγκτον επέβαλε για πρώτη φορά κυρώσεις στο Ιράν κατά τη διάρκεια της κατάληψης της Πρεσβείας των ΗΠΑ το 1979 και στη συνέχεια τις ήρε μετά την απελευθέρωση ομήρων το 1981.

την Ισλαμική Δημοκρατία για το πυρηνικό πρόγραμμα έρχεται το 1996. Αναλυτικότερα, το 1995 η Ρωσία αναλαμβάνει τη συνέχιση της κατασκευής του σταθμού στο Bushehr. Ωστόσο, τα κατασκευαστικά θεμέλια του πυρηνικού αντιδραστήρα είναι γερμανικά και έχουν τις ρίζες τους πίσω στο 1975.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Πυρηνικής Ενέργειας (World Nuclear Association), «Το 1957 ιδρύεται πρόγραμμα παράγωγης αστικής πυρηνικής ενέργειας υπό την αιγίδα του αμερικανικού προγράμματος Άτομα για την Ειρήνη. Το 1974 ο Σάχης ανακοίνωσε ως στόχο τη δημιουργία πυρηνικών εγκαταστάσεων που θα παρήγαγαν 23.000 MWe⁴⁸ για να αποδεσμεύσει κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Καταρτίστηκαν προκαταρκτικές συμφωνίες με τις εταιρείες Siemens KWU και Framatome για τέσσερις πυρηνικούς σταθμούς. Το 1975, 18 χιλιόμετρα νότια του Bushehr στην επαρχία Bushehr στον Περσικό Κόλπο, η Siemens KWU προχώρησε στην κατασκευή δύο μονάδων Αντιδραστήρων Πεπιεσμένου Ύδατος (PWR)⁴⁹ 1,293 MWe (συνολικά), βασισμένη στον αντιδραστήρα Biblis B στη Γερμανία. Η σύμβαση υπογράφηκε στα μέσα του 1976 και καταβλήθηκαν περίπου 3 δις \$. Μετά την Ισλαμική Επανάσταση, παρακρατήθηκε η περαιτέρω πληρωμή και οι εργασίες εγκαταλείφθηκαν στις αρχές του 1979 με την μονάδα 1 ουσιαστικά πλήρη και τη μονάδα 2 περίπου μισή. Το εργοστάσιο υπέστη ζημιές από ιρακινές αεροπορικές επιθέσεις το 1984-88.

»Στο Darkhovin, στον ποταμό Karun κοντά στα σύνορα με το Ιράκ, υπήρχαν επίσης δύο γαλλικές μονάδες παραγωγής 910 MWe, οι οποίες μόλις άρχισαν να κατασκευάζονται τον Ιανουάριο του 1979, με σύμβαση της Framatome ύψους 2 δις. \$

⁴⁸ Ηλεκτρικό μεγαβάτ. Ηλεκτρική ισχύς ενός σταθμού παραγωγής ενέργειας σε μεγαβάτ. Η ηλεκτρική ισχύς μιας μονάδας παραγωγής ενέργειας είναι ίση με τη συνολική θερμική ισχύ πολλαπλασιαζόμενη με την απόδοση της εγκατάστασης. Η αποδοτικότητα των αντιδραστήρων ελαφρού ύδατος στο εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ανέρχεται στο 33-35% σε σύγκριση με το 40% για τις σύγχρονες εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύση άνθρακα, πετρελαίου ή φυσικού αερίου.

“MWe”, European Nuclear Society, <https://www.euronuclear.org/info/encyclopedia/m/mwe.htm>

⁴⁹Ο αντιδραστήρας πεπιεσμένου ύδατος [Pressurized water reactor (PWR)] (επίσης VVER για το ρωσικό σχέδιο) είναι ένας δεύτερης γενιάς πυρηνικός αντιδραστήρας, ο οποίος χρησιμοποιεί νερό σε υψηλή πίεση σαν ψυκτικό και επιβραδυντή. Η κύρια ψυκτική δεξαμενή βρίσκεται υπό πίεση για να μη βράσει το νερό. Ο PWR είναι ο πιο κοινός τύπος αντιδραστήρα και χρησιμοποιείται σε όλο τον κόσμο. Σχεδιάστηκε από το αμερικανικό “Oak Ridge National Laboratory” για να χρησιμοποιηθεί σε υποβρύχια. “Rickover: Setting the Nuclear Navy's Course”. ORNL Review. Oak Ridge National Laboratory, U.S. Dept. of Energy.

που υπεγράφη τον Οκτώβριο του 1977. Αυτά ακυρώθηκαν τον Απρίλιο του 1979 και τα μηχανολογικά τους εξαρτήματα διατηρήθηκαν στη Γαλλία και χτίστηκαν εκεί ως Gravelines C, μονάδες 5 & 6, οι οποίες τέθηκαν σε λειτουργία το 1985. Το 1992, η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν υπέγραψε συμφωνία με την Κίνα για την κατασκευή δύο αντιδραστήρων 300 MWe στη θέση Darkhovin, παρόμοιες με εκείνες του Qinshan στην Κίνα και του Chashma στο Πακιστάν, αλλά η Κίνα αποχώρησε πριν ξεκινήσει η κατασκευή[...]⁵⁰

Μέχρι τώρα, λοιπόν, έχουμε ένα “Made in U.S., Germany, France, Russia & China” ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, το οποίο εύλογα μας κάνει να αντιλαμβανόμαστε το οικονομικό και πολιτικό δοϋναι και λαβεῖν του Ιράν με τις παραπάνω χώρες. Η απόκτηση πυρηνικής ικανότητας (nuclear capacity), παρά την υπογεγραμμένη από πλευράς του Ιράν Συμφωνία για τη Μη Διάδοση Πυρηνικών Όπλων (1968) και παρά τη δήλωση του Ali Khamenei σχετικά με τα πυρηνικά όπλα στην οποία υποστήριζε ότι: «[...]πιστεύουμε πως τα πυρηνικά όπλα είναι ένα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας και δεν πρέπει να παράγονται και ότι αυτά που ήδη υπάρχουν στον κόσμο πρέπει να εξαλειφθούν[...]⁵¹», δαιμονοποίησε το Ιράν στα μάτια της διεθνούς κοινότητας και επέφερε μια σειρά οικονομικών κυρώσεων, ικανών να πλήξουν σε μεγάλο βαθμό την ιρανική οικονομία. Βέβαια σε αυτό συνηγόρησε και η αποκάλυψη στη διεθνή κοινότητα το 2002 Ιρανών εξόριστων, ότι το Ιράν είχε αρχίσει να αναπτύσσει μυστικά πυρηνικό πρόγραμμα, καθώς και οι μετέπειτα προκλητικές δηλώσεις κατά την προεδρία Ahmadinejad.

Η Τεχεράνη κατηγορείται ότι στο πλαίσιο του υποστηριζόμενου ως ειρηνικού πυρηνικού προγράμματός της έχει αναπτύξει δυνατότητα παραγωγής εμπλουτισμένου, σε μεγάλο ποσοστό, ουρανίου και πλουτωνίου, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για στρατιωτικούς σκοπούς. Το Ιράν μιλά για αντιμετώπιση «δύο μέτρων και δυο σταθμών», ως προς τη συμπεριφορά των πυρηνικών δυνάμεων και αναμφίβολα αισθάνεται ο αδικημένος παίκτης στη Μέση Ανατολή, με το Ισραήλ⁵² και τη Σαουδική Αραβία⁵³ να μην αντιμετωπίζουν αντίστοιχους περιορισμούς.

⁵⁰ Nuclear Power in Iran, World Nuclear Association, <http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/iran.aspx> (πρόσβαση: 5/5/2017)

⁵¹ Ganji, Akbar, «Ποιος είναι ο Αλί Χαμενεΐ: Η κοσμοθεωρία του Ανώτατου Ηγέτη.....», σελ 118

⁵² Βλ. εικόνα SIPRI για τα πυρηνικά του Ισραήλ

Η εκλογή του μετριοπαθούς Hassan Rouhani στο προεδρικό αξίωμα, ο αποπνικτικός για την ιρανική οικονομία πληθωρισμός, το μπλοκάρισμα των οικονομικών συναλλαγών και των ιρανικών περιουσιακών στοιχείων, η ολοένα και αυξανόμενη ανεργία, η έντονη έκφραση της κοινωνικής δυσαρέσκειας προς τον δογματικά εκπεφρασμένο αντι-αμερικανισμό και κυρίως η υιοθέτηση μιας πιο διαλλακτικής στάσης από τους ηγέτες των υπερδυνάμεων, οδήγησαν στην υπογραφή της Ενδιάμεσης Συνθήκης της Γενεύης τον Νοέμβριο του 2013 (μετέπειτα JCPOA), με συμβαλλόμενα μέρη την P5+1 και το Ιράν. Κατά τη συνάντηση των ηγετών οι συζητήσεις περιστράφηκαν γύρω από την ανταλλαγή «πυρηνικού προγράμματος έναντι κυρώσεων», με το Ιράν να παρέχει εγγυήσεις ότι το πυρηνικό πρόγραμμά του θα περιοριζόταν αποκλειστικά σε ειρηνικούς σκοπούς με αντάλλαγμα, όμως, την πλήρη άρση των κυρώσεων που του έχουν επιβληθεί.⁵⁴ Ίσως για τον Ανώτατο Ηγέτη Ali Khamenei, το πλήρωμα του χρόνου για διαπραγματεύσεις με την Αμερική έφτασε, αφού σύμφωνα με παλαιότερα λεγόμενά του: *«την ημέρα που οι σχέσεις με την Αμερική θα είναι επωφελείς, θα είμαι ο πρώτος που θα πω ότι θα πρέπει να καθιερωθούν σχέσεις»*.⁵⁵

Σχετικά με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η άποψη του Αμερικανού καθηγητή στο Τμήμα Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης (MIT), Noam Chomsky: *«Εξ' όσων γνωρίζουν οι αμερικανικές υπηρεσίες, το Ιράν αναπτύσσει πυρηνικές ικανότητες, αλλά δε γνωρίζουν αν προσπαθεί να αναπτύξει πυρηνικά όπλα ή όχι. Είναι πιθανό ότι αναπτύσσει αυτό που ονομάζεται «πυρηνική ικανότητα», το οποίο έχουν πολλά κράτη. Αυτή είναι η ικανότητα να διαθέτουν πυρηνικά όπλα εάν αποφασίσουν να το κάνουν.*

⁵³ Τον Δεκέμβριο του 2006, τα έξι κράτη μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ) - Κουβέιτ, Σαουδική Αραβία, Μπαχρέιν, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κατάρ και Ομάν - ανακοίνωσαν ότι το Συμβούλιο αναθέτει μελέτη για την ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Η Γαλλία συμφώνησε να συνεργαστεί μαζί τους και το Ιράν δεσμεύθηκε να βοηθήσει με την πυρηνική τεχνολογία. "Nuclear Power in Saudi Arabia", *World Nuclear Association*,

<http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-o-s/saudi-arabia.aspx>

(πρόσβαση: 9/5/2017)

⁵⁴ Gresh, Alain, «Κρίσιμες διαπραγματεύσεις για το πυρηνικό πρόγραμμα» Ένθετα Ηλεκτρονικής Εφημερίδας «*Η Αυγή*», *Monde Diplomatique*, 29/3/2015 <http://www.avgi.gr/article/10807/5419063/aphieroma-epa-iran-oi-megaloi-stathmoi-mias-thyellodous-scheses> (πρόσβαση: 9/5/2017)

⁵⁵ Ganji, Akbar, «Ποιος είναι ο Αλί Χαμενέι: Η κοσμοθεωρία του Ανώτατου Ηγέτη...», σελ 116

*Αυτό δεν είναι έγκλημα».*⁵⁶ Η απενοχοποιητική άποψη του Chomsky για την ενδεχόμενη ύπαρξη πυρηνικού οπλοστασίου συμπίπτει με τη ριζοσπαστική άποψη του Kenneth Waltz, που υποστηρίζει ότι κάτι τέτοιο μπορεί να είναι ένα θετικό φαινόμενο, που δημιουργεί νέα αποτρεπτικά μέσα μεταξύ περιφερειακών αντιπάλων. Ο ίδιος, ωστόσο, δεν αποκλείει ότι αν και εφόσον τα πυρηνικά όπλα αποκτηθούν, δε θα χρησιμοποιηθούν, αλλά αμφισβητεί την άποψη που υποστηρίζει ότι τα καθεστώτα στον αναπτυσσόμενο κόσμο θα αποδειχθούν πιο απερίσκεπτα και ανεύθυνα κατά τη χρήση τους. Υποστηρίζει, μάλιστα, ότι *«τα ασθενέστερα και πιο απειλούμενα κράτη είναι τα λιγότερο πιθανά να εμπλακούν σε απερίσκεπτη συμπεριφορά».*⁵⁷

2.1 Το Ιρανικό Πυρηνικό Πρόγραμμα & το Κοινό Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (Joint Comprehensive Plan of Action - JCPOA)

Ημέρα Εφαρμογής του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης είναι η 16^η Ιανουαρίου 2016. Από το σχετικό κείμενο της ΕΕ, κρίνεται σημαντική η παράθεση της εισαγωγής και του μέρους της συμφωνίας που αναφέρεται στο ενδεχόμενο επιβολής εκ νέου κυρώσεων. Το *«Ενημερωτικό σημείωμα για την άρση των κυρώσεων της ΕΕ δυνάμει του ΚΟΣΔ»* της ΕΕ, αναφέρει ως εξής:⁵⁸

«Στις 14 Ιουλίου 2015, η Ομάδα Ε3/ΕΕ+3 (Κίνα, Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ μαζί με την Ύπατη Εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας) και η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν κατέληξαν σε συμφωνία για Κοινό Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (ΚΟΣΔ). Η πλήρης εφαρμογή του εν λόγω ΚΟΣΔ θα διασφαλίσει τον αποκλειστικά ειρηνικό χαρακτήρα του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν. Το ΚΟΣΔ θα οδηγήσει σε πλήρη άρση όλων των κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ καθώς επίσης και των πολυμερών⁵⁹ και εθνικών κυρώσεων που συνδέονται με το πυρηνικό πρόγραμμα του

⁵⁶ Perez, Andrew, “Noam Chomsky: Talking About Iran Sanctions Is ‘Surreal’”, *Huffington Post*, 23/2/2014 http://www.huffingtonpost.com/2014/02/23/noam-chomsky-iran_n_4833461.html (πρόσβαση: 9/5/2017)

⁵⁷ Spiers, M. Edward, *Weapons of Mass Destruction: Prospects for Proliferation*, Palgrave Macmillan, Λονδίνο 2000, σελ 141

⁵⁸ «Ενημερωτικό σημείωμα για την άρση των κυρώσεων της ΕΕ δυνάμει του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (ΚΟΣΔ)», Βρυξέλλες, 23 Ιανουαρίου 2016.

⁵⁹ Για τους σκοπούς του ΚΟΣΔ και του παρόντος ενημερωτικού σημειώματος, ο όρος «πολυμερείς κυρώσεις» καλύπτει τα περιοριστικά μέτρα της ΕΕ. *Η εν λόγω παραπομπή εισάγεται κατ’ αντιστοιχία του επίσημου κειμένου της ΕΕ.*

*Ιράν. Το ΚΟΣΔ καθορίζει σταδιακή προσέγγιση και περιλαμβάνει τις αμοιβαίες δεσμεύσεις που καθορίστηκαν στη συμφωνία και εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών».*⁶⁰

Όσον αφορά στην περίπτωση επιβολής εκ νέου κυρώσεων, αναφέρεται χαρακτηριστικά στο ίδιο κείμενο ότι: «Σε περίπτωση σημαντικής μη εκπλήρωσης εκ μέρους του Ιράν των δεσμεύσεών του δυνάμει του ΚΟΣΔ και αφού εξαντληθούν όλες οι δυνατότητες στο πλαίσιο του μηχανισμού επίλυσης διαφορών, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα επιβάλει εκ νέου κυρώσεις («snapback») που έχουν αρθεί. Πρέπει να σημειωθεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες στο ΚΟΣΔ είναι αποφασισμένοι να αποφύγουν οποιαδήποτε συμπεριφορά που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αθέτηση της συμφωνίας και να αποφύγουν την εκ νέου επιβολή κυρώσεων αξιοποιώντας τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών».

Οι ισορροπίες που έχουν σχηματιστεί μετά την υπογραφή του ΚΟΣΔ (εντεύθεν JCPOA) είναι αναμφίβολα καθοριστικές για την πορεία των σχέσεων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Η έκθεση της αναλύτριας Paulina Izewicz, για το Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), με τίτλο: «*Το Βαλλιστικό Πυραυλικό Πρόγραμμα του Ιράν: Η Κατάσταση (σήμερα) και η Μελλοντική Πορεία του*» (“Iran’s Ballistic Missile Programme: It’s Status and the way Forward”)⁶¹, είναι αρκετά βοηθητική για να γίνει πιο ξεκάθαρο το τοπίο μετά την Ημέρα Εφαρμογής. Στο υποκεφάλαιο VI του πονήματος, «*Σχέσεις με τις ΗΠΑ και την ΕΕ*», η Izewicz αναλύει ως εξής:

«*Η πυρηνική συμφωνία εξάλειψε μια σημαντική πηγή έντασης μεταξύ του Ιράν και της Δύσης. Αν υλοποιηθεί πιστά, ελέγχει επαληθεύσιμα το πρόγραμμα πυρηνικής ενέργειας του Ιράν στις πιο ευαίσθητες πτυχές του, για πολύ περισσότερο από μια δεκαετία. Αν και σχεδιάστηκε ως συναλλακτική συμφωνία και όχι ως συμφωνία μετασχηματισμού, υπάρχουν μερικές πρώτες ενδείξεις για να πιστέψουμε ότι θα μπορούσε να έχει θετική επίδραση και σε άλλους τομείς. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο*

⁶⁰ Απόφαση 2231 (2015) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που εκδόθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 20 Ιουλίου 2015. Η εν λόγω παραπομπή εισάγεται κατ’ αντιστοιχία του επίσημου κειμένου της ΕΕ.

⁶¹ Izewicz, Paulina, “Iran’s Ballistic Missile Programme: It’s Status and the way Forward”, EU Non-Proliferation Consortium: The European network of independent non-proliferation think tanks, Non-Proliferation Papers, No. 57, SIPRI, April 2017 <https://www.sipri.org/sites/default/files/IRans-ballistic-missile-programme.pdf> (πρόσβαση: 13/5/2017)

του 2016 η απελευθέρωση μιας ομάδας αμερικανών ναυτών, που είχαν προσχωρήσει στα χωρικά ύδατα του Ιράν και στη συνέχεια τέθηκαν υπό κράτηση, διευθετήθηκε μέσα σε 16 ώρες, με μια σειρά τηλεφωνικών κλήσεων μεταξύ του Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, John Kerry και του υπουργού Εξωτερικών του Ιράν, Mohammad Javad Zarif. Όπως δήλωσε ο Kerry: “Μπορούμε όλοι να φανταστούμε πώς θα μπορούσε να έχει εξελιχθεί μια παρόμοια κατάσταση πριν τρία ή πριν τέσσερα χρόνια”. Η εκλογή του Donald Trump ως Προέδρου των ΗΠΑ, προκάλεσε, ωστόσο, γρήγορα νέες εντάσεις στις διμερείς σχέσεις με αποτέλεσμα την επιχειρούμενη απαγόρευση εισόδου [στις ΗΠΑ], που στοχεύει μεταξύ άλλων, και ιρανών πολιτών και την απειλητική ανακοίνωση ότι το Ιράν είναι "υπό παρακολούθηση". Παρά την άμεση απάντηση στην εκτόξευση πυραύλου του Ιράν τον Ιανουάριο, πρόσθετες κυρώσεις που προέρχονται υπό το ήδη υπάρχον νομικό πλαίσιο ήταν σταθερές με τις πρακτικές του παρελθόντος, ενώ δεν είναι σαφές ποιες θα είναι οι άλλες ενέργειες στις οποίες μπορεί να προβεί η Κυβέρνηση Trump. Μια ιδέα που φέρεται να αποτελεί προϊόν σκέψης του Λευκού Οίκου, είναι ο χαρακτηρισμός του Σώματος των Φρουρών της Επανάστασης ως διεθνής τρομοκρατική οργάνωση- μια κίνηση που δε θα τύχει θετικής αντιμετώπισης από το Ιράν. Παρά το γεγονός ότι αυτή η πρόταση φαίνεται να έμην έχει πλέον την ίδια απήχηση, καθίσταται σαφές ότι η Κυβέρνηση Trump δε θα επιδείξει την ίδια στρατηγική υπομονής που επέδειξε η Κυβέρνηση Obama κατά την προσπάθεια προσέγγισης του Ιράν.

Οι σχέσεις του Ιράν με την ΕΕ είναι πολύ λιγότερο περίπλοκες και οι επαληθεύσιμοι περιορισμοί πάνω στο πυρηνικό πρόγραμμα εξάλειψαν την κυριότερη πηγή έντασης. Σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, η ΕΕ διατήρησε τους δεσμούς της με το Ιράν μετά την Ισλαμική Επανάσταση και το εμπόριο άκμασε. Μόνο κατά τη διάρκεια της αμφιλεγόμενης προεδρίας του Mahmoud Ahmadinejad ξέσπασε πυρηνική κρίση και οι σχέσεις επιδεινώθηκαν. Με την εφαρμογή του JCPOA, η ΕΕ είναι ακόμη πιο πρόθυμη να συναλλαχθεί. Ακόμη και πριν από την επίσημη σύναψη της συμφωνίας, μια σταθερή ροή εθνικών εμπορικών αντιπροσωπειών επισκέφθηκε το Ιράν για να διερευνήσει ευκαιρίες για εκ νέου οικονομική δέσμευση με τη χώρα. Ωστόσο, η διάθεση της ΕΕ να συνεργαστεί με το Ιράν δεν περιορίζεται σε οικονομικά ζητήματα. Κατά τη διάρκεια επίσκεψής της στην Τεχεράνη τον Απρίλιο του 2016, η Υπατη Εκπρόσωπος της ΕΕ για θέματα Εξωτερικών Υποθέσεων και Πολιτικής Ασφάλειας, Federica Mogherini και ο υπουργός Εξωτερικών του Ιράν, Mohammad Javad Zarif, σκιαγράφησαν ένα ευρύ πρόγραμμα συνεργασίας σε ένα κοινό ανακοινωθέν. Η λίστα περιλαμβάνει ένα ευρύ

φάσμα θεμάτων, από τον πολιτισμό και την εκπαίδευση μέχρι τη μετανάστευση και τα περιφερειακά ζητήματα.

Ειδικότερα, το Ιράν εξέφρασε ταυτόχρονα την προθυμία του να δεσμευθεί προς την ΕΕ σε έναν τομέα ο οποίος μέχρι στιγμής ήταν ένα σοβαρό σημείο αδιεξόδου: τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η συνεδρίαση υψηλού επιπέδου σχετικά με το ζήτημα, η πρώτη για πολύ καιρό, πραγματοποιήθηκε στην Τεχεράνη τον Νοέμβριο του 2016. Όπως ανέφερε η Mogherini κατά την επίσκεψή της τον Απρίλιο, η ΕΕ και το Ιράν έχουν “γυρίσει νέα σελίδα” στις διπλωματικές τους σχέσεις».

2.2 Οικονομικές Εκθέσεις για την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν

i. «Ανασκόπηση» (“Overview”) της Παγκόσμιας Τράπεζας

Η προσεχώς παρατεθείσα «Ανασκόπηση» (“Overview”) της Παγκόσμιας Τράπεζας για το Ιράν,⁶² είναι αρκετά διαφωτιστική και παρέχει στοιχεία για τη διαμόρφωση της ιρανικής οικονομίας. Για λόγους οικονομίας θα παρατεθούν τα κομμάτια που αναφέρονται σε στοιχεία κυρίως μετά την εφαρμογή του JCPOA. Η έκθεση θα παρατεθεί αυτούσια ως *Παράρτημα II*.

«Το Ιράν είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MABA) μετά τη Σαουδική Αραβία, με εκτιμώμενο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) για το 2016 ύψους 412,2 δισ. δολαρίων ΗΠΑ. Έχει επίσης τον δεύτερο μεγαλύτερο πληθυσμό της περιοχής μετά την Αίγυπτο, με εκτιμώμενα 78,8 εκατομμύρια για το 2015. Η οικονομία του Ιράν απαρτίζεται από τον τομέα των υδρογονανθράκων, τον τομέα της γεωργίας και των υπηρεσιών και την αξιοσημείωτη κρατική παρουσία στις μεταποιητικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Το Ιράν κατέχει τη δεύτερη θέση στον κόσμο σε αποθέματα φυσικού αερίου και την τέταρτη σε αποδεδειγμένα αποθέματα αργού πετρελαίου. Η οικονομική δραστηριότητα και τα δημόσια έσοδα εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα έσοδα του πετρελαίου και ως εκ τούτου παραμένουν ασταθή[...].

[...]»Μετά από μια συρρίκνωση κοντά στο 2% το 2015, η ιρανική οικονομία υποχώρησε αισθητά το 2016, στο εκτιμώμενο 6,4%. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για το πρώτο εξάμηνο του ιρανικού ημερολογιακού έτους του 2016 (που λήγει τον Μάρτιο του 2017) έδειξαν ότι η ιρανική οικονομία ενδυναμώθηκε με επιταχυνόμενο ρυθμό 9,2% (σε ετήσια βάση) το δεύτερο τρίμηνο (που αντιστοιχεί στον Ιούλιο-

⁶² Iran Overview, World Bank, <http://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#1> (Πρόσβαση: 25/4/2017)

Σεπτέμβριο του 2016) , έπειτα από αύξηση 5,2% το πρώτο τρίμηνο. Αυτό σημείωσε τη συνολική ανάπτυξη κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016 στο 7,4%, ενώ το μη πετρελαϊκό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά μόλις 0,9%. Παρά την κυριαρχία του πετρελαϊκού κλάδου - λόγω της θετικής επίδρασης της εφαρμογής του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης στην παραγωγή πετρελαίου και τις εξαγωγές, υπάρχουν και κάποιες ενδείξεις δυναμισμού και στους μη πετρελαϊκούς τομείς. Το ποσοστό ανεργίας επέστρεψε σε ποσοστό ύψους τριετίας του 12,7% (ή 3,3 εκατομμύρια άνεργοι) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2016, παρά τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης αυτής της περιόδου. Η αύξηση αυτή αντανakλά σε μεγάλο βαθμό την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στο 40,4% σε σύγκριση με 35,4% τον Ιανουάριο του 2014. Τα ποσοστά ανεργίας των ανδρών και των γυναικών αντίστοιχα 21,8 και 10,4%, επισημαίνουν επίσης τη διεύρυνση του χάσματος των φύλων στον τομέα της απασχόλησης στην αγορά εργασίας συγκριτικά με το 2015.[...]

[...]»Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, οι προοπτικές ανάπτυξης θα βασίζονται στον ρυθμό της επανένταξης του Ιράν στην παγκόσμια οικονομία στον τραπεζικό τομέα, το εμπόριο και τις επενδύσεις και στην εφαρμογή βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι ρυθμοί ανάπτυξης το 2017-19 αναμένεται να υποχωρήσουν λίγο πάνω από το 4%, καθώς οι ιρανικές τράπεζες αντιμετωπίζουν την πρόκληση καθυστερήσεων στην καθιέρωση σχέσεων τραπεζικής ανταπόκρισης με μεγάλες διεθνείς τράπεζες, ενώ οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στο Ιράν και οι εμπορικές σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο περιορίζονται.[...]

ii. Οικονομική έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Η οικονομική έκθεση του ΔΝΤ για την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, που δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2017,⁶³ παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον σχετικά με το ερώτημα του αν υπάρχει πρακτικά άρση των επιβληθεισών κυρώσεων. Το ζήτημα φαίνεται να είναι αρκετά περίπλοκο και αυτό γίνεται ξεκάθαρο ήδη από τον τίτλο του μέρους Α' της προαναφερθείσας πηγής με τίτλο: «Οι Κυρώσεις στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα του Ιράν έχουν μόλις αρθεί μερικώς».⁶⁴ Αυτομάτως, και χωρίς ήδη να έχουν δοθεί μέχρι τώρα από την γράφουσα αναλυτικότερες πληροφορίες για το οικονομικό εμπάργκο που έχουν δεχθεί οι ιρανικές τράπεζες

⁶³ Chady Adel El Khoury "Islamic Republic of Iran: Selected Issues", *International Monetary Fund* Washington, D.C.IMF, February 10, 2017 (πρόσβαση:17/5/2017)

⁶⁴ Η υπογράμμιση είναι δική μας.

μέσω των κυρώσεων, είναι ευκόλως εννοούμενο ότι το ζήτημα έχει ιδιαίτερα πολύπλοκη δομή. Η έκθεση λοιπόν, του ΔΝΤ είναι σίγουρα φάρος για την κατανόηση της πολυμορφίας των κυρώσεων και παρατίθεται ως εξής:

1. Τα τελευταία 10 χρόνια το Ιράν αντιμετώπισε οικονομικές κυρώσεις που δημιούργησαν σοβαρές ζημίες στις σχέσεις τραπεζικής ανταπόκρισης (*correspondent banking relationships / CBRs*). Οι πρώτες κυρώσεις επιβλήθηκαν μετά την Ιρανική επανάσταση το 1979. Το 2006, τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) εισήγαγαν τις πρώτες κυρώσεις στο Ιράν για να αναστείλει το πρόγραμμα εμπλουτισμού ουρανίου του. Το 2012, οι ΗΠΑ, ο ΟΗΕ και η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) κατέστησαν αυστηρότερες τις κυρώσεις προσθέτοντας σε αυτές, το εμπάργκο πετρελαίου και την απαγόρευση χρηματοπιστωτικών συναλλαγών με ιρανικές τράπεζες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απόσυρση ξένων τραπεζών από τις σχέσεις τραπεζικής ανταπόκρισης (CBRs) με τις ιρανικές τράπεζες. Σύμφωνα με την CBI ⁶⁵, ο αριθμός των CBRs μειώθηκε από 633 το 2006 σε περίπου 50 το 2014.
2. Το JCPOA είχε ως αποτέλεσμα σημαντική ανακούφιση από τις κυρώσεις. Οι οικονομικές κυρώσεις της ΕΕ που στοχεύουν στο Ιράν και που σχετίζονται με το πυρηνικό πρόγραμμα, έχουν τροποποιηθεί ή αφαιρεθεί εντελώς καταργώντας πολλούς από τους περιορισμούς που έχουν οι ευρωπαϊκές τράπεζες σε συναλλακτικές διαδικασίες με ιρανικές τράπεζες ή για λογαριασμό ιρανικών οντοτήτων. Οι λεγόμενες αμερικανικές "δευτερεύουσες"⁶⁶ κυρώσεις έχουν επίσης καταργηθεί, με ορισμένες εξαιρέσεις,⁶⁷ μειώνοντας τον κίνδυνο οι αμερικανικές αρχές να επιβάλλουν

⁶⁵ Central Bank of the Islamic Republic of Iran. *Η επεξήγηση είναι δική μας.*

⁶⁶ Γενικά απευθύνονται σε μη- αμερικανικά υποκείμενα για συγκεκριμένη συμπεριφορά που αφορά το Ιράν, η οποία είναι εξ ολοκλήρου εκτός της δικαιοδοσίας των ΗΠΑ. Μη- Αμερικανικά υποκείμενα σημαίνει: κάθε άτομο, εξαιρούμενου οποιουδήποτε υπηκόου των ΗΠΑ, αλλοδαπό μόνιμο κάτοικο, οντότητα που έχει συσταθεί σύμφωνα με τους νόμους των ΗΠΑ ή οποιαδήποτε άλλη δικαιοδοσία εντός των ΗΠΑ (συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών θυγατρικών) ή οποιοδήποτε πρόσωπο στις ΗΠΑ. Box 1. Glossary of U.S. Economic Sanctions

Οι πληροφορίες υπάρχουν στο επίσημο έγγραφο. Εισήχθησαν για λόγους πληρότητας.

⁶⁷Οι δευτερεύουσες κυρώσεις εξακολουθούν να ισχύουν για πρόσωπα εκτός των ΗΠΑ που διευκολύνουν εν γνώσει τους σημαντικές συναλλαγές ή παρέχουν υλικό ή κάποια άλλη υποστήριξη σε άτομα και οντότητες από τη λίστα SDN (Specially Designated Nationals And Blocked Persons List).

Η παραπομπή υπάρχει στο επίσημο έγγραφο.

κυρώσεις σε μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των ΗΠΑ για συναλλαγές με το Ιράν ή ιρανικές οντότητες που τους έχουν επιβληθεί κυρώσεις. Έτσι, κατ' αρχήν, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί της ΕΕ είναι τώρα ελεύθεροι να αναλάβουν ένα ευρύ φάσμα συναλλαγών στο Ιράν, συμπεριλαμβανομένων των τομέων της χρηματοδότησης και της ενέργειας.

3. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν άλλες κυρώσεις. Οι πρωταρχικές κυρώσεις των ΗΠΑ⁶⁸ ισχύουν για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις εταιρείες των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των υποκαταστημάτων τους εκτός ΗΠΑ (αλλά όχι των θυγατρικών τους). Επιπλέον, με πολύ περιορισμένες εξαιρέσεις για τις επιχειρήσεις και τα άτομα που σχετίζονται με τις ΗΠΑ, εξακολουθεί να απαγορεύεται γενικά η δόσοληψία με το Ιράν, συμπεριλαμβανομένης της (ιρανικής) κυβερνήσεως. Οι λεγόμενες συναλλαγές "U-Turn"⁶⁹ παραμένουν απαγορευμένες. Οι περιορισμοί εκκαθάρισης σε δολάρια ΗΠΑ δεν έχουν αρθεί και αποτελούν σημαντική πρόκληση για μη-αμερικανικές τράπεζες, οι οποίες δύνανται να

⁶⁸ Οι ΗΠΑ διατηρούν κυρώσεις κατά του Ιράν όσον αφορά στην υποστήριξη της τρομοκρατίας, τη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, συμπεριλαμβανομένων των βαλλιστικών πυραύλων, την υποστήριξη ατόμων που εμπλέκονται σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Συρία ή για την κυβέρνηση της Συρίας και την υποστήριξη ατόμων που απειλούν την ειρήνη, την ασφάλεια ή τη σταθερότητα της Υεμένης και για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για περισσότερες πληροφορίες: https://www.treasury.gov/resourcecenter/sanctions/Programs/Documents/jcpoa_faqs.pdf
Η παραπομπή υπάρχει στο επίσημο έγγραφο. (πρόσβαση:17/5/2017)

⁶⁹ Γενική άδεια "U-Turn" (U-Turn general license): Αυτές οι άδειες επέτρεπαν εκκαθάριση συναλλαγών σε δολάρια ΗΠΑ που αφορούσαν το Ιράν, πριν από την ανάκλησή της τον Νοέμβριο του 2008. Δε συμπεριλήφθηκε εκ νέου την ημέρα Εφαρμογής, και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των ΗΠΑ εξακολουθούν να απαγορεύουν την εκκαθάριση συναλλαγών που αφορούν το Ιράν, με εξαίρεση τις συναλλαγές που εξαιρούνται ή επιτρέπονται με γενική ή ειδική άδεια.

Πριν από τον Νοέμβριο του 2008, τα αμερικανικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξουσιοδοτήθηκαν να επεξεργάζονται ορισμένες μεταφορές με άμεσο ή έμμεσο όφελος από ιρανικές τράπεζες, άλλα υποκείμενα στο Ιράν ή την κυβέρνηση του Ιράν, υπό την προϋπόθεση ότι τέτοιες πληρωμές συνδέονται με μη-ιρανικό, μη-αμερικανικό υπεράκτιο (offshore) χρηματοπιστωτικό οργανισμό και περνούν μόνο μέσω του αμερικανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος προς την κατεύθυνση ενός άλλου υπεράκτιου, μη-ιρανικού, μη-αμερικανικού χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Οι πληροφορίες υπάρχουν στο επίσημο έγγραφο. Εισήχθησαν για λόγους πληρότητας.
(πρόσβαση:17/5/2017)

συναλλαχθούν οικονομικά με το Ιράν αλλά όχι σε αμερικανικό δολάριο.⁷⁰ Τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να επεξεργάζονται συναλλαγές που εκφράζονται σε δολάρια ΗΠΑ ή να διατηρούν λογαριασμούς σε δολάρια ΗΠΑ που αφορούν το Ιράν, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι συναλλαγές ή δραστηριότητες λογαριασμού δεν αφορούν άμεσα ή έμμεσα το αμερικανικό χρηματοπιστωτικό σύστημα ή οποιοδήποτε αμερικανικό υποκείμενο και δεν περιλαμβάνουν κανένα πρόσωπο από τη λίστα των Ειδικώς Σεσημασμένων Πολιτών (SDN). Ως εκ τούτου, οι Μη-αμερικανικές εταιρείες αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των ΗΠΑ για συναλλαγές με ιρανούς αντισυμβαλλομένους. Εταιρείες με αμερικανικούς τραπεζικούς λογαριασμούς δεν μπορούν να στείλουν ή να λάβουν κεφάλαια που συνδέονται με ιρανικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι συναλλαγές που σχετίζονται με το Ιράν, συμπεριλαμβανομένων σημαντικών ποσών συναλλάγματος σε μη-δολάριο (π.χ. Ινδία, Κορέα, Ομάν) αποδεικνύεται εξίσου, δύσκολο να μετατραπούν σε άλλα νομίσματα χωρίς να μετατραπούν πρώτα σε δολάρια.

4. Τα Ηνωμένα Έθνη, η ΕΕ και οι ΗΠΑ διατηρούν "μαύρους καταλόγους" απαγορευμένων ατόμων και οντοτήτων που υπόκεινται στις κυρώσεις του Ιράν. Την Ημέρα Εφαρμογής, δεν καταργήθηκαν όλες οι οντότητες που είναι καταχωρημένες στον κατάλογο στο πλαίσιο του προγράμματος του Ιράν, και αμερικανικές και μη-αμερικανικές εταιρείες συνεχίζουν να περιορίζονται συμφωνίας με καταχωρημένα στη λίστα άτομα και οντότητες. Επιπλέον, εταιρείες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν περιορισμούς στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα με ιρανικά άτομα και οντότητες - ακόμη και αν απομακρύνθηκαν από τη λίστα SDN - λόγω των συνεχιζόμενων κυρώσεων των ΗΠΑ για το πρόγραμμα όπλων του Ιράν και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

⁷⁰Οι μη-αμερικανικές τράπεζες πρέπει επίσης να επιδείξουν τη δέουσα επιμέλεια για να εξασφαλίσουν ότι δεν πραγματοποιούν συναλλαγές με οντότητες και ιδιώτες από τον κατάλογο των Ειδικώς Σεσημασμένων Πολιτών (SDN). Η παραπομπή υπάρχει στο επίσημο έγγραφο. (πρόσβαση:17/5/2017)

5. Σχετικά με το (AML / CFT)⁷¹, η Ειδική Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force / FATF) συμπεριέλαβε το Ιράν στη "μαύρη λίστα". Τον Οκτώβριο του 2007, η FATF κάλεσε αρχικά τις χώρες να λάβουν μέτρα για να μετριάσουν τον κίνδυνο αφενός νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και αφετέρου χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (AML/CTF) που απορρέει από το Ιράν, κυρίως ζητώντας από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εφαρμόσουν ενισχυμένα μέτρα δέουσας επιμέλειας όταν αντιμετωπίζουν συναλλαγές προς ή από το Ιράν. Από τον Φεβρουάριο του 2008 κάλεσε τις χώρες να εφαρμόσουν αποτελεσματικά αντίμετρα για την προστασία του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος AML /CTF από τους κινδύνους που προέρχονται από το Ιράν. Τον Ιούνιο του 2016, μετά τη δέσμευση του Ιράν να αντιμετωπίσει τη σημαντική ανεπάρκειά του στο πλαίσιο του AML/CFT, η FATF αποφάσισε να κρατήσει το Ιράν στη δημόσια δήλωση ("μαύρη λίστα"), ζητώντας παράλληλα την αναστολή αντιμέτρων για περίοδο δώδεκα μηνών».

Το παρατεθέν κομμάτι της έκθεσης του ΔΝΤ αποδεικνύει άνευ ουδεμίας αμφιβολίας πλέον, ότι η οικονομική επανένταξη του Ιράν στο διεθνές σύστημα είναι άμα τη «άρσει» των κυρώσεων περιχαρακωμένη από ζωτικής σημασίας περιορισμούς. Η Έκθεση του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της Ελληνικής Πρεσβείας στην Τεχεράνη, αναφέρει χαρακτηριστικά στο σχετικά με τον τραπεζικό τομέα κεφάλαιο ότι «...οι τράπεζες επιδιώκουν τη διασύνδεσή τους στο σύστημα SWIFT⁷² και την εξεύρεση τρόπου ανάπτυξης υπηρεσιών παροχής πιστωτικών

⁷¹ Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες / καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (AML / CFT) <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/> (πρόσβαση:17/5/2017)

⁷² Η Εταιρεία Παγκόσμιων Διατραπεζικών Χρηματοπιστωτικών Τηλεπικοινωνιών (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication / εντεύθεν SWIFT) παρέχει ένα δίκτυο που επιτρέπει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παγκοσμίως να στέλνουν και να λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές σε ένα ασφαλές, τυποποιημένο και αξιόπιστο περιβάλλον. Η SWIFT πωλεί επίσης λογισμικό και υπηρεσίες σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μεγάλο μέρος της οποίας χρησιμοποιείται για το δίκτυο SWIFTNet και ISO 9362. Οι κωδικοί επιχειρησιακών αναγνωριστικών κωδικών (BIC, παλαιότεροι κωδικοί αναγνώρισης τραπεζών) είναι ευρέως γνωστοί ως "κωδικοί SWIFT". Η πλειονότητα των διεθνών διατραπεζικών μηνυμάτων χρησιμοποιεί το δίκτυο SWIFT. Από το 2015, η SWIFT συνδέει περισσότερους από 11.000 χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς σε περισσότερες από 200 χώρες και περιοχές, οι οποίες ανταλλάσσουν κατά μέσο όρο πάνω από 15

καρτών, τόσο ιρανικών όσο και διεθνών Οίκων Τραπεζικής Πίστης». ⁷³ Ωστόσο, το ιστορικό του Ιράν με το σύστημα SWIFT είναι επίσης ταραχώδες.

2.3 Το Σύστημα SWIFT και το Ιράν

Τον Ιανουάριο του 2012, η αμερικανική περιβαλλοντική ομάδα “United Against Nuclear Iran” (εντεύθεν UANI) πραγματοποίησε μια εκστρατεία με την οποία καλούσε το SWIFT να τερματίσει όλες τις σχέσεις με το τραπεζικό σύστημα του Ιράν, συμπεριλαμβανομένης της Κεντρικής Τράπεζας του Ιράν. Η UANI υποστήριξε ότι η ένταξη του Ιράν στο SWIFT παραβίαζε τις οικονομικές κυρώσεις των ΗΠΑ και της ΕΕ εναντίον του Ιράν καθώς και τους εταιρικούς κανόνες του SWIFT. ⁷⁴ Ως εκ τούτου, τον Φεβρουάριο του 2012 η Τραπεζική Επιτροπή της Γερουσίας των ΗΠΑ ενέκρινε ομόφωνα κυρώσεις κατά του SWIFT με στόχο να πείσει το εδραζόμενο στο Βέλγιο δίκτυο χρηματοπιστωτικών τηλεπικοινωνιών να τερματίσει τους δεσμούς του με τις ιρανικές τράπεζες που ήταν σε μαύρη λίστα. Η απαγόρευση της πρόσβασης των ιρανικών τραπεζών στο SWIFT θα μπορούσε δυνητικά να παρακωλύσει την πρόσβαση του Ιράν σε δισεκατομμύρια δολάρια για έσοδα και δαπάνες, χρησιμοποιώντας το SWIFT, αλλά όχι το IVTS (Informal Value Transfer System). ^{75 76}

εκατομμύρια μηνύματα την ημέρα (σε σύγκριση με μέσο όρο 2,4 εκατομμύρια μηνύματα το 1995). Το SWIFT μεταφέρει οικονομικά μηνύματα με πολύ ασφαλή τρόπο, αλλά δε διαθέτει λογαριασμούς για τα μέλη της και δεν πραγματοποιεί καμία μορφή εκκαθάρισης ή διακανονισμού. Το SWIFT δε διευκολύνει τη μεταφορά κεφαλαίων: αντιθέτως, αποστέλλει εντολές πληρωμής, οι οποίες πρέπει να διακανονίζονται με λογαριασμούς ανταποκριτών που έχουν τα ιδρύματα μεταξύ τους. Κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, για την ανταλλαγή τραπεζικών συναλλαγών, πρέπει να έχει τραπεζικές σχέσεις, είτε είναι μια τράπεζα είτε συνδέεται ή ίδια με ένα (ή περισσότερα) ώστε να απολαμβάνει τα συγκεκριμένα επιχειρηματικά χαρακτηριστικά. <https://www.swift.com/about-us/discover-swift> (πρόσβαση:17/5/2017)

⁷³ Δούκας, Νικόλαος Γραμματέας ΟΕΥ Α', Δασκαλόπουλος, Κωνσταντίνος, Γραμματέας ΟΕΥ Α', (επιμέλεια) Έκθεση 2015 Γραφείου Οικονομικών....., σελ 21 <http://www.agora.mfa.gr/infofiles/4500%20ETHSIA%20EKTHESH%202015%20IRAN.df> (πρόσβαση:17/5/2017)

⁷⁴ Gladstone, Rick, "Iran Praises Nuclear Talks With Team From U.N.". *The New York Times*, 31 January 2012 http://www.nytimes.com/2012/02/01/world/middleeast/iran-calls-un-nuclear-teams-visit-constructive.html?_r=1 (πρόσβαση:17/5/2017)

⁷⁵ Gladstone, Rick, "Senate Panel Approves Potentially Toughest Penalty Yet Against Iran's Wallet", *The New York Times*, 3 February 2012 http://www.nytimes.com/2012/02/03/world/middleeast/tough-iran-penalty-clears-senate-banking-panel.html?_r=2&ref=world (πρόσβαση:17/5/2017)

Αρχικά, το SWIFT αρνήθηκε ότι ενεργούσε παράνομα, αλλά μετέπειτα ισχυρίστηκε ότι «συνεργάζεται με τις αμερικανικές και ευρωπαϊκές κυβερνήσεις από κοινού για να αντιμετωπίσουν το ανησυχητικό ενδεχόμενο οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες τους να χρησιμοποιούνται από το Ιράν για να αποφευχθούν κυρώσεις και να διεξαχθούν παράνομες επιχειρήσεις».⁷⁷

Στοχευόμενες τράπεζες ήταν μεταξύ άλλων, οι Saderat Bank of Iran,⁷⁸ Bank Mellat, Post Bank of Iran and Sepah Bank.⁷⁹ Στις 17 Μαρτίου 2012, μετά από συμφωνία που διεξήχθη δύο ημέρες νωρίτερα μεταξύ των 27 κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της μεταγενέστερης απόφασης του Συμβουλίου, το σύστημα SWIFT αποσυνέδεσε από το διεθνές του δίκτυο όλες τις ιρανικές τράπεζες, που είχαν χαρακτηριστεί ως ιδρύματα κατά παράβαση των σημερινών κυρώσεων της ΕΕ, ενώ ενημέρωσε ότι θα μπορούσαν να αποσυνδεθούν από το δίκτυο ακόμη περισσότερα ιρανικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.⁸⁰

Επομένως, η αποσύνδεση και η σταδιακή επανασύνδεση του ιρανικού χρηματοπιστωτικού κλάδου με διεθνείς οργανισμούς και μέσα εξυπηρέτησης των

⁷⁶ Το IVTS, είναι οποιοδήποτε σύστημα, μηχανισμός ή δίκτυο ατόμων που λαμβάνει χρήματα για να δημιουργήσει κεφάλαια ή μια ισοδύναμη αξία πληρωτέα σε τρίτους σε άλλη γεωγραφική θέση, είτε με την ίδια μορφή είτε όχι. Οι άτυπες μεταφορές αξίας πραγματοποιούνται γενικά εκτός του συμβατικού τραπεζικού συστήματος μέσω μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ή άλλων επιχειρηματικών φορέων των οποίων η κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να μην είναι η μεταφορά χρημάτων. Οι συναλλαγές IVTS περιστασιακά διασυνδέονται με επίσημα τραπεζικά συστήματα, όπως μέσω της χρήσης τραπεζικών λογαριασμών που κατέχει ο φορέας IVTS.

Hodge, Ryan, *Informal Value Transfer Systems: A Financial Institution's Perspective*, Advancing Financial Crime Professionals Worldwide, September 2013 <http://www.acams.org/aml-white-paper-informal-value-transfers/> (πρόσβαση:17/5/2017)

⁷⁷ Solomon, Jay; & Adam Entous, "Banking Hub Adds to Pressure on Iran", *The Wall Street Journal*, 4 February 2012 <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203889904577201330206741436> (πρόσβαση:17/5/2017)

⁷⁸ «Το Υποκατάστημα Αθηνών της Bank Saderat Iran είναι η μοναδική Ιρανική Τράπεζα που λειτουργεί στην Ελλάδα από το 1977, και δραστηριοποιείται ως ο εμπορικός σύνδεσμος μεταξύ Ιρανικών – Ελληνικών και λοιπών Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων και Οργανισμών του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα.» <http://saderat.gr/el/about-el/> (πρόσβαση: 20/5/2017)

⁷⁹ "Banking's SWIFT says ready to block Iran transactions", *Reuters*, 17 February 2012 <http://www.reuters.com/article/iran-sanctions-swift-idUSL5E8DH31020120217>(πρόσβαση:17/5/2017)

⁸⁰ Torchia, Andrew, "Iranian banks reconnected to SWIFT network after four-year hiatus", *Reuters*, 17 February 2016, <http://www.reuters.com/article/iran-sanctions-swift-idUSL5E8DH31020120217> (πρόσβαση:17/5/2017)

αναγκών της ιρανικής οικονομίας είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη από τις αμερικανικές πιέσεις (λ.χ. επιβολή κυρώσεων σε διεθνείς οργανισμούς), καθώς και τις επιδιώξεις ή τις επιφυλάξεις που διατηρεί η εκάστοτε εκλεγμένη αμερικανική κυβέρνηση. Σύμφωνα ωστόσο, με την Κεντρική Τράπεζα του Ιράν, 29 Ιρανικές Τράπεζες έχουν επανασυνδεθεί με το δίκτυο συναλλαγών SWIFT, έχοντας έτσι τη δυνατότητα να πραγματοποιούν και πάλι διασυνοριακές συναλλαγές με ξένες τράπεζες ύστερα από την άρση των κυρώσεων σε βάρος της Τεχεράνης.⁸¹

2.4 Το «Δόγμα Obama» και η Κυβέρνηση Trump

Ο τρόπος με τον οποίο χαράσσεται η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, οι βάσεις που τίθενται επί τάπητος, οι στόχοι προς επίτευξη, καθώς και η πορεία μέχρι την πραγμάτωση αυτών, αποτελούν αντικείμενο εσωτερικού προβληματισμού τόσο για το αμερικανικό πολιτικό γίνεσθαι όσο και για την παγκόσμια πολιτική σκακιέρα. Η κυβέρνηση Obama, (2009-2017) υιοθετώντας το αποτελούμενο από πέντε πυλώνες «Δόγμα Obama»⁸² (“Obama Doctrine”), προχώρησε σε μια αναμφίβολα επαναστατική προσέγγιση προς το Ιράν, που παρόμοιά της δεν έχει υπάρξει ξανά για τα αμερικανικά δεδομένα. Απόδειξη της δυναμικής της εν λόγω προσέγγισης είναι η σφοδρή αντίδραση του Ισραήλ μετά την υπογραφή του JCPOA. Χαρακτηριστικά, ο

⁸¹ «Ιράν: Το οικονομικό ‘θαύμα’ μετά τη Συμφωνία για τα πυρηνικά», Euronews, 17/5/2017 <http://gr.euronews.com/2017/05/17/iran-s-post-sanction-economy-doing-well-one-year-after-nuclear-deal> (πρόσβαση:5/6/2017)

⁸² «1. Η προστασία του περιβάλλοντος με ταυτόχρονη αποφυγή της κλιματικής αλλαγής.
2. Αντιμετώπιση ανορθόδοξων κρουσμάτων τρομοκρατίας (κυρίως προερχόμενων από ακραίες οργανώσεις ισλαμιστών), με έμφαση στις δραστηριότητες ενισχυμένων και συνεργαζόμενων μυστικών υπηρεσιών και με πρότυπο τις διεθνείς συνεργασίες του παρελθόντος για την καταπολέμηση της πειρατείας και της δουλεμπορίας.
3. Αποδοχή του δόγματος της πρόληψης τριτοκοσμικών συγκρούσεων και εμφύλιων συρράξεων, οι οποίες δημιουργούν χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες και απειλούν την αντοχή και τη συνοχή των ανεπτυγμένων Δημοκρατιών στον Βορρά του πλανήτη.
4. Διατήρηση της παραδοσιακής συνεργασίας με αναπτυγμένες περιοχές του παγκόσμιου δημοκρατικού τόξου στη Βόρεια Αμερική και των ανερχόμενων οικονομιών (Ρωσίας, Κίνας, Ινδίας, Βραζιλίας, Νότιας Αφρικής και άλλων).
5. Στρατηγική οικονομικής ενίσχυσης των φτωχότερων περιοχών σε Αφρική, Ασία και Λατινική Αμερική για την αποφυγή συρράξεων που θα δημιουργήσουν ακόμη μεγάλα κύματα προσφυγικής απόγνωσης».
Κουλουμπής Θεόδωρος, «Το δόγμα Ομπάμα», Η Καθημερινή, 20/3/2016 <http://www.kathimerini.gr/853696/opinion/epikairothta/politikh/to-dogma-ompama> (πρόσβαση:29/5/2017)

Πρωθυπουργός του Ισραήλ Benjamin Netanyahu χαρακτήρισε το Σχέδιο ως «ιστορικό λάθος».⁸³

Η πολιτική του δόγματος βασίζεται κατά κύριο λόγο στην επίλυση των προβλημάτων μέσω της διπλωματικής οδού και όχι μέσω της στρατιωτικής επεμβάσεως. Εξάλλου, από την προεκλογική εκστρατεία του το 2008, ο Πρόεδρος Obama είχε υποσχεθεί ότι θα συνεργαστεί με το Ιράν, φθάνοντας σε μια πυρηνική συμφωνία που πολλοί σκεπτικιστές αμφισβήτησαν ότι θα συνέβαινε.⁸⁴ Η στρατηγική Obama αυτή τη φορά ακολούθησε τις υποστηρικτικές δομές της Ήπιας Ισχύος (soft power) αφήνοντας πίσω της την αφαιμακτική πολιτική των κυρώσεων που έφτασαν στο ζενίθ τους το 2012, και αναγνωρίζοντας ότι η σκληροπυρηνική αντιπαράθεση με την Τεχεράνη δεν είχε ουσιαστικό όφελος, αφού η τελευταία έχει υιοθετήσει πρακτικές που παρά τις δυσβάσταχτες οικονομικές κυρώσεις, κατορθώνει να επιβιώνει οικονομικά, αλλά και θεσμικά.

Μια τέτοια πρακτική είναι η «Οικονομία της Αντίστασης» (“Resistance Economy”) εφαρμοσμένη ήδη από το 2012, οπότε και οι κυρώσεις προς την Τεχεράνη υπήρξαν πιο σκληρές από ποτέ. Σύμφωνα με το *Islamic Republic News Agency*: «Η "Οικονομία της Αντίστασης" είναι μια ιδέα που είχε αρχικά διακηρυχθεί από τον Ανώτατο Ηγέτη στην ομιλία του τον Αυγούστο του 2012 για την προώθηση της οικονομικής αυτάρκειας. Πρόκειται για μια στρατηγική που θα απέτρεπε τις αμερικανικές προσπάθειες εναντίον του Ιράν μέσω οικονομικών και εμπορικών κυρώσεων.

"Η Οικονομία της Αντίστασης είναι ένα εμπνευσμένο σχέδιο του ισλαμικού οικονομικού συστήματος και μια καλή ευκαιρία για να δημιουργηθεί ένα οικονομικό έπος", δήλωσε ο Ayatollah Khamenei.

»Σύμφωνα με το Κέντρο Διατήρησης και Δημοσίευσης των Έργων του Ανώτατου Ηγέτη: "Το αυτόχthon επιστημονικό πρότυπο, που έχει ρίζες στην επαναστατική και ισλαμική κουλτούρα, θα οδηγήσει στην ήττα των εχθρών και στην υποχώρησή τους από έναν επιβαλλόμενο οικονομικό πόλεμο προς το ιρανικό έθνος.

⁸³ ISABEL KERSHNER , “Iran Deal Denounced by Netanyahu as ‘Historic Mistake’ ”, *The New York Times*, 14/7/2015, https://www.nytimes.com/2015/07/15/world/middleeast/iran-nuclear-deal-israel.html?_r=0 (πρόσβαση: 29/5/2017)

»Η Οικονομία της Αντίστασης θα παρουσιάσει επίσης ένα εμπνευσμένο πρότυπο του ισλαμικού οικονομικού συστήματος για τις αυξανόμενες διεθνείς κρίσεις και μπορεί να προετοιμάσει το έδαφος για τη δημιουργία ενός οικονομικού έπους".

»Οι 24 γενικές πολιτικές της Οικονομίας Αντίστασης του Ιράν καθορίστηκαν βάσει του άρθρου 110 του Συντάγματος και μετά από διαβούλευση με το Συμβούλιο της Ορθότητας.

»Η ιδεολογία της Οικονομίας της Αντίστασης, με τις βασικές έννοιες της αυτάρκειας, διακηρύσσει ότι η Ισλαμική Δημοκρατία μπορεί να επιβιώσει - και μάλιστα να ανθίσει - παρά τις κυρώσεις υπό την ηγεσία των ΗΠΑ». ⁸⁵

Είναι δεδομένο, ότι οι αμερικανικές κυβερνήσεις, έχουν πάρει αποφάσεις που αναμφίβολα έχουν επηρεάσει όχι μόνον την πολιτική καθεαυτή των ΗΠΑ απέναντι στο θεοκρατικό καθεστώς, αλλά και των -κατά καιρούς- συμμαχικών τους δυνάμεων. Η συμφωνία που επετεύχθη το 2015 αν και είναι τεράστιας σημασίας σε διπλωματικό επίπεδο, δεν παύει να αποτελεί «κόκκινο πανί» για τους παραδοσιακούς συμμάχους των ΗΠΑ στην περιοχή, Ισραήλ και Σαουδική Αραβία.

Η νεοεκλεγείσα Κυβέρνηση Trump πάντως δε φαίνεται να εκφράζεται μέχρι τώρα με ιδιαίτερο ενθουσιασμό για τη σύναψη της συμφωνίας. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται από τη δήλωση του Προέδρου στον δημοσιογράφο του τηλεοπτικού καναλιού Fox News, Bill O'Reilly λέγοντας: «Θεωρώ ότι ήταν η χειρότερη συμφωνία που έχω δει ποτέ να διαπραγματεύεται. Θεωρώ ότι ήταν μια συμφωνία που ποτέ δεν έπρεπε να έχει διαπραγματευτεί. Θεωρώ ότι είναι ντροπή που υπογράψαμε μια τέτοια συμφωνία και που έπρεπε να υπογράψουμε μια τέτοια συμφωνία και δεν υπήρχε κανένας λόγος να το κάνουμε και αν πρόκειται να το κάνετε, έχω μια καλή συμφωνία». ⁸⁶ Ο Πρόεδρος Trump, ήδη ως υποψήφιος είχε ορκιστεί να «σπάσει» τη συμφωνία, αλλά τον Ιανουάριο του 2017, οπότε και ανέλαβε καθήκοντα, η κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι θα διατηρήσει τη συμφωνία αναθεωρώντας την πολιτική των ΗΠΑ και ανακοινώνοντας σειρά στενών κυρώσεων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας. ⁸⁷ Όμως, ακόμα και αν η κυβέρνηση Trump επιλέξει να

⁸⁵ "Supreme Leader sets Resistance Economy policies", *Islamic Republic News Agency*, 19/2/2014 http://www.irna.ir/en/News/2638604/Economic/Supreme_Leader_sets_Resistance_Economy_policies (πρόσβαση: 29/5/2017)

⁸⁶ Elad Benari «Trump: Iran deal 'the worst deal ever negotiated'», *Israel National News*, 06/02/17 <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/224465> (πρόσβαση: 30/5/2017)

⁸⁷ Ban de Luce, «Trump Keeps the Iran Deal Alive, For Now», *Foreign Policy*, 17/5/2017

μην προβεί σε πολιτική αναθεωρητισμού ως προς την υπογεγραμμένη συμφωνία, ενδεχομένως να ακολουθήσει μια συνεργασιακή πολιτική περαιτέρω σύσφιγξης με τα συμμαχικά κράτη του Ισραήλ και της Σαουδικής Αραβίας, η οποία οδηγεί αναπόφευκτα σε αναζωπύρωση των ήδη παραδοσιακά ταραγμένων σχέσεων με το Ιράν.

Αρχικά, η άποψη αυτή αρχικώς ενισχύεται από το γεγονός ότι κατά την επίσκεψη Trump στη Σαουδική Αραβία τον Μάιο του 2017, υπεγράφη μεταξύ άλλων⁸⁸ εξοπλιστική οικονομική συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών, η οποία όπως δήλωσε ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Rex Tillerson είναι «μια αμυντική συμφωνία ύψους 109 δισεκατομμυρίων δολαρίων, η οποία είναι μια συνιστώσα των 350 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε οικονομικές και αμυντικές επενδύσεις μεταξύ των δύο χωρών για τα επόμενα 10 χρόνια»^{89 90}, ενώ επιπρόσθετα επισήμανε ότι οι αμυντικές συμφωνίες «έχουν ως στόχο να υποστηρίξουν μακροπρόθεσμα την ασφάλεια της Σαουδικής Αραβίας και του συνόλου τη περιοχής του Κόλπου απέναντι στην κακή ιρανική επιρροή και στις απειλές που συνδέονται με τα σύνορα της Σαουδικής Αραβίας από όλες τις πλευρές».⁹¹

Η εν λόγω συμφωνία είναι σίγουρα ενδιαφέρουσα από οικονομικής πλευράς, αφού αναμφίβολα είναι μια σημαντική συνιστώσα για την πραγμάτωση του οράματος του Προέδρου Trump σχετικά με τον πολλαπλασιασμό των αμερικανικών θέσεων εργασίας· ωστόσο δεν είναι μονοδιάστατη. Εν πρώτοις, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο Donald Trump είναι ο πρώτος Αμερικανός Πρόεδρος ο οποίος πραγματοποιεί την

<http://foreignpolicy.com/2017/05/17/trump-keeps-the-iran-deal-alive-for-now/> (πρόσβαση: 31/5/2017)

⁸⁸ Το επίσημο πρακτορείο της Σαουδικής Αραβίας SPA έκανε λόγο για 34 συμφωνίες σε διάφορους τομείς όπως η άμυνα, το πετρέλαιο και οι αερομεταφορές, χωρίς να δώσει την συνολική τους αξία.

«Συμφωνία-μαμούθ ΗΠΑ με Σαουδική Αραβία για όπλα αξίας 380 δις. Δολαρίων», *Liberal*, 21/5/2017 <http://www.liberal.gr/arthro/139149/epikairotita/2017/sumfonia-mamouth-ipa-me-saoudiki-arabia-gia-polisi-oplon-upsous-350-dis-dolarion.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)

⁸⁹ Jeremy Diamond, Zachary Cohen, “Trump signs Kushner-negotiated \$100B Saudi arms deal”, *CNN*, 20/5/2017 <http://edition.cnn.com/2017/05/19/politics/jared-kushner-saudi-arms-deal-lockheed-martin/index.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)

⁹⁰ Σχετικά με τον εξοπλισμό βλ. εικόνα CNN

<http://edition.cnn.com/2017/05/19/politics/jared-kushner-saudi-arms-deal-lockheed-martin/index.html>

⁹¹ «Συμφωνία-μαμούθ ΗΠΑ με Σαουδική Αραβία για όπλα αξίας 380 δις. Δολαρίων», *Liberal*, 21/5/2017 <http://www.liberal.gr/arthro/139149/epikairotita/2017/sumfonia-mamouth-ipa-me-saoudiki-arabia-gia-polisi-oplon-upsous-350-dis-dolarion.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)

πρώτη του επίσκεψη εκτός ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή.⁹² Πρόκειται για μια κίνηση η οποία διέπεται καθ' όλα από πολιτικό και διπλωματικό συμβολισμό, ειδικά όταν η πρώτη χώρα που επισκέπτεται είναι η Σαουδική Αραβία και η δεύτερη το Ισραήλ, δύο χώρες δηλαδή με αντικρουόμενα και ταυτόχρονα κοινά συμφέροντα. Εν δεύτεροις, ο αμερικανικός υπερ- εξοπλισμός της Σαουδικής Αραβίας σε μια περίοδο που το Ριάντ ανταλλάζει έντονες απειλές στρατιωτικής επεμβάσεως με την Τεχεράνη,⁹³ σίγουρα δε βοηθάει στην εξομάλυνση των σχέσεων των δύο γειτόνων. Την ίδια στιγμή συνεχίζει να διαμηνύει ότι η κυβέρνηση Trump είναι σίγουρα πεπεισμένη πως μέσω του υπερ-εξοπλισμού του Ριάντ ασκεί άμεση πίεση με έναν τόνο εχθρότητας προς την Τεχεράνη, η οποία με τις δοκιμές εκτόξευσης πυραύλων προκαλεί την αμερικανική αντίδραση. Ωστόσο χρειάζεται να αναφερθεί ότι τεχνικά⁹⁴ η δοκιμή αυτών των πυραύλων δεν αποτελεί παραβίαση της JCPOA, αλλά ο Πρόεδρος Trump τη χαρακτήρισε «ενάντια στο πνεύμα της συμφωνίας».⁹⁵

Το κλίμα «ισχύς εν τη ενώσει» για την αποδυνάμωση του ιρανο-σιιτικού καθεστώτος συνέχισε να επικρατεί και στην επακόλουθη επίσκεψη του Προέδρου Trump στο Ισραήλ, με την ταυτόχρονη έκφραση της επιθυμίας για ειρήνη μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστίνης. Σχετικά με το Ιράν, χαρακτηριστική είναι, είναι η δήλωση του Πρωθυπουργού του Ισραήλ Benjamin Netanyahu προς τον αμερικανό Πρόεδρο λέγοντας : *«Ηθελα να ξέρετε πόσο εκτιμούμε την αμερικανική αλλαγή στην πολιτική για το Ιράν. [...] Μπορούμε να παρακωλύσουμε την πορεία του Ιράν σε αυτήν την περιοχή και να αποτρέψουμε την αχαλίνωτη φιλοδοξία του»*⁹⁶. Σαφώς το σχόλιο του ισραηλινού Πρωθυπουργού για τις ιρανικές φιλοδοξίες, στοχεύει όχι μόνο στην

⁹² Βλ. εικόνα CNN με τα ταξίδια των Προέδρων <http://edition.cnn.com/2017/05/19/world/donald-trump-first-foreign-presidential-trips/>

⁹³ “Iran threatens to leave 'only Mecca and Medina' untouched if Saudi Arabia does something 'ignorant'”, *Independent*, 8/5/2017 <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iran-saudi-arabia-threatens-mecca-medina-prince-battle-warning-a7724026.html> (πρόσβαση:1/6/2017)

⁹⁴ Η υπογράμμιση είναι δική μας.

⁹⁵ “Iran Continues Work on Ballistic Missiles Capable of Carrying Nuclear Weapons”, *Iran Focus*, 14/5/2017 http://www.iranfocus.com/en/index.php?option=com_content&view=article&id=31549:iran-continues-work-on-ballistic-missiles-capable-of-carrying-nuclear-weapons&catid=8&Itemid=113 (πρόσβαση: 1/6/2017)

⁹⁶ Ali Vitali, “Trump, Netanyahu Vow to Pursue Mideast Peace, Confront Iran”, *NBC NEWS*, 22/5/2017 <http://www.nbcnews.com/storyline/trumps-first-foreign-trip/donald-trump-arrives-israel-will-push-peace-process-n762816> (πρόσβαση: 1/6/2017)

επιθυμία να του παρεμποδιστεί η ανάδειξη του Ιράν σε περιφερειακή δύναμη, αλλά και στην ανάμειξη του Ιράν στον πόλεμο της Συρίας, στον οποίο και υποστηρίζει την παραδοσιακά συμμαχική αλαουϊτική κυβέρνηση του Bashar al-Assad. Πιο συγκεκριμένα, Τεχεράνη και Μόσχα, είναι στο πλευρό του Προέδρου Assad «μέχρι την πλήρη ήττα των τρομοκρατών και εκείνων που τους υποστηρίζουν»⁹⁷.

Αν θα μπορούσε να διεξαχθεί ένα συμπέρασμα βάσει όσων παρατέθηκαν σχετικά με την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση Trump μέχρι τώρα απέναντι στο Ιράν, το πρώτο θα ήταν ότι η Ουάσινγκτον έχει αφήσει πίσω της τη μετριοπαθή προσέγγιση προς το καθεστώς της Τεχεράνης, γεγονός που εφάπτεται τόσο στο JCPOA, όσο και στην οικονομική επανένταξη του Ιράν και στην άρση των κυρώσεων. Γίνεται λόγος πια για ζητήματα τα οποία είναι εξ' ορισμού αλληλένδετα. Αυτό που παρουσιάζει μάλιστα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι κατά την επίσκεψη Trump, ο πρωθυπουργός του Ισραήλ εξέφρασε την ελπίδα του λέγοντας πως «μια μέρα ένας Ισραηλινός πρωθυπουργός θα μπορέσει να πετάξει από Τελ Αβίβ προς Ριάντ»⁹⁸. Η δήλωση αυτή του Netanyahu είναι τροφή για σκέψη για όσους δεν έχουν λησμονήσει τη φημολογούμενη δήλωση του βασιλιά Abdallah το 2010 προς τον υπουργό Άμυνας της Γαλλίας Hervé Morin, την οποία και αργότερα το Ριάντ διέψευσε εντόνως και κατηγορηματικά.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τη γαλλική εφημερίδα *Le Figaro*, ο βασιλιάς Abdallah είχε υποστηρίξει ότι «Υπάρχουν δύο χώρες στον κόσμο που δεν αξίζουν να υπάρχουν: το Ιράν και το Ισραήλ». (*"Il existe deux pays au monde qui ne méritent pas d'exister, l'Iran et Israël"*).⁹⁹ Φαίνεται πως ενώ η μνήμη του Τελ Αβίβ δεν δέχεται διάψευσης ως προς την δεινότητά της για τα σχόλια περί της υπόστασής του Ισραήλ, στην προκειμένη περίπτωση -και φυσικά μετά τη διάψευση του Ριάντ για τα προλεχθέντα- υπάρχει στο πίσω μέρος του μυαλού της ισραηλινής πλευράς – μάλλον

⁹⁷ "Russia, Iran vow continued military support for Assad", *Al Jazeera*, 9/4/2017

<http://www.aljazeera.com/news/2017/04/russia-iran-vow-continued-military-support-assad-170408184313230.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)

⁹⁸ Ali Vitali, "Trump, Netanyahu Vow to Pursue Mideast Peace, Confront Iran", *NBC NEWS*, 22/5/2017 <http://www.nbcnews.com/storyline/trumps-first-foreign-trip/donald-trump-arrives-israel-will-push-peace-process-n762816> (πρόσβαση: 1/6/2017)

⁹⁹ Gilles Paris, "Le roi d'Arabie saoudite boude la France", *Le Monde*, 9/7/2010 http://www.lemonde.fr/proche-orient/article/2010/07/09/le-roi-d-arabie-saoudite-boude-la-france_1385935_3218.html (πρόσβαση: 1/6/2017)

όχι τόσο πίσω ώστε να ανακοινώνεται σε μία συμβολική επίσκεψη που σηματοδοτεί την αυγή μιας νέας περιόδου για το μέλλον της Μέσης Ανατολής- η επιθυμία για επίσημη προσέγγιση του ουαχαβιτικού βασιλείου. Ενδεχομένως, η τακτική του «ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου», να αποτελεί τομή για την προσεχώς ενδεχόμενη ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ Ριάντ – Τελ Αβίβ.

2.5 Σύναψη Οικονομικών Συμφωνιών Ιράν – ΗΠΑ & Ιράν -ΕΕ μετά την Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA

i. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν - ΗΠΑ

Είναι βέβαιο ότι αυτή τη στιγμή που γράφεται η ανά χείρας εργασία, κανείς δεν ξέρει με ακρίβεια πώς θα μπορούσαν να εξελιχθούν οι σχέσεις Ισραήλ – Σαουδικής Αραβίας. Το μόνο σίγουρο είναι ότι και οι δυο παίκτες φροντίζουν να εξασφαλίζουν τη στήριξη μιας Αμερικής που ναι μεν ασκεί πίεση και εξαπολύει δριμύεις κατηγορίες μέσω αξιωματούχων της προς την Τεχεράνη, αλλά ταυτόχρονα υπογράφοντας την JCPOA έχει ουσιαστικά δεσμευτεί σε μια συμπεριφορά, η οποία απαιτεί πρωτίστως μετριοπαθείς, και όχι αναθεωρητικές πρακτικές. Αδιάψευστα, μια τέτοια μετριοπαθής πρακτική θα ήταν η συνέχεια στη μη παρακώλυση της πώλησης των πολιτικών αεροσκαφών¹⁰⁰, που έχουν ήδη αγοραστεί από την αμερικανική Boeing Co., και τις ευρωπαϊκές Airbus¹⁰¹ και ATR¹⁰² προς τις ιρανικές Iran Air και την Aseman Airlines, που ξεπερνούν συνολικά μέχρι τώρα το ποσό των 30 δις \$. Τον Απρίλιο του 2017, η αμερικανική Boeing Co.¹⁰³ δήλωσε ότι έχει υπογράψει νέα συμφωνία ύψους 3 δις. \$ με την ιρανική Aseman Airlines, την πρώτη σημαντική πώληση από αμερικανική εταιρεία στην Ισλαμική Δημοκρατία υπό τον νέο Πρόεδρο Donald Trump.

Το προαναφερθέν ζήτημα της παρακώλυσης έγκειται στο γεγονός ότι οι εταιρείες αυτές δεσμεύονται από τις αποφάσεις του αμερικανικού Κογκρέσου για την

¹⁰⁰“ Iran Air Takes Delivery of 4 ATR 72-600s”, *Financial Tribune*, 17/5/2017

<https://financialtribune.com/articles/domestic-economy/64561/iran-air-takes-delivery-of-4-atr-72-600s>
(πρόσβαση: 5/6/2017)

¹⁰²“Iran Air takes delivery of its first four ATR 72-600s”, *ATR Aircraft*, 16/5/2017

<http://www.atraircraft.com/newsroom/iran-air-takes-delivery-of-its-first-four-atr-72-600s-1437-en.html> (πρόσβαση: 5/6/2017)

¹⁰³ “Boeing, Iran Air Announce Agreement for 80 Airplanes”, *Boeing Co.*, 11/12/2016

<http://boeing.mediaroom.com/2016-12-11-Boeing-Iran-Air-Announce-Agreement-for-80-Airplanes>
(πρόσβαση: 5/6/2017)

κατασκευή και την πώληση εμπορευμάτων που έχουν αμερικανικό τεχνολογικό περιεχόμενο. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στην επίσημη ιστοσελίδα της εταιρίας *Air Bus*, από την έκθεση της συμφωνίας με την *Iran Air*, τον Δεκέμβριο του 2016, σχετικά με την παραγγελία των πολιτικών αεροσκαφών και την εφαρμογή της τήρησης του JCPOA: «[...]Η συμφωνία υπόκειται στις άδειες εξαγωγής της Υπηρεσίας Ελέγχου Ξένων Περιουσιακών Στοιχείων (*Office of Foreign Assets Control- OFAC*) των ΗΠΑ, οι οποίες χορηγήθηκαν τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο του 2016. Οι άδειες αυτές απαιτούνται για προϊόντα που περιέχουν 10 % ή περισσότερο τεχνολογικό περιεχόμενο ΗΠΑ. Η *Airbus* συνεργάστηκε στενά με τις ρυθμιστικές αρχές στην ΕΕ, τις ΗΠΑ και αλλού για να εξασφαλίσει την συμφωνία και την πλήρη συμμόρφωση με την JCPOA. Η *Airbus* θα συνεχίσει να ενεργεί με πλήρη συμμόρφωση με τους όρους των αδειών OFAC.

»Η συμφωνία ακολουθεί την εφαρμογή του JCPOA, των συναφών κανόνων και κατευθυντήριων γραμμών και περιλαμβάνει νέες παραγγελίες εμπορικών αεροσκαφών καθώς και ένα ολοκληρωμένο πακέτο πολιτικής αεροπορίας. Το πακέτο εμπεριέχει εκπαίδευση πιλότων και συντήρησης, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη υπηρεσιών αεροναυτιλίας (*Air Traffic Management - ATM*), αερολιμένων και αεροσκαφών και εναρμόνιση κανονιστικών ρυθμίσεων[...].¹⁰⁴ Επίσης, και η αμερικανική εταιρεία *Boeing Co.*, αναφέρει σε έγγραφό της από τον Δεκεμβρίου 2016, ότι «[...]Η σύμβαση έχει συναφθεί με όρους άδειας της κυβέρνησης των ΗΠΑ. Οι νέες παραγγελίες θα υποστηρίζουν σχεδόν 100.000 θέσεις εργασίας στις ΗΠΑ[...].¹⁰⁵

ii. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν-ΕΕ

Οι εξαγωγές του Ιράν προς την Ευρώπη έχουν σημειώσει μια αύξουσα πορεία μετά τον Ιανουάριο του 2016. Πιο συγκεκριμένα το σύνολο των εξαγωγών της ΕΕ ανήλθε σε 783 εκατ. € (853 εκατ. \$) τον Ιανουάριο, σημειώνοντας αύξηση 73% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους κατά την οποία η ΕΕ εξήγαγε εμπορεύματα ύψους 452 εκατ. € (492,4 εκατ. \$) προς το Ιράν.¹⁰⁶ Όσον

¹⁰⁴ “Iran Air and Airbus seal historic aircraft order”, *Air Bus*, 22/12/2016 <http://www.airbus.com/presscentre/pressreleases/press-release-detail/detail/iran-air-and-airbus-seal-historic-aircraft-order/> (πρόσβαση: 5/6/2017)

¹⁰⁶ “Significant Rise in Iran’s Main Exports to EU”, *Financial Tribune*, 15/5/2017 <https://financialtribune.com/articles/economy-domestic-economy/64425/significant-rise-in-iran-s-main-exports-to-eu> (πρόσβαση: 5/6/2017)

αφορά στις ευρωπαϊκές επενδύσεις στο Ιράν, σύμφωνα με το ειδησεογραφικό πρακτορείο *Tasnim*, η γαλλική αυτοκινητοβιομηχανία, PSA «[...]έχει υπογράψει συμφωνίες παραγωγής αξίας 700 εκ. € (768 δις \$), ενώ η *Renault* ανακοίνωσε νέα επένδυση σε εγκαταστάσεις για να αυξήσει την παραγωγική της ικανότητα σε 350.000 οχήματα ετησίως [...] Οι γαλλικές εταιρείες δεν έχουν επιχειρήσεις κατασκευής ή πωλήσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες και αυτό τις καθιστά λιγότερο ευάλωτες σε κυρώσεις για οποιαδήποτε παραβίαση των αμερικανικών κυρώσεων που εξακολουθούν να ισχύουν και οι οποίες απαγορεύουν τις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές με το Ιράν».¹⁰⁷ Επίσης, τον Μάρτιο του 2016, ο ιρανικός βιομηχανικός όμιλος MAPNA και η γερμανική Siemens υπέγραψαν σύμβαση ύψους 3,5 δις. \$. Η Siemens σχεδιάζει επενδύσεις και αναζητά συνολική επένδυση ύψους 100 εκατ. \$ σε ενεργειακά έργα του Ιράν, στις βιομηχανίες πετρελαίου και φυσικού αερίου του Ιράν, όπως δήλωσε ο αντιπρόεδρος για το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο της Siemens Industrial Application Division.¹⁰⁸ Επίσης, η γερμανική εταιρεία υπέγραψε σύμβαση για την αναβάθμιση του υπόγειου σιδηροδρομικού δικτύου του Ιράν. Η Siemens δήλωσε ότι θα προμηθεύσει εξαρτήματα για 50 ηλεκτρικούς κινητήρες ντίζελ στο Ιράν.¹⁰⁹

2.6 Σύναψη Οικονομικών Συμφωνιών Ιράν – Ρωσίας & Ιράν - Κίνας μετά την Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA

i. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν - Ρωσίας

Σύμφωνα με το ιρανικό ειδησεογραφικό πρακτορείο *Mehr* το 2016, όπως δήλωσε ο επίτιμος εκπρόσωπος του Ρωσικού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου στο Ιράν, Alexander Maksimov, ο όγκος του εμπορίου μεταξύ Ρωσίας -Ιράν αυξήθηκε κατά 70% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, χάρη στην άρση των περιορισμών στο εμπόριο.¹¹⁰ Αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές σχέσεις Τεχεράνης – Μόσχας παρέχει το ρωσικό *Sputnik*, σύμφωνα με το

¹⁰⁷ “French Carmakers Seeking Stronger Foothold in Iran’s Market: Report” *Tasnim News*, 16/5/2017 <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/05/16/1409988/french-carmakers-seeking-stronger-foothold-in-iran-s-market-report> (πρόσβαση: 5/6/2017)

¹⁰⁸ “Siemens looking for \$100m investment in Iran's energy sector” *Iran Daily*, 5/6/2017 <http://iran-daily.com/News/194162.html> (πρόσβαση: 5/6/2017)

¹⁰⁹ “Iran, Siemens in talks to produce metro wagons”, *Iran Daily*, 28/5/2017 <http://iran-daily.com/News/193691.html> (πρόσβαση: 5/6/2017)

¹¹⁰ “Iran-Russia trade volume to grow further in 2017”, *Mehr News Agency*, 18/4/2017 <http://en.mehrnews.com/news/124874/Iran-Russia-trade-volume-to-grow-further-in-2017> (πρόσβαση: 10/6/2017)

οποίο, «οι ιρανικο-ρωσικές σχέσεις συνεχίζουν να αναπτύσσονται ενεργά σε πολλούς τομείς μετά την άρση των αντι-ιρανικών κυρώσεων. Αυτό αφορά τη διμερή συνεργασία και την περιφερειακή συνεργασία. Έτσι οι διμερείς οικονομικοί δεσμοί και ο ρωσικο-ιρανικός εμπορικός κύκλος εργασιών συνεχίζουν να επεκτείνονται.

»Οι συμβάσεις αξίας περίπου 40 δις. \$ καταρτίστηκαν κατά τη διάρκεια πολυάριθμων επισκέψεων εκπροσώπων διαφόρων υπουργείων και υπηρεσιών. Περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένης της βιομηχανίας, του αεροδιαστημικού τομέα, της βαριάς και ελαφριάς αυτοκινητοβιομηχανίας, της κατασκευής αεροσκαφών, του τομέα πετρελαίου και φυσικού αερίου, της πετροχημείας, της γεωργίας και πολλά άλλα.

» Τον Νοέμβριο του 2014, η Ρωσία και το Ιράν υπέγραψαν σύμβαση για την κατασκευή του δεύτερου και του τρίτου αντιδραστήρα στον πυρηνικό σταθμό Bushehr (το έργο Bushehr-2) με δυνατότητα άμεσης λειτουργίας. Το έργο Bushehr-2 ξεκίνησε στις 10 Σεπτεμβρίου 2016. Οι νέοι αντιδραστήρες θα έχουν συνολική δυναμικότητα 2.100 mW.

»Ο δεύτερος και ο τρίτος αντιδραστήρας πρόκειται να ολοκληρωθούν το 2024 και το 2026, αντίστοιχα. Στις 15 Μαρτίου 2017, τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι οι εργασίες κατασκευής και συναρμολόγησης είχαν αρχίσει στο μελλοντικό πυρηνικό εργοστάσιο Bushehr-2.

»Στα τέλη Ιουνίου του 2016, πηγές στη Ρωσική Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Κτηνιατρικής και Φυτοϋγειονομικής Επιτήρησης (Rosselkhoznadzor) δήλωσαν ότι και οι δύο χώρες είχαν συντονίσει ένα πρωτόκολλο για την παράδοση αποστεωμένου βοείου κρέατος στο Ιράν μετά από διμερείς συνομιλίες. Η απόφαση αυτή άνοιξε επισήμως την ιρανική αγορά σε ρώσους παραγωγούς κρέατος.

»Σύμφωνα με τη Ρωσική Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Τελωνείων, ο διμερής εμπορικός κύκλος εργασιών έφθασε τα 2,1843 δις. \$ στα τέλη του 2016, με τις ρωσικές εξαγωγές και εισαγωγές να ανέρχονται συνολικά σε 1,8818 δις. \$ και 302,6 εκατ. \$ αντίστοιχα.

»Η Ρωσία εξάγει ως επί το πλείστον δημητριακά, σιδηρούχα μέταλλα, ξύλο, προϊόντα ξυλείας, ηλεκτρικά μηχανήματα και εξοπλισμό, λίπη και έλαια, ορυκτά καύσιμα, χαρτί και χαρτόνια, ανόργανες χημικές ουσίες, πυρηνικούς αντιδραστήρες, λέβητες και λιπάσματα στο Ιράν.

»Το Ιράν με τη σειρά του εξάγει κυρίως στη Ρωσία φρούτα, λαχανικά, καρύδια, αλάτι, θείο, πέτρα, ασβέστη, οπωροκηπευτικά και λαχανικά, πλαστικά και συναφή προϊόντα και οργανικές χημικές ενώσεις.

»Η στρατιωτικο-τεχνική συνεργασία Ρωσίας-Ιράν αναπτύσσεται με αυστηρή τήρηση των ισχυόντων διεθνών νομικών κανόνων. Το 2007, και οι δύο χώρες υπέγραψαν σύμβαση για την παράδοση πυραυλικών συστημάτων εδάφους -αέρος S-300 (surface-to-air missile – SAM) στο Ιράν. Η σύμβαση ανεστάλη μετά την ψήφιση του ψηφίσματος 1929 από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στις 9 Ιουνίου 2010. Το έγγραφο απαγόρευσε την πώληση σύγχρονων όπλων, συμπεριλαμβανομένων των πυραύλων και των πυραυλικών συστημάτων, στο Ιράν. Τον Απρίλιο του 2015, ο Putin αρνήθηκε την απαγόρευση παροχής S-300 SAM στο Ιράν. Τον Ιούνιο, τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι η Μόσχα και η Τεχεράνη συντάσσουν νέα σύμβαση. Η σύμβαση παράδοσης S-300 τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 2015. Τον Οκτώβριο του 2016, τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι η Ρωσία είχε παραδώσει όλα τα S-300 στο Ιράν.

»Στις 11-13 Δεκεμβρίου 2016, η Τεχεράνη φιλοξένησε την 13η συνάντηση της μόνιμης Ρωσο-Ιρανικής Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Εμπορική και Οικονομική Συνεργασία, την οποία συνόδευαν ο Ρώσος υπουργός Ενέργειας Alexander Novak και ο Ιρανός Υπουργός Επικοινωνιών και Τεχνολογίας Πληροφοριών Mahmoud Vaezi.

»Το ρωσικό-ιρανικό επιχειρησιακό φόρουμ είχε επίσης προγραμματιστεί να συμπέσει με τη συνάντηση. Η Μόσχα και η Τεχεράνη υπέγραψαν συμφωνία ύψους 2,5 δις. \$ για την κατασκευή θερμικού ηλεκτροπαραγωγού σταθμού στην πόλη Bandar Abbas στο νότιο Ιράν και για την εγκατάσταση γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής Garmsar-Inche Borun.

»Μετά τη συνάντηση της διακυβερνητικής επιτροπής, τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι η Τεχεράνη σκόπευε σύντομα να συζητήσει νέες συμβάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου με ρώσους εταίρους. Οι ιρανικές αρχές συντάσσουν τη σύμβαση για το πετρέλαιο του Ιράν (Iran Petroleum Contract - IPC) για συνεργασία με εταιρείες πετρελαίου μετά την άρση των κυρώσεων». ¹¹¹

¹¹¹ “Russia-Iran Relations Starting From 16th Century and Up to the Present Day”, Sputnik, 27/3/2017 <https://sputniknews.com/world/201703271051990560-russia-iran-relations-factbox/> (πρόσβαση: 10/6/17)

ii. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν- Κίνας

Οι οικονομικές σχέσεις Τεχεράνης – Πεκίνου είναι ιστορικής σημασίας, καθώς βασίζονται στον «Δρόμο του Μεταξιού», όπως αποκαλείται η εμπορική διαδρομή μεταξύ Μεσογείου και Κίνας¹¹². Το Ιράν είναι ο δυτικό – ανατολικός διάδρομος μεταξύ της Ευρώπης και της Κίνας. Όπως έχει αναφέρει ο ιρανός πρέσβης στην Κίνα, Ali Asghar Khaji, σε συνέντευξή του στο *Global Times*, «τα τελευταία χρόνια, η Κίνα υπήρξε ο Νο. 1 εμπορικός εταίρος του Ιράν. Το 2016, ο συνολικός όγκος των συναλλαγών μεταξύ των δύο χωρών έφθασε τα 31,2 δις. \$. Η Κίνα κατατάσσεται στην πρώτη θέση μεταξύ των καταναλωτών πετρελαίου του Ιράν και το Ιράν είναι ο 6ος προμηθευτής πετρελαίου στην Κίνα. Οι κινεζικές εταιρείες είχαν καλές επενδύσεις σε σιδηροδρομικές επιχειρήσεις υψηλής ταχύτητας, πετρελαίου και φυσικού αερίου ακόμη και στις κατάντη βιομηχανίες στο Ιράν. Έχουμε θετικό τοπίο για την προώθηση της διμερούς συνεργασίας σε θέματα χρηματοδότησης και επενδύσεων στο μέλλον[...].¹¹³

Σύμφωνα με την ιρανική οικονομική εφημερίδα *Financial Tribune*, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017, «[...]το Ιράν εξήγαγε 21,12 εκατομμύρια τόνους εμπορευμάτων, κυρίως πετρελαίου και πετροχημικών προϊόντων, αξίας 6,4 δις \$ στην Κίνα κατά την περίοδο. Οι εξαγωγές της Κίνας στο Ιράν κατά τους τέσσερις μήνες έως τον Μάιο ανήλθαν σε 4,9 εκ. τόνους αξίας 5,7 δις. \$, σημειώνοντας πτώση κατά 44% σε τόνους και αύξηση κατά 30,7%. Η αυξανόμενη ζήτηση παρουσίασε μια ζωντανή αγορά στους ιρανούς εξαγωγείς. Οι εξελίξεις στην κινεζική οικονομία τα τελευταία χρόνια έχουν αυξήσει την αγοραστική δύναμη πληθυσμού στα 1,37 δις. \$. Η αύξηση αυτή άνοιξε το δρόμο για το Ιράν να ενισχύσει τις μη- πετρελαϊκές εξαγωγές του και να προωθήσει το εμπόριο με την Κίνα. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Προώθησης Εμπορίου του Ιράν, οι εξαγωγές του Ιράν προς την Κίνα αυξήθηκαν από 3,12 δις. \$ το δημοσιονομικό έτος 2008-9, σε 8,17 δις. \$ κατά το δημοσιονομικό έτος 2016-17. Οι ιρανικές εισαγωγές από την Κίνα αυξήθηκαν από τα 4,79 δις. \$ στα 10,73 δις. \$ κατά την ίδια δεκαετία».¹¹⁴

¹¹²Jona Lendering, “ Silk Road :The ancient trade route between the Mediterranean Sea and China”, *Iran Chamber*, http://www.iranchamber.com/history/articles/silk_road.php (πρόσβαση:10/6/2017)

¹¹³ “Strengthening relations: China, Iran continues to bond over joint initiatives”, *Global Times*, 6/3/2017 στο <https://www.pressreader.com/china/global-times/20170306/281724089341120> (πρόσβαση:12/6/2017)

¹¹⁴ “Iran’s Exports to China on Exponential Growth Path”, *Financial Tribune*, 7/6/2017

Τον Μάιο του 2017, το Ιράν ολοκλήρωσε συμφωνία ύψους 2,2 δις. € με την κινεζική Εθνική Εταιρεία Εισαγωγών και Εξαγωγών Μηχανημάτων, γνωστή ως CMC, για την ηλεκτροδότηση ενός σιδηροδρόμου μήκους 926 χιλιομέτρων από την Τεχεράνη προς τη βορειοανατολική πόλη Mashhad με τα 2/3 της σύμβασης να χρηματοδοτούνται από την κινεζική κυβέρνηση με πολύ χαμηλό επιτόκιο.¹¹⁵

2.7 Συμπεράσματα

Μέχρι τώρα, φαίνεται ότι το Ιράν συνάπτοντας συνεργασίες τόσο με αμερικανικούς και ευρωπαϊκούς, όσο και με ρωσικούς και κινεζικούς κολοσσούς, έχει μπει δυναμικά στην πορεία της επανένταξής του στο διεθνές οικονομικό σύστημα. Όμως, η διπλωματική απομόνωση του Κατάρ (αραβιστί Κάταρ) τον Ιούνιο του 2017 και το κλείσιμο των συνόρων από τη Σαουδική Αραβία, την Αίγυπτο, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν, την Υεμένη, τις Μαλδίβες και την κυβέρνηση της ανατολικής Λιβύης, φαίνεται ότι οξύνει γενικά την κατάσταση στην περιοχή, ενώ ταυτόχρονα έχει και μεγάλο αντίκτυπο στις οικονομικές συμφωνίες της Δύσης με το Ιράν. Αυτό συνέβη, διότι οι παραπάνω επτά χώρες υποστήριζαν ότι το Κατάρ «στηρίζει την τρομοκρατία, έχει δεσμούς με το Ιράν και υποκινεί την αστάθεια στην περιοχή».¹¹⁶

Από τη μία πλευρά, το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις οικονομικές συμφωνίες που έχει υπογράψει η Τεχεράνη με αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρείες και σε συνδυασμό με την επίσκεψη Trump και τις συμφωνίες που υπέγραψε με την κατεχοχήν ανταγωνιστική προς το Ιράν, Σαουδική Αραβία, ενδέχεται να προκαλέσει οικονομικο- πολιτικό σεισμό. Ήδη μια περίπου εβδομάδα, πριν ξεσπάσει η κρίση μεταξύ των τριών χωρών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, των υπολοίπων τεσσάρων και του Κατάρ, ο υπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ Steven Mnuchin, ανακοίνωσε ότι το υπουργείο Οικονομικών των Η.Π.Α. εξετάζει τις άδειες για την Boeing Co. και την Airbus για να πουλήσει αεροσκάφη στο Ιράν, επιβεβαιώνοντας

<https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/65878/iran-s-exports-to-china-on-exponential-growth-path> (πρόσβαση: 13/6/2017)

¹¹⁵ “Iran Finalizes €2.2b Rail Deal With China’s CMC – Exclusive”, *Financial Tribune*, 21/5/2017
<https://financialtribune.com/articles/domestic-economy/64854/iran-finalizes-22b-rail-deal-with-china-s-cmc-exclusive> (πρόσβαση: 12/6/2017)

¹¹⁶ “Qatar supports terrorism 'at a very high level,' Trump says”, *Middle East Eye*, 9/6/2017
<http://www.middleeasteye.net/news/us-urges-gulf-states-ease-blockade-against-qatar-211437743>
(πρόσβαση: 10/6/2017)

ότι θα αυξήσει τις πιέσεις για επιβολή κυρώσεων στο Ιράν, τη Συρία και τη Βόρεια Κορέα.¹¹⁷ Σε απάντηση των δηλώσεων αυτών προχώρησε ο ιρανός Διευθυντής Δημοσίων Σχέσεων του Οργανισμού Αεροπορίας, Reza Jafarzadeh, στις 6 Ιουνίου 2017, λέγοντας ότι «αυτές οι παρατηρήσεις δεν αποτελούν μόνο απειλή για το Ιράν. Αφορούν επίσης την Airbus και την Boeing. Οι εξισώσεις των ΗΠΑ., από την άλλη πλευρά, δε λειτουργούν».

«Όλοι αναγνωρίζουμε ότι η άδεια πώλησης της Boeing και της Airbus έχει εκδοθεί από το Γραφείο Ελέγχου Ξένων Περιουσιακών Στοιχείων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ μετά τη Συμφωνία με το Ιράν και οι συμβάσεις έχουν υπογραφεί κατόπιν λεπτομερών διαπραγματεύσεων. Οποιαδήποτε ασάφεια και αμφιβολία θα δυσφημίσουν και θα αμφισβητήσουν τη θέση των διαπραγματευτών. Επιπλέον, οποιοσδήποτε περιορισμός στην πώληση αεροσκαφών στο Ιράν θεωρείται παραβίαση του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (JCPOA) από την κυβέρνηση των ΗΠΑ».¹¹⁸

Από την άλλη πλευρά, όμως, η διπλωματική κρίση που περνάει το Κατάρ ενδεχομένως να εξελιχθεί σε ευκαιρία για την Τεχεράνη. Αμέσως μετά το ξέσπασμα της κρίσης ο υπουργός εξωτερικών του Ιράν κάλεσε τις αραβικές χώρες σε διάλογο, ενώ μια μέρα αργότερα το Ιράν άνοιξε τον εναέριο χώρο του στις καταριανές αεροπορικές εταιρίες, προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι προγραμματισμένες πτήσεις προς τη Βόρεια Αφρική και τη Νότια Ευρώπη. Η μεταφορά των καταριανών πτήσεων στον εναέριο χώρο του Ιράν υπολογίζεται να σημάνει αύξηση 20% στην εναέρια κυκλοφορία της χώρας, η οποία θα αποφέρει περισσότερα έσοδα.¹¹⁹ Η Τεχεράνη πέραν του εφοδιασμού με τρόφιμα προς το Κατάρ¹²⁰, τού παρέχει άδεια για χρήση τριών από τους λιμένες της χώρας για την εισαγωγή προμηθειών.¹²¹

¹¹⁷“ Treasury chief says reviewing Iran's aircraft licenses”, *Reuters*, 24/5/2017

<https://www.reuters.com/article/us-usa-iran-sanctions-idUSKBN18K2U4> (πρόσβαση: 10/6/2017)

¹¹⁸ INU Staff, “IRAN'S CONCERN ABOUT THE DEAL WITH BOEING AND AIRBUS”, *Iran News Update*, 9/6/2017 <http://irannewsupdate.com/news/sanctions/3856-iran-s-concern-about-the-deal-with-boeing-and-airbus.html> (πρόσβαση: 10/6/2017)

¹¹⁹“Iran Opens Airspace to Qatari Flights”, *Tasnim News Agency*, 6/6/2017 <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/06/06/1428754/iran-opens-airspace-to-qatari-flights> (πρόσβαση: 12/6/2017)

¹²⁰ “Iran's 4th Food Shipment Sent to Qatar”, *Financial Tribune*, 11/6/2017

<https://financialtribune.com/articles/economy-domestic-economy/66128/irans-4th-food-shipment-sent-to-qatar> (πρόσβαση: 12/6/2017)

Επιλογικά, αξίζει να επισημανθεί ότι το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών του Ιράν (Central Securities Depository of Iran - CSDI) εξέδωσε 17 κώδικες συναλλαγών για ξένους επενδυτές στην κεφαλαιαγορά του Ιράν κατά τον δεύτερο μήνα του τρέχοντος ιρανικού έτους (που λήγει στις 21 Μαΐου). Σύμφωνα με τον CSDI, οι κωδικοί εκδόθηκαν για θεσμικούς επενδυτές από τα ΗΑΕ, το Πακιστάν, την Κύπρο, το Ομάν, το Ιράκ, τη Γεωργία και την Αρμενία, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των θεσμικών επενδυτών που διαπραγματεύονται στην κεφαλαιαγορά να ανέρχεται στους 180. Σήμερα, 837 ξένοι επενδυτές από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισπανία, την Ρωσία, την Γερμανία, την Σουηδία, την Ελβετία, την Πολωνία, το Ουζμπεκιστάν, το Αζερμπαϊτζάν, την Κίνα, τις Κάτω Χώρες, την Ινδία, την Τουρκία, το Λίβανο, τη Νότια Αφρική, την Ιαπωνία, την Ιταλία, τη Νορβηγία, το Λουξεμβούργο, το Κουβέιτ, τη Νέα Ζηλανδία, τη Μαλαισία, τη Νότια Κορέα, τις Παρθένες Νήσους, τη Νιγηρία και το Αφγανιστάν διαπραγματεύονται στην κεφαλαιαγορά του Ιράν.¹²²

Οι πολιτικές, στρατιωτικές και διπλωματικές εξελίξεις που κατακλύζουν την περιοχή της Μέσης Ανατολής τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, έχουν αδιαμφισβήτητα αντίκτυπο στην οικονομική επανένταξη του Ιράν. Τα γεγονότα προς το παρόν χαράζουν ακανθώδη την πορεία της εφαρμογής του JCPOA, η οποία ενδεχομένως να πραγματοποιηθεί μετά πολλών και πολύμορφων εμποδίων, είτε να καταρρεύσει δημιουργώντας μια ηχηρή ρήξη ανάμεσα σε ΗΠΑ - ΕΕ. Εάν σχετικά με το προς ανάλυση θέμα θα μπορούσε μια οποιαδήποτε ρήση να αποτελέσει πηγή «προβληματισμού», αυτή θα ήταν η μνημειώδης ρήση του Λόρδου Palmerston, σύμφωνα με τον οποίο «τα έθνη δεν έχουν μόνιμους φίλους ή συμμάχους, έχουν μόνο μόνιμα συμφέροντα». Αναμφίβολα ο προβληματισμός αυτός προκύπτει από το γεγονός ότι το θέατρο επιχειρήσεων στη Μέση Ανατολή έχει εκτενέστερες πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις.

¹²¹ “Iran offers Qatar use of its ports as Gulf blockade bites”, *Financial Times*, 8/6/2017

<https://www.ft.com/content/09c45a96-4c61-11e7-a3f4-c742b9791d43> (πρόσβαση: 13/6/2017)

¹²² “17 New Foreign Investors Trade Iranian Securities”, *Financial Tribune*, 12/6/2017

<https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/66219/17-new-foreign-investors-trade-iranian-securities> (πρόσβαση: 12/6/2017)

Κεφάλαιο Τρίτο

Γεωπολιτική Ανάλυση

Παράθεση Ορισμών, Προσδιορισμός Χώρων Ανάλυσης

Το θέμα της παρούσας έρευνας είναι *«Η Οικονομική Επανάταξη του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα: Μια Γεωπολιτική Ανάλυση»*. Όπως έχει προαναφερθεί, το θέμα επιχειρείται να αναλυθεί με βάση τη Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση, όπως αυτή έχει εισαχθεί από τον Καθηγητή Ι.Θ. Μάξη. Η προτεινόμενη εισαχθείσα από τον Καθηγητή μεθοδολογία, *«είναι προς χρήση των ερευνητών που κάνουν χρήση του γεωγραφικού αυτού αναλυτικού επιστημονικού εργαλείου, με σκοπό τη διερεύνηση των διεθνών πολιτικών γεγονότων, των διεθνών σχέσεων και των συναφών με αυτές ανακατανομών ισχύος (αμυντικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής), στο σύνολο των συστημάτων των εθνικών κοινωνικών σχηματισμών του πλανήτη (Εθνικοκρατικών και εθνοτικών) και των φαινομένων αλλά και των οντοτήτων που επηρεάζουν την συγκρότηση, τη δομή και τις διαδράσεις ισχύος μεταξύ των σχηματισμών αυτών»*.¹²³

Προκειμένου να διευκρινιστεί περαιτέρω η επιλογή της Γεωπολιτικής Συστημικής Ανάλυσης στο επιχειρούμενο προς ανάλυση θέμα, κρίνεται απαραίτητη η παράθεση σχετικών ορισμών που εφάπτονται συνδυαστικά στον πυλώνα της Οικονομίας. Σύμφωνα με τον Ι.Θ. Μάξη: *«Γεωπολιτική είναι εκείνη η γεωγραφική αναλυτική μέθοδος, που ασχολείται με τη μελέτη και την καταγραφή της κατανομής ισχύος και του ελέγχου των σφαιρών επιρροής στον πλανήτη. Και πρέπει να τονίσουμε ότι ο ελέγχων τις διεθνείς εμπορικές οδούς ελέγχει και τη διεθνή οικονομία»*.¹²⁴ Ο Καθηγητής μάλιστα, επισημαίνει ότι: *«η Γεωπολιτική ‘παράγει’ Διεθνή Θεωρία προσφέροντας μια ορθολογιστική μέθοδο δυναμικής ανάλυσης και σύνθεσης των δομών και λειτουργιών του Διεθνούς Συστήματος που κατατείνουν στη συσσώρευση ισχύος σε διεθνείς δρώντες γεωγραφικώς προσδιοριζόμενους»*.¹²⁵ Βασικός ορισμός της γεωπολιτικής αναλύσεως από τον Καθηγητή Μάξη είναι ο εξής: *«Γεωπολιτική ανάλυση ενός γεωγραφικού συστήματος ανισορρόπου κατανομής ισχύος καλείται η*

¹²³ Μάξης, Ιωάννης Θ., *«Μεθοδολογία Συγγραφής μιας Γεωπολιτικής Ανάλυσης. Δομή, έννοιες και Όροι»*, Γεωστρατηγική, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Σεπτέμβριος- Δεκέμβριος, Αθήνα 2007, τεύχος 12, σελ. 151-155.

¹²⁴ Ό.π., σελ 199

¹²⁵ Ό.π., σελ 41

γεωγραφική εκείνη μέθοδος η οποία μελετά, περιγράφει και προβλέπει τις συμπεριφορές και τις επιπτώσεις των σχέσεων των αντιτιθεμένων και διακριτών διεθνών δράσεων ανακατανομής ισχύος και των ιδεολογικών μεταφυσικών που τις καλύπτουν, στο πλαίσιο των γεωγραφικών συμπλόκων που οι δράσεις αυτές εντοπίζονται και λειτουργούν».¹²⁶ Βάσει λοιπόν των όσων παρατέθηκαν, θεωρείται πλέον σαφές ότι η Γεωπολιτική Ανάλυση είναι το εργαλείο εκείνο, το οποίο είναι ο ακρογωνιαίος λίθος για τη εξαγωγή των ζητούμενων συμπερασμάτων.

Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του επιχειρούμενου προς ανάλυση θέματος, η μεθοδολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης, θεωρείται από τη γράφουσα, ως το πιο αποτελεσματικό εργαλείο, για την καλύτερη κατανόηση της υπό όρων και διαπραγματεύσεων, οικονομικής επανένταξης του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα. Εξάλλου όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Δρ. Γεωπολιτικής Κωνσταντίνος Γρίβας, για τη σημασία της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης, *«ο Καθηγητής Ιωάννης Μάζης, είναι ο Έλληνας εισηγητής της σύγχρονης συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης, την οποία ορίζει ως την πρώτη και απαραίτητη φάση της ακολουθούσας Γεωστρατηγικής εκτίμησης και Γεωστρατηγικού σχεδιασμού»*.¹²⁷

Ωστόσο, σε αυτό το σημείο πρέπει να διασαφηνιστεί ότι η παρούσα έρευνα δεν πραγματεύεται ζητήματα Γεωστρατηγικής εκτίμησης και Γεωστρατηγικού σχεδιασμού, καθότι σκοπός δεν είναι η παράθεση προτάσεων επί του ζητήματος. Αυτό επισημαίνεται διότι, όπως τονίζει ο Καθηγητής Ιωάννης Μάζης: *«κατά την μελέτη της γεωπολιτικής αναλύσεως δεν καταθέτουμε προτάσεις. Ανακαλύπτουμε δομές, δράσεις, λειτουργίες, επιρροές, μορφές, δυναμικές του γεωπολιτικού παράγοντος και τις περιγράφουμε. Όπως περιγράφουμε και τις εξ αυτών συμπεριφορές του Συστήματος. Οι προτάσεις, δεν αποτελούν αντικείμενο της Γεωπολιτικής Αναλύσεως. Αποτελούν αντικείμενο της Γεωστρατηγικής προσεγγίσεως η οποία μπορεί να γίνει, μόνον εφόσον μας ζητηθεί και εκμεταλλευόμενη τα αποτελέσματα της προηγηθείσας γεωπολιτικής αναλύσεως»*.¹²⁸

¹²⁶ Μάζης, Ιωάννης Θ., «Εφαρμογή απλών και σύνθετων δεικτών των τεσσάρων γεωπολιτικών πυλώνων στην μεθοδολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως: η περίπτωση της Συρίας» *Civitas Gentium* - Special Issue - 5:2 (2017) 23-78, Volume 5, Number 2, Department of Turkish Studies and Modern Asian Studies National and Kapodistrian University of Athens, April 2017

¹²⁷ Γεωστρατηγική, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων,.... *Βιβλιοκριτική*, σσ 176-178

¹²⁸ Μάζης, Ιωάννης Θ., *«Μεθοδολογία.....»*, σελ 154

Έχοντας διευκρινίσει τους μεθοδολογικούς και θεωρητικούς άξονες της επικείμενης μελέτης, σειρά έχει να παρουσιαστεί η μεθοδολογική δομή που θα ακολουθηθεί. Όπως έχει προαναφερθεί το θέμα της παρούσας μελέτης είναι «*Η Οικονομική Επανάταξη του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα*» και για την ανάλυση αυτού απαιτείται η αποκωδικοποίηση του τίτλου.

i. Προσδιορισμός ορίων Γεωγραφικού Συμπλόκου:¹²⁹

Τα όρια του Γεωγραφικού Συμπλόκου προσδιορίζονται στον όρο «Διεθνές Σύστημα».

ii. Ορισμός του ακριβούς προς μελέτη Χώρου:

Ο προς μελέτη χώρος είναι η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν.

iii. Ορισμός του γεωπολιτικού παράγοντα:

Ο γεωπολιτικός παράγων είναι η Οικονομία του Ιράν. Ο οριζόμενος γεωπολιτικός παράγων, χάρη στην ιδιομορφία του και στην διαρκώς εναλλασσόμενη εξαιτίας των κυρώσεων κατάστασής του, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη Διεθνή Οικονομία. Ωστόσο, χρειάζεται να αναφερθεί ότι η Οικονομία του Ιράν στο σύνολό της, είναι αλληλένδετη με πολιτικές, πολιτισμικές και κοινωνικές διαστάσεις, που έχουν αντίκτυπο τόσο στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, όσο και στο Διεθνές Σύστημα.

Προσδιορισμός της συστημικής δομής και της εσωτερικής διάρθρωσης των γεωπολιτικών χώρων

iv. Σύστημα

Γεωγραφικά/γεωπολιτικά σύμπλοκα, σε συνάρτηση με την οικονομική επανάταξη του Ιράν, εστιάζοντας στην άρση των υφισταμένων κυρώσεων.

α) γεωγραφικό/ γεωπολιτικό σύμπλοκο Μέσης Ανατολής

β) γεωγραφικό/ γεωπολιτικό σύμπλοκο Διεθνούς Συστήματος

v. Υποσυστήματα

Ανάλυση της δυναμικής που έχει αποκτήσει η ιρανική οικονομία μετά την Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA και μετά τις συμφωνίες που συνήφθησαν

¹²⁹ «Γεωγραφικό/ γεωπολιτικό σύμπλοκο» ονομάζεται το σύνολο των γεωγραφικών φυσικών χώρων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία συλλειτουργούν μεταξύ τους και με τα αντίστοιχα των άλλων υποσυστημάτων.

με αμερικανικές, ευρωπαϊκές, ρωσικές και κινεζικές εταιρείες και άλλους οικονομικούς φορείς, στα εξής υποσύστημα:

α) Ιρανο- Αμερικανικό Υποσύστημα

β) Ιρανο-Ευρωπαϊκό Υποσύστημα

γ) Ιρανο- Ρωσικό Υποσύστημα

δ) Ιρανο- Κινεζικό Υποσύστημα

vi. Υπερσύστημα

Διεθνές Σύστημα

Εισαγωγή

Μετά την παράθεση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων επίσημων εκθέσεων διεθνών οργανισμών και την παράθεση οικονομικών συμφωνιών, -μακροπρόθεσμων και μη- καθίσταται σαφές ότι ο δείκτης της ιρανικής οικονομίας μετά την Ημέρα Εφαρμογής μέχρι και τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή έχει ανοδική πορεία. Αυτή η ανοδική πορεία δεν έχει μόνον οικονομικές παραμέτρους, αλλά ενισχύει όλες τις συνιστώσες για τον πολλαπλασιασμό της ιρανικής Ισχύος. Αυτό προκύπτει από το γεγονός, ότι η Οικονομία είναι ένας εκ των τεσσάρων πυλώνων – ίσως ο πιο σημαντικός μαζί με τον πυλώνα του Πολιτισμού- κατά τη γράφουσα.

Το Ιράν, η χώρα με την περσική ταυτότητα και τα σιιτικά «σύνορα», έχει μια μακρόπνοη και ηχηρή παρουσία στην κατά πλειοψηφία αραβο- σουνιτική γειτονιά της Μέσης Ανατολής. Η ιδιαιτερότητα του ιρανικού καθεστώτος από το 1979 και εντεύθεν αποτέλεσε στις περισσότερες περιπτώσεις παράγοντα όξυνσης των σχέσεων με τον Κόσμο παρά συμφιλίωσης. Ωστόσο, η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν μέχρι τώρα έχει κατορθώσει να προστατεύσει το θεοκρατικό της καθεστώς από τις λεγόμενες «έγχρωμες επαναστάσεις» και να διασφαλίσει το λεγόμενο «vilayat-i faqih» του Ιμάμη Khomeini. Το κόστος του οικονομικού απομονωτισμού που υπέστη το Ιράν την προηγούμενη δεκαετία έχει σίγουρα διαστάσεις, οι οποίες δεν είναι υπολογίσιμες στην παρούσα φάση. Όμως, η συναλλακτική συμφωνία JCPOA, ήδη πριν ακόμα κλείσει έναν χρόνο από την Ημέρα Εφαρμογής, έχει εμφανώς θετικά αποτελέσματα, τα οποία και επιβεβαιώνονται από τη σωρεία επενδύσεων στο Ιράν.

Οι επιδράσεις του JCPOA μέχρι τώρα φαίνεται να είναι μόνο θετικές για την Τεχεράνη. Αν δείξουμε καλή πίστη στα λεγόμενα του Ανώτατου Ηγέτη, Ali Khamenei, και θεωρήσουμε ότι πράγματι η Τεχεράνη δεν είχε ποτέ ως σκοπό της την ανάπτυξη πυρηνικού όπλου, τότε συμπεραίνουμε ότι το JCPOA είναι τελικώς μια τεράστια διπλωματική και οικονομική επιτυχία για το θεοκρατικό καθεστώς. Σαφώς

σε μια ρεαλιστική προσέγγιση, η καλή πίστη στα λόγια ενός ηγέτη που αναπτύσσει έντονη ρητορική αντι-αμερικανισμού και απειλεί με εξαφάνιση τον Νο. 1 σύμμαχο των ΗΠΑ στην περιοχή, μάλλον είναι αφελής και επιπόλαιη. Εντούτοις, ακόμα κι αν το Ιράν «πέρασε τον Ρουβίκωνα» με την ανυπότακτη στάση του και τις προκλητικές δηλώσεις του, φαίνεται ότι τελικώς και μέχρι τώρα, ευνοήθηκε σε βαθμό που δηλώνει εξάρτηση. Αυτή η εξάρτηση είναι σχετική και πρωτίστως επιβεβαιώνεται με την άμεση ανταπόκριση των ευρωπαίων και αμερικανών επενδυτών αμέσως μετά την Ημέρα Εφαρμογής.

Ανάλυση Συστήματος

Γεωγραφικό/ γεωπολιτικό σύμπλοκο Μέσης Ανατολής

Η επίδραση του γεωπολιτικού παράγοντος στο σύστημα της Μέσης Ανατολής είναι ακρογωνιαίος λίθος για τη διαμόρφωση εκείνου του γεωγραφικού χώρου, που η Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας της κυβέρνησης Bush, Condoleezza Rice, ονόμασε το 2006 ως «Νέα Μέση Ανατολή».¹³⁰ Ο πόλεμος στη Συρία είναι βασικό σημείο για την πραγμάτωση του οράματος της Rice και έχει πολυσύνθετες παραμέτρους. Μία από αυτές είναι ο «Άξονας της Αντίστασης», ο οποίος απαρτίζεται από το Ιράν, το Ιράκ, τη Συρία, τη λιβανέζικη Χεζμπολλάχ και τη Χαμάς στην Παλαιστίνη και δημιουργήθηκε ως αντίρροπη δύναμη προς τα δυτικά και ισραηλινά συμφέροντα στην περιοχή. Πραγματολογικά, αυτή τη στιγμή είναι ο Νο. 1 αποτρεπτικός παράγοντας για την επίτευξη των βλέψεων ΗΠΑ- Ισραήλ, δεδομένου ότι στην ηγεσία του άξονος βρίσκεται το σιιτικό θεοκρατικό καθεστώς της Τεχεράνης.

Για ανώτατους Ιρανούς αξιωματούχους ο άξονας αυτός είναι ζωτικής σημασίας για τα ιρανικά συμφέροντα στην περιοχή. Ενδεικτικές είναι οι απόψεις του Ανώτερου Συμβούλου εξωτερικών υποθέσεων του Ανώτατου Ηγέτη του Ιράν, Ali Akbar Velayati και του πρώην Επικεφαλής του Ανώτατου Συμβουλίου Ασφαλείας του Ιράν, Saeed Jalili. Ο πρώτος υποστήριξε ότι *«η αλυσιδωτή αντίσταση εναντίον του Ισραήλ από το Ιράν, τη Συρία, τη Χεζμπολλάχ, τη νέα κυβέρνηση του Ιράκ και τη Χαμάς περνά μέσα από τον αυτοκινητόδρομο της Συρίας ... Η Συρία είναι ο χρυσός δακτύλιος της αλυσιδωτής αντίστασης ενάντια στο Ισραήλ»*,¹³¹ ενώ ο τελευταίος δήλωσε ότι

¹³⁰ Βλ. Χάρτη Νέας Μέσης Ανατολής

¹³¹ Jubin Goodarzi Assistant Professor and Researcher, “Iran and Syria at the Crossroads: The Fall of the Tehran-Damascus Axis?”, Viewpoints No. 35, International Relations Department, Webster University, Geneva, August 2013, σελ 1

«αυτό που συμβαίνει στη Συρία δεν είναι ένα εσωτερικό ζήτημα, αλλά μια σύγκρουση μεταξύ του άξονα της αντίστασης και των εχθρών του στην περιοχή και τον κόσμο. Το Ιράν δεν θα ανεχθεί, με οποιαδήποτε μορφή, τη διάλυση του άξονα αντίστασης, του οποίου η Συρία αποτελεί εγγενές στοιχείο»¹³². Υπάρχει περίπτωση η ανανεωμένη οικονομικά μετά την άρση των κυρώσεων, και εξοπλιστικά μετά την απόκτηση των ρωσικών πυραύλων S-300, Τεχεράνη να εγκαταλείψει τις περιφερειακές της επιδιώξεις που απορρέουν από την διατήρηση του καθεστώτος Assad; Αν γινόταν κάτι τέτοιο η ιρανική επαναστατική ιδεολογία ενδεχομένως θα προέβαινε σε αυτοκτονία. Το Ιράν μπορεί να συνάπτει οικονομικές συμφωνίες με δυτικά κράτη, όμως δε θα παραιτούνταν ποτέ από συμφέροντα που ενισχύουν την ίδια υπόσταση.

Το JCPOA όσο εφαρμόζεται με τους όρους του να μην έχουν τεθεί ακόμα σε επαναδιαπραγματέυση.¹³³ εξασφαλίζει για αρχή μια αργή, αλλά σταθερή τροχιά ανάπτυξης στην ιρανική οικονομία, με κυριότερο όφελος την επικοινωνία και τη σύνδεση με τον υπόλοιπο Κόσμο καθώς και την εισροή κεφαλαίου που διατίθεται προς πάσα κατεύθυνση που δύναται να εξασφαλίσει τη διαφύλαξη των συμφερόντων της ιρανικής επαναστατικής ιδεολογίας.¹³⁴ Επειδή, όμως, στο «Προοίμιο και Γενικές Διατάξεις» του JCPOA το σημείο χνί επισημαίνει ότι: «Οι E3 / EU + 3 και το Ιράν θα συναντιούνται σε υπουργικό επίπεδο κάθε 2 χρόνια ή νωρίτερα, αν χρειαστεί, προκειμένου να επανεξετάσουν και να εκτιμήσουν την πρόοδο και να εγκρίνουν συναινετικά κατάλληλες αποφάσεις»,¹³⁵ αναλογιζόμαστε μήπως κατά τη συνάντηση των συμβαλλόμενων μερών ασκηθούν πιέσεις στο Ιράν που θα σχετίζονται επιδερμικά μεν με την πυρηνική συμφωνία χωρίς να τη θίγουν, αλλά θα στοχεύουν δε στο να καταστούν μοχλός διαμόρφωσης της πολιτικής γραμμής που ακολουθεί το Ιράν στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Η ημέρα συνάντησης δεν αργεί και εκεί θα κριθούν πολλά τόσο για τη συνέχιση της οικονομικής επανένταξης του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα όσο και για το μέλλον των μέχρι τώρα γνωστών κρατών στη Μέση Ανατολή.

¹³² Ο.π., σελ 1

¹³³ Η υπογράμμιση είναι δική μας.

¹³⁴ Η υπογράμμιση είναι δική μας.

¹³⁵ Joint Comprehensive Plan of Action, Vienna, 14 July 2015

http://eeas.europa.eu/archives/docs/statements-eeas/docs/iran_agreement/iran_joint-comprehensive-plan-of-action_en.pdf (πρόσβαση: 18/6/2017)

Ανάλυση Υποσυστημάτων

i. Ιρανο- αμερικανικό Υποσύστημα

Όσον αφορά στο ιρανο- αμερικανικό υποσύστημα της επικείμενης ανάλυσης, οι οικονομικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί μέχρι τώρα επιβεβαιώνουν την επιτυχία του JCROA. Όμως, δεν πρέπει να λησμονούμε ότι το αμερικανικό Υπουργείο Οικονομικών έχει βάλει τρομερά στοχευόμενες δικλείδες ασφαλείας στις συναλλαγές με το Ιράν στο σύνολό τους. Αυτό, σε συνδυασμό με την ισχύ και τη δυνατότητα παρεμβατισμού των ΗΠΑ στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα για λόγους πρόληψης της τρομοκρατίας, βάζει τη Συμφωνία πάνω σε ένα τεντωμένο σχοινί. Επίσης, οι μαύροι κατάλογοι του αμερικανικού Υπουργείου Οικονομικών έχουν ακόμα στα κατάστιχά τους τόσο ιρανικές τράπεζες όσο εταιρείες και πρόσωπα. Το δυσοίωνα στην προκειμένη είναι ότι το Φεβρουάριο του 2017, η κυβέρνηση Trump εξέταζε πρόταση που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ενδεχόμενο χαρακτηρισμού της Ιρανικής Επαναστατικής Φρουράς (Islamic Revolutionary Guard Corps - IRGC) ως τρομοκρατικής οργάνωσης.¹³⁶ Το γεγονός ότι αυτό δεν έχει συμβεί ακόμα, δε σημαίνει ότι δε θα μπορούσε να συμβεί μελλοντικά, ούτε ότι οι προεκτάσεις του θα ήταν ένα απλό προς επίλυση διπλωματικό επεισόδιο.

Οι οικονομικές συμφωνίες για την πώληση προς στην Τεχεράνη αμερικανικών πολιτικών αεροσκαφών και άλλων που έχουν πάνω από 10% τεχνολογικό προϊόν ΗΠΑ, ενισχύουν την αμερικανική οικονομία και δίνουν σάρκα και οστά στο όραμα Trump σχετικά με τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την τόνωση της αμερικανικής οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, εντείνουν τις αμερικανικές ανησυχίες για την εργαλειοποίηση των αεροσκαφών ως μέσο μεταφοράς τρομοκρατών. Επιπρόσθετα τα αντικρουόμενα συμφέροντα Ουάσινγκτον – Τεχεράνης στη Συρία, δε βοηθούν καθόλου στην ομαλοποίηση των μεταξύ τους σχέσεων και μάλιστα εντείνουν την εκατέρωθεν ανταλλαγή του χαρακτηρισμού του «κράτους-τρομοκράτη». Εντούτοις, σε μια πραγματιστική διάσταση, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή το εξουθενωμένο οικονομικά λόγω της στρατιωτικής του παρουσίας στη Μέση Ανατολή κράτος των ΗΠΑ, βρίσκει στην αγορά του Ιράν μια καλή ευκαιρία για να ανασάνει η αμερικανική οικονομία. Από την άλλη πλευρά, το Ιράν έχει ανάγκη και βασίζεται σε

¹³⁶“White House weighs designating Iran’s Revolutionary Guard a terrorist group”, *The Reuters*, 7/2/2017 <http://www.reuters.com/article/us-usa-trump-irgc-idUSKBN15N0AI> (πρόσβαση: 13/6/2017)

μεγάλο βαθμό στην αμερικανική βιομηχανική παραγωγή για τον εξοπλισμό και τη συντήρηση του ήδη υπάρχοντος στόλου της πολιτικής του αεροπορίας.

Σε περίπτωση που κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη του JCPOA ανησυχεί προληπτικά για αναθεώρηση της Συμφωνίας από την κυβέρνηση Trump, μάλλον βασίζεται στη στάση που κράτησε η νεοεκλεγείσα αμερικανική κυβέρνηση αποσύροντας την 1^η Ιουνίου 2017 την Αμερική από τη Συνθήκη των Παρισίων για την Κλιματική Αλλαγή (2015).¹³⁷ Ωστόσο κατά την ομιλία του, ο Trump επισήμανε ότι θα ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις για την επανείσοδο των ΗΠΑ στην συνθήκη ή θα προσπαθήσει για μια νέα συνθήκη με δίκαιους όρους για τις ΗΠΑ.¹³⁸ Εάν κατ'αντιστοιχία της Συνθήκης των Παρισίων η κυβέρνηση Trump πάψει να θεωρεί το JCPOA «συμφέρον» για τις ΗΠΑ, τότε οι ανησυχίες για αναθεώρηση ή αποχώρηση από τη Συμφωνία θα εξελιχθούν σε εφιάλτη για τους εταίρους. Εξάλλου, ο ίδιος ο Πρόεδρος δεν έχει εκφράσει σε καμία περίπτωση ενθουσιασμό για το Κοινό Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης.¹³⁹

¹³⁷ «Η Συμφωνία των Παρισίων είναι μια παγκόσμια συμφωνία για την κλιματική αλλαγή που επιτεύχθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2015 στο Παρίσι. Η συμφωνία αποτελεί ένα σχέδιο δράσης για τη συγκράτηση της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη «αρκετά κάτω» από τους 2°C. Καλύπτει την περίοδο από το 2020 και μετά. Τα κύρια στοιχεία της νέας Συμφωνίας των Παρισίων είναι τα εξής:

μακροπρόθεσμος στόχος: οι κυβερνήσεις συμφώνησαν να συγκρατήσουν την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη αρκετά κάτω από τους 2°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και να συνεχίσουν τις προσπάθειες να την περιορίσουν στον 1,5°C

συνεισφορές: πριν και κατά τη διάσκεψη των Παρισίων, οι χώρες υπέβαλαν ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια δράσης για το κλίμα με στόχο τη μείωση των εκπομπών τους

φιλοδοξία: οι κυβερνήσεις συμφώνησαν να γνωστοποιούν ανά 5ετία τις συνεισφορές τους με σκοπό τον καθορισμό πιο φιλόδοξων στόχων

διαφάνεια: δέχθηκαν επίσης να γνωστοποιούν μεταξύ τους και στο κοινό την πρόοδό τους προς την επίτευξη των στόχων τους, με σκοπό την εξασφάλιση διαφάνειας και εποπτείας

αλληλεγγύη: η ΕΕ και άλλες ανεπτυγμένες χώρες θα εξακολουθήσουν να παρέχουν χρηματοδότηση για το κλίμα, προκειμένου να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες τόσο να μειώσουν τις εκπομπές όσο και να θωρακιστούν έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής».

«Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/timeline/> (πρόσβαση: 14/6/2017)

¹³⁸ «Ο Τραμπ αποσύρει τις ΗΠΑ από τη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα», *HuffPost Greece*, 1/6/2017 <http://www.huffingtonpost.gr/2017/06/01/eidiseis-diethnes-o-trump-aposurei-tis-ipa-apo-ti-sumfonia-tou-parisiou-gia-to-klima- n 16911798.html> (πρόσβαση: 14/6/2017)

¹³⁹ Βλ. «Το Δόγμα Ομπάμα & Η Κυβέρνηση Trump»

Αν η κυβέρνηση Trump στο Ριάντ τον Μάιο του 2017 είχε μεταξύ άλλων ως στόχο υπογράφοντας υπέρογκες οικονομικές συμφωνίες να κάνει επίδειξη οικονομικής επενδυτικής αυτάρκειας, ενδεχομένως σε έναν βαθμό να το κατάφερε, αφού οι συμφωνίες με τη Σαουδική Αραβία είναι υπερ – πολλαπλάσιες των συμφωνιών που έχει υπογράψει η Τεχεράνη με την αμερικανική Boeing Co. Ο χαρακτηρισμός της κίνησης αυτής ως κίνησης εντυπωσιασμού, ενισχύεται από το γεγονός ότι κατά την επίσκεψή του, ο αμερικανός Πρόεδρος παρουσία πενήντα αρχηγών αραβικών και μουσουλμανικών κρατών έκανε έκκληση για απομόνωση του Ιράν, λέγοντας ότι *«μέχρις ότου το ιρανικό καθεστώς είναι πρόθυμο να είναι εταίρος για την ειρήνη, όλα τα έθνη συνείδησης πρέπει να εργαστούν από κοινού για να το απομονώσουν»*.¹⁴⁰

Το γεγονός ότι η Τεχεράνη δεσμεύτηκε να περιορίσει τον εμπλουτισμό ουρανίου μέσω του JCPOA έναντι της άρσης των κυρώσεων, δε φαίνεται να σημαίνει ότι αναθεώρησε το εθνικό της συμφέρον (national interest), το οποίο και είναι σε πολλές περιπτώσεις αντικρουόμενο με τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή. Όμως, αν θα μπορούσαμε να εισχωρήσουμε στη μέχρι τώρα διαμορφωμένη ιρανική ψυχολογία, θα λέγαμε ότι η υιοθέτηση μιας πολιτικής πλήρους παράδοσης με αντάλλαγμα την οικονομική ευμάρεια, είναι τελείως αντίθετη με την επαναστατική συνείδηση. Αυτό, εξάλλου, επιβεβαιώνει και το δόγμα της «Οικονομίας της Αντίστασης», το οποίο εφαρμοζόταν πριν την άρση των κυρώσεων. Το παράδειγμα της Λιβύης έχει εντυπωθεί καλά στη σκέψη εκείνων που ασκούν πολιτική στο Ιράν, οι οποίοι παρεμπιπτόντως μέσω του ήδη διαμορφωμένου αξιακού και πολιτικού συστήματος διατηρούν τη θέση τους στην εξουσία. Επομένως, για όσο το Ιράν θα παραμένει η κοιτίδα του σιιτικού σχίσματος στην περιοχή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, θεωρείται απίθανο να «είναι εταίρος των ΗΠΑ για την ειρήνη». Μπορεί, όμως, να συνεχίσει να είναι «εταίρος των ΗΠΑ για την οικονομία», αφού μέχρι τώρα¹⁴¹ δεν έχει υπάρξει κάποια ουσιαστική παρακώλυση για την υλοποίηση των οικονομικών συμφωνιών.

¹⁴⁰“In Riyadh speech, Trump calls for isolation of Iran”, *Gulf News*, 21/5/2017

<http://gulfnews.com/news/gulf/saudi-arabia/in-riyadh-speech-trump-calls-for-isolation-of-iran-1.2030320> (πρόσβαση: 13/6/2017)

¹⁴¹ 14/6/2017

ii. Ιράν –ευρωπαϊκό Υποσύστημα

Μετά την υπογραφή του JCPOA, το Ιράν και η ΕΕ έχουν εγκαινιάσει μια νέα περίοδο στις οικονομικές τους σχέσεις. Όπως αναλύει η Izewicz,¹⁴² «οι οικονομικές συναλλαγές με το Ιράν δεν είναι τόσο περίπλοκες όσο με τις ΗΠΑ». Επίσης, το γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές κυρώσεις έχουν αρθεί στην πλειοψηφία τους, βοηθά σε μεγάλο βαθμό το ιράν – ευρωπαϊκό δίπολο «προσφοράς – ζήτησης». Οι επενδύσεις που έχουν γίνει ως τώρα από ευρωπαϊκές εταιρείες στο Ιράν¹⁴³ και το αντίστροφο, ενισχύουν τη σχέση Βρυξελλών – Τεχεράνης και σίγουρα ενισχύουν τη μέχρι πρότινος απομονωμένη ιρανική οικονομία. Μετά την Ημέρα Εφαρμογής, το εμπόριο μεταξύ της ΕΕ και του Ιράν αυξήθηκε κατά 79% και οι εξαγωγές από το Ιράν προς την ΕΕ αυξήθηκαν κατά 450%. Οι δύο πλευρές καθιέρωσαν μια δυναμική εταιρική σχέση στον τομέα της ενέργειας.¹⁴⁴ Στο πρώτο Ιράν - Ευρωπαϊκό Επιχειρηματικό Φόρουμ για την Αειφόρο Ενέργεια (Τεχεράνη, 29 & 30 Απριλίου, 2017) ο Ευρωπαίος Αρμόδιος Επίτροπος για τη Δράση για το Κλίμα και την Ενέργεια, Miguel Arias Canete, δήλωσε ότι «Η ΕΕ ενδιαφέρεται για τη διεύρυνση της συνεργασίας με το Ιράν στον τομέα του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και της πυρηνικής ενέργειας». Αναφερόμενος στο στόχο της ΕΕ να καλύψει το 30% της συνολικής ενεργειακής ζήτησης μέσω των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έως το 2030, ο Canete προσέθεσε ότι «η πρόσβαση στη σύγχρονη τεχνολογία στον αγώνα εναντίον της ρύπανσης, θα βοηθήσει το Ιράν να ενισχύσει τις ξένες επενδύσεις», καθώς και ότι «[...]ο ενεργειακός τομέας θα κατέχει πρωταρχική θέση στις μελλοντικές μας σχέσεις και δεσμευόμαστε να εκμεταλλευτούμε πλήρως το οικονομικό και κοινωνικό του δυναμικό[...].»¹⁴⁵

Οι βλέψεις της ΕΕ για ενεργειακή συνεργασία σε βάθος χρόνου με το Ιράν, με μια πρώτη ματιά ενισχύουν πρακτικά το JCPOA. Στη συνέχεια, οι Βρυξέλλες ανοίγοντας επενδυτικό δρόμο προς την πρόσφορη ενεργειακά Τεχεράνη δημιουργούν την αρχή της απεξάρτησης από το ρωσικό φυσικό αέριο, το οποίο κάλυπτε μέχρι το

¹⁴² Βλ. «Το Ιρανικό Πυρηνικό Πρόγραμμα & το Κοινό Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (Joint Comprehensive Plan of Action - JCPOA)»

¹⁴³ Βλ. «2.5.2 Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν-ΕΕ»

¹⁴⁴ «EU Seeks Closer Energy Ties with Iran», *Financial Tribune*, 30/4/2017
<https://financialtribune.com/articles/energy/63345/eu-seeks-closer-energy-ties-with-iran>
(πρόσβαση:14/6/2017)

¹⁴⁵ Στο ίδιο

2014 το 37,5 % των ευρωπαϊκών αναγκών.¹⁴⁶ Επίσης, οι μη- πετρελαϊκές συμφωνίες που έχουν συναφθεί με ευρωπαϊκούς κολοσσούς ενισχύουν το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ ΕΕ- Ιράν, καθιστώντας την ΕΕ, στο μέτρο του δυνατού, «εγγυητή» του JCPOA, αφού σε περίπτωση ενδεχόμενης αναθεώρησης της Συμφωνίας, ΕΕ και ΗΠΑ θα έρθουν σε σφοδρή αντιπαράθεση.

Επιλογικά, κάτι το οποίο ενισχύει την εντύπωση ότι Βρυξέλλες και Τεχεράνη έχουν πράγματι «γυρίσει νέα σελίδα» στις σχέσεις τους πέραν των οικονομικών συμφωνιών, είναι το γεγονός ότι η Καγκελάριος Angela Merkel κάλεσε τις χώρες του Κόλπου, προσθέτοντας την Τουρκία και το Ιράν, στην επίλυση της περιφερειακής διαμάχης που έχει ξεσπάσει μετά την απομόνωση του Κατάρ. Πιο συγκεκριμένα, η γερμανίδα Καγκελάριος υποστήριξε ότι *«Πρέπει να δούμε ότι η πολιτική λύση των συγκρούσεων ... όπως η κατάσταση στη Συρία, όπως η κατάσταση στη Λιβύη ή η κατάσταση στο Ιράκ δε θα συμβεί εάν ορισμένοι παίκτες δεν περιλαμβάνονται ακόμη στη συζήτηση και αυτό συμπεριλαμβάνει το Κατάρ, περιλαμβάνει την Τουρκία, περιλαμβάνει το Ιράν»*.¹⁴⁷ Ανεξάρτητα με τα σκαμπανεβάσματα στη σχέση Βερολίνου – Άγκυρας, η παραδοσιακή τους «συμμαχία» είναι γνωστή και από χρόνια επιβεβαιωμένη. Πέραν τούτου, βλέπουμε ότι το Βερολίνο αποτείνεται στην Τεχεράνη για την εξομάλυνση της παρούσας κρίσης, αναγνωρίζοντας το μέγεθος της ιρανο – σιιτικής επιρροής στην περιοχή, η οποία και τελικώς κρίνεται απαραίτητη για την επίλυση των περιφερειακών ζητημάτων. Αυτό, σαφώς και προκύπτει από το γεγονός ότι Τουρκία και Ιράν, είναι οι δύο από τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις της ειρηνευτικής διαδικασίας στη Συρία. Αναμένουμε, όμως, να δούμε, αν η ευμενέστερα εκφραζόμενη προς το Ιράν ευρωπαϊκή διπλωματία έχει τη δυνατότητα μέσω των οικονομικών συμφωνιών να κινητοποιήσει τον ιρανικό συμπεριφορισμό στην ευρύτερη περιοχή.

¹⁴⁶“Energy production and imports”, *Eurostat Statics Explained*, Τα δεδομένα εξήχθησαν τον Ιούλιο του 2016, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports (πρόσβαση: 14/6/2017)

¹⁴⁷ “Merkel says all Gulf nations, Iran, Turkey must work to ease Qatar crisis” , *Reuters*, 9/6/2017 <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-merkel-idUSKBN191033> (πρόσβαση: 15/6/2017)

iii. Ιρανο - ρωσικό Υποσύστημα

Τεχεράνη και Μόσχα έχουν σχέσεις στρατηγικής σημασίας από το 1979 μέχρι σήμερα. Η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν (1979 - 1989)¹⁴⁸ και η ταυτόχρονη εξοπλιστική ενίσχυση Ιράν –Ιράκ κατά την μεταξύ τους σύγκρουση (1980- 1988)¹⁴⁹, δυσαρέστησε την νεοϊδρυθείσα Ισλαμική Δημοκρατία. Αυτό ωστόσο, δεν εμπόδισε την Τεχεράνη να αποκτήσει καλές σχέσεις μετέπειτα με τη Μόσχα, την οποία και έβλεπε ως αντίρροπη δύναμη προς τις ΗΠΑ.

Η τεχνολογική στήριξη του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος από τη Ρωσία, οι μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις ακόμα και κατά την περίοδο του οικονομικού αποκλεισμού του Ιράν, καθώς και η μετέπειτα συνεργασία τους σε όλα τα επίπεδα μετά την άρση των κυρώσεων,¹⁵⁰ συμπεριλαμβανομένης της πώλησης ρωσικών όπλων,¹⁵¹ ¹⁵² οδηγεί στην εντύπωση ότι το δίπολο Τεχεράνης-Μόσχας αναπτύσσεται αμοιworthόπλευρα σε στρατηγικής συμμαχίας συνεργασία. Ενδεικτική είναι η συνεργασία των δυο παικτών στο θέατρο επιχειρήσεων της Συρίας, στο οποίο και οι δύο τάσσονται υπέρ του καθεστώτος Assad. Τεχεράνη και Μόσχα χρειάζονται η μια την άλλη για την πραγμάτωση των περιφερειακών φιλοδοξιών τους και ο ενισχυτικός συνδετικός κρίκος είναι η διαφοροποίησή τους από τα επιδιωκόμενα αμερικανικά συμφέροντα. Η Μόσχα αντιτιθέμενη στα συμφέροντα της ρυθμιστικής δύναμης του πλανήτη, μέσω της συμμαχίας της με την Τεχεράνη εξασφαλίζει το διάδρομο για να ξαναμπει σταθερά στη Μέση Ανατολή, ενισχύοντας όμως με όλα τα δυνατά μέσα τα ιρανο –σιιτικά περιφερειακά συμφέροντα. Επομένως, οι οικονομικοί και εξοπλιστικοί δεσμοί που ενώνουν τις δύο χώρες, προσβλέπουν σε κοινή και ταυτόχρονα μονομερή εξυπηρέτηση συμφερόντων. Όπως αναφέρει σε συνέντευξή ο Δρ. Γεωπολιτικής,

¹⁴⁸ Για περισσότερα βλ. Encyclopedia Britannica, *Soviet invasion of Afghanistan*

<https://www.britannica.com/event/Soviet-invasion-of-Afghanistan> (πρόσβαση: 15/6/2017)

¹⁴⁹ Μάζης, Ι.Θ., *Η Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία*, «Ο ρόλος της ΕΣΣΔ στους εξοπλισμούς του Ιράκ», σελ 29-34, Λιβάνη, Αθήνα, 2008, σελ 29

¹⁵⁰ Βλ «Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν – Ρωσίας»

¹⁵¹ Βλ εικόνα SIPRI

¹⁵² Το 2016 το Ιράν έλαβε τέσσερα συστήματα άμυνας από τη Ρωσία που δεν καλύπτονται από το εμπάργκο των ΗΕ. Αυτή ήταν η πρώτη σημαντική εισαγωγή όπλων από τη χώρα από το 2007.

“The state of major arms transfers in 8 graphics”, SIPRI, 22/2/2017
<https://www.sipri.org/commentary/blog/2017/state-major-arms-transfers-8-graphics>

(πρόσβαση:15/6/2017)

Κωνσταντίνος Γρίβας «[...] (το Ιράν) Έχει ανταγωνιστικά στοιχεία με τη Ρωσία, που θα το διεκδικήσει αλλά δεν είναι ξεκάθαρο αν το Ιράν θα κινηθεί προς τη ρωσική κατεύθυνση. Κάποια κομμάτια του αμερικανικού κατεστημένου θα ήθελαν να το ρυμουλκήσουν προς την πλευρά τους γιατί αποτελεί φυσικό ανάχωμα της Ρωσίας».¹⁵³

ΗΠΑ και Ρωσία έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα αυτή τη στιγμή στη Μέση Ανατολή. Αλλά οι καλές σχέσεις Putin – Trump ενδεχομένως να ξυπνήσουν στην Τεχεράνη μνήμες από τη μυστική συμφωνία του 1995 μεταξύ του Αντιπροέδρου των ΗΠΑ, Al Gore και του ρώσου Πρωθυπουργό, Viktor Chernomyrdin. Τότε οι ΗΠΑ ζήτησαν από τη Μόσχα να σταματήσει όλες τις ρωσικές πωλήσεις συμβατικών όπλων στο Ιράν μέχρι τα τέλη του 1999. Όπως αναφέρει η εφημερίδα *New York Times*, «[...]Η συμφωνία του 1995 επέτρεψε στη Μόσχα να εκπληρώσει τις υφιστάμενες συμβάσεις πώλησης συγκεκριμένων όπλων, μεταξύ των οποίων ένα υποβρύχιο ντίζελ, torπίλες, αντιπλοϊκές νάρκες και εκατοντάδες τανκς και τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού. Αλλά κανένα άλλο όπλο δεν έπρεπε να πωληθεί στο Ιράν και όλες οι αποστολές έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι την 31η Δεκεμβρίου. Σε αντάλλαγμα για τις ρωσικές υποσχέσεις, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεσμεύτηκαν να μην επιβάλλουν κυρώσεις κατά της Ρωσίας βάσει νόμου του 1992 που απαιτεί κυρώσεις κατά χωρών που πωλούν προηγμένα όπλα σε χώρες που το Υπουργείο Εξωτερικών ταξινομεί ως κρατικούς χορηγούς τρομοκρατίας. Το Ιράν βρίσκεται στον κατάλογο αυτό[...]».¹⁵⁴ Αν και οι ρωσικές πωλήσεις συνεχίστηκαν, η μυστικότητα της συμφωνίας αύξησε τις υποψίες της Τεχεράνης σχετικά με την αξιοπιστία της Μόσχας. Το ερώτημα που προκύπτει εδώ, είναι πώς θα μπορούσαν να διαμορφωθούν οι σχέσεις Μόσχας – Τεχεράνης αν σε περίπτωση αμερικανικών πιέσεων προς τη Ρωσία σχετικά με το «Συριακό», τα συμφέροντα της τελευταίας κλείσουν προς έναν συμβιβασμό που εξυπηρετεί περισσότερο τα συμφέροντα της Ουάσινγκτον ;

¹⁵³ «Κωνσταντίνος Γρίβας: Η Ελλάδα θα πρέπει να κινηθεί απρόβλεπτα την ώρα που η Ευρώπη αδυνατεί να κατανοήσει τη γεωπολιτική αξία της», *Triklopodia.gr*, 25/3/2017
<http://www.triklopodia.gr/konstantinos-grivasi-ellada-prepei-kinithei-aprovlepta-europsi-adinatou-katanoisei-geopolitiki-aksia-tis/> (πρόσβαση: 18/6/2017)

¹⁵⁴ “Despite a Secret Pact by Gore in '95, Russian Arms Sales to Iran Go On”, *The New York Times*, 13/10/2000 <http://www.nytimes.com/2000/10/13/world/despite-a-secret-pact-by-gore-in-95-russian-arms-sales-to-iran-go-on.html> (πρόσβαση: 15/6/2017)

iv. Ιρανο- κινεζικό υποσύστημα

Μπορούν οι ιρανο –σινικές οικονομικές σχέσεις να αποτελέσουν τροχιά σταθερότητας για την οικονομική επανένταξη του Ιράν μετά την άρση των κυρώσεων; Κατά την τελευταία δεκαετία, οπότε και η ιρανική οικονομία υπέστη τις σκληρότερες κυρώσεις, βρήκε στο Πεκίνο έναν σταθερό εταίρο. Ο «Δρόμος του Μεταξιού»,¹⁵⁵ του οποίου η Τεχεράνη είναι μέρος της υποδομής του νότιου χερσαίου δρόμου, εγκαινιάστηκε στα τέλη Φεβρουαρίου 2016, οπότε και έφθασε το πρώτο εμπορευματικό τρένο από την Κίνα. Η διαδρομή αυτή ήταν η πρώτη χερσαία εφοδιαστική αλυσίδα (logistics)¹⁵⁶ που προσέφερε μεταφορά φορτίων στον Περσικό Κόλπο από τις ακτές της Ασίας στον Ειρηνικό.¹⁵⁷ Όπως αναφέρει το άρθρο της *Καθημερινής*, «[...] Το Ιράν ετοιμάζεται να γίνει κόμβος μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ Κίνας και Ευρώπης, και αναπτύσσει δίκτυο σιδηροδρόμων για να συνδεθεί με την Ευρώπη[...] Εναλλακτικά, τα εμπορεύματα μπορούν να μεταφερθούν από την Τεχεράνη σε λιμάνι του Περσικού Κόλπου και από εκεί στην Ερυθρά Θάλασσα, τη Διώρυγα του Σουέζ και με πιθανότερο προορισμό τα ελληνικά ή ιταλικά λιμάνια για να

¹⁵⁵ Βλ. Εικόνα για το «Δρόμο του Μεταξιού»

¹⁵⁶ «Η Διαχείριση Εφοδιαστικής Αλυσίδας αναφέρεται στο σχεδιασμό και τη διαχείριση όλων των ενεργειών-δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τις διαδικασίες προμήθειας, την παραγωγή-μεταποίηση και όλες τις δραστηριότητες της διανομής. Επιπλέον, συμπεριλαμβάνει το συντονισμό και τη συνεργασία με όλους τους εταίρους του καναλιού εφοδιασμού, που μπορεί να είναι προμηθευτές, μεσάζοντες, εταιρείες παροχής υπηρεσιών Third Party Logistics (3PL) και πελάτες. Κατ' ουσία, η Διαχείριση Εφοδιαστικής Αλυσίδας ενοποιεί και ολοκληρώνει το σχεδιασμό, τις προμήθειες, την παραγωγή, την αποθήκευση, τη μεταφορά και τις πωλήσεις τόσο μέσα στις επιχειρήσεις όσο και μεταξύ αυτών. Ο αντικειμενικός λοιπόν σκοπός της Διαχείρισης της Εφοδιαστικής Αλυσίδας είναι η αύξηση της συνολικής κερδοφορίας κατά μήκος της αλυσίδας που συνεπάγεται την αύξηση της κερδοφορίας όλων των εταίρων της. Αυτό επιτυγχάνεται με την κατανόηση και ικανοποίηση των πελατειακών αναγκών στον απαιτούμενο χρόνο, και με την προσφορά προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και ανταγωνιστικού κόστους. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, απαραίτητα χαρακτηριστικά των εφοδιαστικών αλυσίδων που ανταγωνίζονται μέσα στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον είναι η ευελιξία και η ταχεία προσαρμοστικότητα τους στις δυναμικά μεταβαλλόμενες συνθήκες».

«Τι είναι τα logistics;», *Ελληνική Εταιρία Logistics, Παράρτημα Θεσσαλονίκης*
<http://logistics.org.gr/4/36/136/> (πρόσβαση: 17/6/2017)

¹⁵⁷ ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΑΤΣΑΛΑΚΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗΣ, «Άποψη: Συμμετέχει η Ελλάδα στον σύγχρονο δρόμο του μεταξιού;» *Η Καθημερινή*, 5/3/2016
<http://www.kathimerini.gr/852085/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/apoyh-symmetexei-h-elladaston-sygxrono-dromo-toy-meta3ioy> (πρόσβαση: 17/6/2017)

φθάσουν στην Ευρώπη. [...]».¹⁵⁸ Συνεπώς, καθίσταται σαφές, ότι η Τεχεράνη είναι ένα σημαντικό κομμάτι της αλυσίδας του κινεζικού εμπορικού οράματος από στεριά κι από θάλασσα. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται ευκολότερα αντιληπτό για ποιο λόγο το Πεκίνο ενθαρρύνει την πλήρη ένταξη της Τεχεράνης στον Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης (Shanghai Cooperation Organization – SCO)¹⁵⁹, στον οποίο δεσπόζουν Κίνα και Ρωσία. Το Ιράν από το 2005 μέχρι τώρα είναι παρατηρητής. Ωστόσο, ο υφυπουργός Εξωτερικών της Κίνας Li Huilai, δήλωσε ότι «*το Ιράν είναι παρατηρητής στην SCO και έχει "συμμετάσχει ενεργά" για μεγάλο χρονικό διάστημα στις δραστηριότητές του έχοντας συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη της SCO*».¹⁶⁰ Η Ινδία και το Πακιστάν, χώρες ζωτικής σημασίας για το τον «Δρόμο του Μεταξιού»¹⁶¹, έγιναν μόνιμα μέλη του SCO στις 9 Ιουνίου 2017 στην Αστάνα του Καζακστάν.¹⁶² Παρά το

¹⁵⁸ Στο ίδιο.

¹⁵⁹ Ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης (SCO) είναι μόνιμος διακυβερνητικός διεθνής οργανισμός, η δημιουργία του οποίου ανακοινώθηκε στις 15 Ιουνίου 2001 στη Σαγκάη (Κίνα) από τη Δημοκρατία του Καζακστάν, τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, την Δημοκρατία του Κιργιστάν, τη Ρωσική Ομοσπονδία, τη Δημοκρατία του Τατζικιστάν και τη Δημοκρατία του Ουζμπεκιστάν. Προηγήθηκε του μηχανισμού Shanghai Five. Το καταστατικό του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης υπεγράφη κατά τη συνάντηση των αρχηγών κρατών του SCO στην Αγία Πετρούπολη τον Ιούνιο του 2002 και τέθηκε σε ισχύ στις 19 Σεπτεμβρίου 2003. Πρόκειται για το θεμελιώδες νομοθετικό έγγραφο που περιγράφει τους στόχους και τις αρχές του οργανισμού, καθώς και τη δομή και τις βασικές του δραστηριότητες.

Οι κύριοι στόχοι της SCO είναι οι εξής: ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της γειτνίασης μεταξύ των κρατών μελών. Προώθηση της αποτελεσματικής συνεργασίας τους στην πολιτική, το εμπόριο, την οικονομία, την έρευνα, την τεχνολογία, τον πολιτισμό, καθώς και στην εκπαίδευση, την ενέργεια, τις μεταφορές, τον τουρισμό, την προστασία του περιβάλλοντος και άλλους τομείς. Συμπεριλαμβάνει κοινές προσπάθειες για τη διατήρηση και εξασφάλιση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας στην περιοχή και στοχεύει προς την κατεύθυνση της εγκαθίδρυσης μιας δημοκρατικής, δίκαιης και ορθολογικής νέας διεθνούς πολιτικής και οικονομικής τάξης.

“About SCO”, *The Shanghai Cooperation Organisation* http://eng.sectsc.org/about_sco/ (πρόσβαση: 17/6/2017)

¹⁶⁰ “China says Iran membership of Shanghai security bloc to be discussed at summit”, *Reuters*, 4/6/2017 <https://www.reuters.com/article/us-china-sco-iran-idUSKBN18W0CD> (πρόσβαση: 17/7/2017)

¹⁶¹ Βλ. Χάρτη για το Δρόμο του Μεταξιού του 21^{ου} αιώνα <http://www.silkroadencyclopedia.com/OBOR/MapsMaritimeSilkRoadRoutesChina.htm>

¹⁶² “SCO Astana Summit 2017: India, Pakistan become full members”, *Live Mint*, 9/6/2017 <http://www.livemint.com/Politics/oKjzmgrZN8GvBcjDUzujFN/SCO-Astana-Summit-2017-India-Pakistan-become-full-members.html> (πρόσβαση: 17/6/2017)

γεγονός ότι η Ρωσία ήδη από το 2016 είχε υποστηρίξει την πλήρη συμμετοχή του Ιράν στον Οργανισμό, αυτό δεν κατέστη δυνατό καθώς αναμενόταν η Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA. Πλέον και η Κίνα υποστηρίζει την πλήρη ένταξη του Ιράν στον Οργανισμό.¹⁶³

Η συνδρομή της Τεχεράνης στο όραμα μιας κυρίαρχης οικονομικά Ευρασίας, η οποία σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται στα θεμέλια του κινεζικού σχεδιασμού «Μια Ζώνη, Ένας Δρόμος», είναι ζωτικής σημασίας και σίγουρα ενισχύει περαιτέρω τις βλέψεις του Ιράν για να γίνει μόνιμο μέλος του SCO. Συν τοις άλλοις, το Πεκίνο βλέπει στην Τεχεράνη έναν παίκτη που σίγουρα δεν είναι διατεθειμένος να εξυπηρετήσει, γενικότερα, τα αμερικανικά συμφέροντα για λόγους που είναι ηλίου φαεινότεροι. Επίσης, με τον τρόπο αυτό το Ιράν αποκτά στενότερες σχέσεις με ένα από τα πρώτα κράτη που αναγνώρισαν το καθεστώς της Ισλαμικής Δημοκρατίας, άρα και με ένα κράτος που δεν έχει λόγους να απειλεί το ιρανικό καθεστώς, και που ταυτόχρονα δημιουργεί λιγότερο σκεπτικισμό στους συντηρητικούς ιρανικούς κύκλους, οι οποίοι επικρίνουν το «άνοιγμα» του Ιράν στα ξένα επενδυτικά κεφάλαια. Από την άλλη μεριά, με τις κινεζικές επενδύσεις το Ιράν πραγματώνει την ουσία της εφαρμογής του JCPOA και η απόδειξη είναι ότι ήδη μια εβδομάδα μετά την Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA, Πεκίνο και Τεχεράνη πέτυχαν συμφωνία 25ετούς σχεδίου συνεργασίας, το οποίο χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από τη δεσπόζουσα προσωπικότητα του ιρανικού καθεστώτος Ali Khamenei, κατά τη συνάντησή του με τον Πρόεδρο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, Xi Jinping. Ο τελευταίος δήλωσε κατά την συνάντησή ότι *«Η αμοιβαία συνεργασία μεταξύ Ιράν και Κίνας θα πρέπει να εντείνεται καθημερινά με βάση τα αμοιβαία συμφέροντα»*,¹⁶⁴ ενώ σχετικά με τη στρατηγικής σημασίας αναζωπύρωση του «Δρόμου του Μεταξιού» και τη συνεργασία των δυο χωρών, ο Xi υποστήριξε ότι *«Αυξάνοντας τη συνεργασία τους, οι χώρες που βρίσκονται σε αυτή τη διαδρομή μπορούν να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους και να επιτύχουν τους στόχους τους ενόψει του αμερικανικού μοντέλου που διαταράσσει την ισορροπία της περιφερειακής οικονομίας. [...] Ορισμένες υπερδυνάμεις*

¹⁶³“China says will support Iran’s full membership in SCO” Press Tv, 5/6/2017 <http://www.presstv.ir/Detail/2017/06/05/524300/Iran-China-Shanghai-Cooperation-Organization-Li-Huilai-membership> (πρόσβαση: 17/6/2017)

¹⁶⁴“Iran will never forget China’s cooperation during the time of sanctions”, *Khamenei.ir* 23/1/2016 <http://english.khamenei.ir/news/3212/Iran-will-never-forget-China-s-cooperation-during-the-time-of> (πρόσβαση: 17/6/2017)

προσπαθούν να δημιουργήσουν μονοπώλιο, να διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο επιβάλλοντας τον νόμο της ζούγκλας, όπου θέτει το ζήτημα 'είναι είτε με εμάς είτε με τον εχθρό μας', αλλά η πρόοδος των αναδυόμενων οικονομιών έχει αφαιρέσει το μονοπώλιο της εξουσίας από τα χέρια τους και έχει δημιουργήσει ένα κατάλληλο περιβάλλον για τις ιδέες και τις πολιτικές των ανεξάρτητων κυβερνήσεων».¹⁶⁵

Αν υπάρχει κάτι το οποίο θέλει σίγουρα να διατηρήσει η Τεχεράνη είναι μια ανεξάρτητη ιρανική κυβερνητική πολιτική και φαίνεται πώς μέχρι τώρα το Πεκίνο δεν προτίθεται να προβεί σε ενέργειες που θα ενισχύσουν το μετα-τραυματικό σύνδρομό της. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση από τα αμερικανικά συμφέροντα –για διαφορετικούς λόγους– που διέπει τις μεταξύ τους σχέσεις, θεμελιώνει έναν καλό οίονο για μια στενή συνεργασία σε βάθος χρόνου. Ο *Economist* πάντως, βλέπει ότι «το Ιράν θα μπορούσε να ακολουθήσει το κινεζικό μοντέλο για να γίνει περιφερειακή οικονομική δύναμη»¹⁶⁶, υποστηρίζοντας την ομοιότητα της Κίνας του 1990 με το Ιράν του 2017. Τροφή για σκέψη αποτελεί αυτή η τοποθέτηση, ειδικά αν αναλογιστούμε την οικονομική εξέλιξη της Κίνας από το 1990 μέχρι σήμερα. Η συνεργασία του Ιράν με την Κίνα βραχυπρόθεσμα είναι επωφελής, αλλά ίσως να είναι επωφελέστερη μακροπρόθεσμα, εφόσον η πρώτη χώρα φαίνεται να τρέφει σεβασμό για τη δεύτερη. Μάλιστα, γίνεται αναφορά σε έναν εκπεφρασμένο από ιρανικής πλευράς σεβασμό, σπάνιο για τα δεδομένα εκφραστικότητας της συκρατημένης Τεχεράνης.

Ανάλυση Υπερ-συστήματος

Η πολυπλοκότητα του προς ανάλυση θέματος κάνει το ένα εκ των συστημάτων της επιχειρούμενης γεωπολιτικής ανάλυσεως να συμπίπτει με το υπερ-σύστημα αυτής. Και στις δύο περιπτώσεις αυτό είναι το Διεθνές Σύστημα. Η οικονομική επανένταξη του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα είναι ένα εσωτερικό ιρανικό ζήτημα, το οποίο καθίσταται αυτομάτως εξωτερικό ως προς την περιοχή της Μέσης Ανατολής και υπερ- εξωτερικό ως προς την ισορροπία των συνισταμένων δυνάμεων που δύναται να διαμορφωθεί στο διεθνές οικονομικό σύστημα.

Πέραν της εξ ορισμού στρατηγικής σημασίας θέσης που κατέχει η Ισλαμική Δημοκρατία στο σύγχρονο χάρτη, έχει φροντίσει και η ίδια να την ενισχύσει

¹⁶⁵ Στο ίδιο

¹⁶⁶ Pratibha Thaker, “Meet Chiran”, *The Economist*, <http://www.theworldin.com/article/12627/meet-chiran?fsrc=scn/tw/wi/bl/ed/> (πρόσβαση: 17/6/2017)

συνάπτοντας συμφωνίες με τα γειτονικά κράτη. Το Ιράν, μαζί με την Ινδία και τη Ρωσία είναι ιδρυτικά μέλη του Διεθνούς Διαδρόμου Μεταφορών Βορρά-Νότου (International North-South Transport Corridor - INSTC)¹⁶⁷, είναι κόμβος στο «Δρόμο του Μεταξιού», είναι κομμάτι του Διαδρόμου της Νότιας Ασίας¹⁶⁸, και του Διαδρόμου Μεταφορών της Ευρώπης- Καυκάσου - Ασίας (Transport Corridor of Europe Caucasus Asia /TRACECA)¹⁶⁹. Το Ιράν ήταν μέλος των προαναφερθέντων

¹⁶⁷ Ο Διεθνής Διάδρομος Μεταφορών Βορρά-Νότου (INSTC) είναι μια ένα μοντέλο πολυτροπικής μεταφοράς που δημιουργήθηκε στις 12 ΣΕΠ 2000 στην Αγία Πετρούπολη από το Ιράν, τη Ρωσία και την Ινδία για την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα των μεταφορών μεταξύ των κρατών μελών. Αυτός ο διάδρομος συνδέει τον Ινδικό Ωκεανό και τον Περσικό Κόλπο με την Κασπία Θάλασσα μέσω της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, στη συνέχεια συνδέεται με την Αγία Πετρούπολη και τη Βόρεια Ευρώπη μέσω της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Το INSTC επεκτάθηκε για να περιλαμβάνει έντεκα νέα μέλη, δηλαδή: Δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν, Δημοκρατία της Αρμενίας, Δημοκρατία του Καζακστάν, Δημοκρατία του Κιργιστάν, Δημοκρατία του Τατζικιστάν, Δημοκρατία της Τουρκίας, Δημοκρατία της Ουκρανίας, Δημοκρατία της Λευκορωσίας, Ομάν, Συρία, Βουλγαρία (παρατηρητής) http://www.instc-org.ir/Pages/Home_Page.aspx, *International North-South Transport Corridor* (πρόσβαση: 18/6/2017)

¹⁶⁸ Η διαδρομή αυτή ξεκινάει από τη νοτιοανατολική Ασία, διέρχεται από την Ινδική Υποήπειρο, εισέρχεται στα νοτιοανατολικά σύνορα του ιρανικού εδάφους μέσω του Mirjaveh, αφήνει το ιρανικό έδαφος μέσω των βόρειο-δυτικών συνόρων συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Bazargan, Razi, και Khosravi (στα σύνορα της Τουρκίας και του Ιράκ), και συνεχίζει προς τη Μεσόγειο Θάλασσα και την Ευρώπη. Το μήκος αυτής της διαδρομής στον άξονα Mirjaveh-Razi είναι 2496 χλμ. Για να αναπτυχθεί η σύνδεση διαμετακόμισης-σιδηροδρομικής γραμμής και να δημιουργηθεί σιδηροδρομική σύνδεση μεταξύ Ιράν, Ιράκ και της περιοχής της Μεσογείου, κατασκευάστηκε στον άξονα Arak-Khosravi σιδηροδρομική γραμμή 620 χλμ. που θα οδηγήσει σε διαμετακομιστική ανάπτυξη τον ανατολικοδυτικό διάδρομο και τον διάδρομο της Νότιας Ασίας προς τη δυτική Ασία και τη Μεσόγειο Θάλασσα.

“International Corridors” *Ministry of Roads and Urban Development, Ports and Maritime Organization* <http://www.pmo.ir/en/cargoandpassenger/internationalcorridors> (πρόσβαση: 18/6/2017)

¹⁶⁹ Το πρόγραμμα του Διαδρόμου Μεταφορών της Ευρώπης του Καυκάσου Ασίας (TRACECA) ξεκίνησε σε μια διάσκεψη στις Βρυξέλλες τον Μάιο του 1993, στην οποία συμμετείχαν υπουργοί εμπορίου και μεταφορών από τις αρχικές οκτώ χώρες TRACECA (πέντε δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας και τρεις δημοκρατίες του Καυκάσου). Στη διάσκεψη οριοθετήθηκε ένας διάδρομος μεταφορών σε έναν δυτικό-ανατολικό άξονα από την Ευρώπη, τον Εύξεινο Πόντο, τον Καύκασο και την Κασπία προς την Κεντρική Ασία.

Οι κύριοι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον διάδρομο TRACECA είναι οι εξής:

- Πολιτική και οικονομική στήριξη της ανεξαρτησίας των δημοκρατιών και αύξηση των ικανοτήτων τους με την πρόσβαση στην παγκόσμια και ευρωπαϊκή αγορά μέσω διαφόρων οδών μεταφοράς.
- Ανάπτυξη της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

συνασπισμών και πριν την άρση των κυρώσεων. Όμως με το JCPOA κέρδισε την «αποδαιμονοποίηση» των αγορών εκείνων που έχουν παραδοσιακά στενότερες σχέσεις με τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Όσο κι αν ήταν δεδομένη η συνεργασία του με κάποια κράτη πριν από την υπογραφή του JCPOA, πλέον μετά την εφαρμογή της Συμφωνίας, το Ιράν αποκτά το προφίλ ενός συμμορφωμένου με τις διεθνείς επιταγές παίκτη, που ταυτόχρονα κατορθώνει σταδιακά με την καλή του συμπεριφορά και το πρόσφορο επενδυτικά έδαφός του, να γίνεται συνεργάτης και χρήσιμος πάροχος υπηρεσιών και αγαθών.

Επί του πρακτέου, όσον αφορά στον τραπεζικό κλάδο, τον Ιούνιο του 2017 οι κεντρικές τράπεζες του Ιράν και της Αυστρίας απέκτησαν στενότερες σχέσεις, ενώ οι ιρανικές τράπεζες έχουν δημιουργήσει 22 ανταποκριτικές σχέσεις μόνο με την αυστριακή Oberbank.¹⁷⁰ Την επιθυμία να «επιταχύνουμε την επέκταση των οικονομικών και τραπεζικών συνδέσεων» εξέφρασε ο υπουργός Οικονομικών της Αυστρίας Hans Jorg Schelling.¹⁷¹ Η εξέλιξη αυτή είναι αρκετά σημαντική για την σταδιακή επανείσοδο των ιρανικών τραπεζών στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και λαμβάνεται ως καλός οίωνός για την περαιτέρω πορεία του Ιράν. Επίσης, σύμφωνα με τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν σημειώθηκε αύξηση κατά 64% με 3,372 δις \$ ξένων επενδύσεων το 2016.¹⁷²

-Εφαρμογή του TRACECA ως καταλύτη για την προσέλκυση της υποστήριξης των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών και του ιδιωτικού τομέα.

- Συνδέοντας τη TRACECA με το δίκτυο Trans Europe.

Τα μέλη του TRACECA περιλαμβάνουν το Ιράν, το Αζερμπαϊτζάν, την Αρμενία, τη Γεωργία, το Καζακστάν, την Κιργιζία, το Τατζικιστάν, το Ουζμπεκιστάν, τη Μολδαβία, τη Ρουμανία, την Τουρκία και την Ουκρανία.

Στο ίδιο.

¹⁷⁰“22 Iranian Banks Link Up With Oberbank” *Financial Tribune*, 13/6/2017 <https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/66330/22-iranian-banks-link-up-with-oberbank> (πρόσβαση: 18/6/2017)

¹⁷¹ Στο ίδιο

¹⁷²“Iran attracts over \$3.3 billion of foreign investment in 2016” *Ministry of Economic Affairs and Finance*, 13/6/2017 <http://www.mefa.ir/portal/home/?news/86929/86938/370199/Iran-attracts-over-3.3-billion-of-foreign-investment-in-2016> (πρόσβαση: 18/6/2017)

Εάν το Ιράν κατορθώσει να κρατήσει, όσο του επιτρέπουν οι ενδογενείς και οι εξωγενείς παράγοντες, σταθερή τη συμπεριφορά του απέναντι στις υποχρεώσεις που έχει στο JCPOA, και η Συμφωνία συνεχίσει να ισχύει χωρίς ιδιαίτερες ρυθμιστικές αλλαγές, τότε ενδέχεται σε όχι πολύ μεγάλο βάθος χρόνου να καταστεί εξαιρετικά σημαντικός παίκτης όχι μόνον περιφερειακά αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Όσο περισσότερο δεσμεύει με τις υπηρεσίες και τις παροχές του την ευρωπαϊκή και κινεζική ανάγκη, τόσο ευμενέστερα θα κατορθώσει να εξελιχθεί σε ισχυρή οικονομική δύναμη. Το αν η φύση της ισχύος που θα αποκτήσει, θα του επιτρέψει να πραγματοποιήσει τη φιλοδοξία του για μια νέο-περσική ηγεμονία στην περιοχή θα φανεί στο μέλλον. Πάντως η στρατηγική που αναπτύσσει, η συμβολή του στην ανάπτυξη της οικονομικής ζώνης της Ευρασίας και η δυναμική του στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, το καθιστούν υποψήφια τοπική υπερ- δύναμη, ανταγωνίζουσα την σουνιτική Τουρκία του Ergdoğan.

Η οικονομική επανένταξη του Ιράν στο διεθνές σύστημα έχει προεκτάσεις που δε θα αφήσουν ανέπαφη την παγκόσμια αρχιτεκτονική. Το ζήτημα είναι ότι σε περίπτωση που κάποιος ανακόψει την πορεία του αυτή, θα δημιουργηθεί ένα κενό. Και επειδή η φύση απεχθάνεται το κενό, αυτό θα καλυφθεί με όποιον παίκτη θεωρείται ευκολότερα διαχειρίσιμος. Αν υπάρχουν δυνάμεις που ρυθμίζουν το άναρχο διεθνές σύστημα, μακάρι να μη διαλέξουν ως τοπική υπερδύναμη μία που θα αναδειχθεί μέσα από έναν πόλεμο. Σημειοτέον δε, ότι αυτό δεν λέγεται σε καμία των περιπτώσεων για την ταυτότητα και τον εκάστοτε προσανατολισμό της μελλοντικά αναδυόμενης χώρας, αλλά γιατί η στρατευμένη διπλωματία μπορεί να συμβάλλει στην ανάδειξη μιας νέας τοπικής υπερδύναμης, αποφεύγοντας την αιματοχυσία. Φανερή απόδειξη είναι το JCPOA.

Γενικά Συμπεράσματα - Επίλογος

Δεδομένης της φύσεως του απομονωτισμού της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν καθώς και του στόχου του JCPOA, γίνεται αντιληπτό ότι ο ρόλος της Οικονομίας και της οικονομικής ανάπτυξης είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την Ισχύ, όπως αυτή περιγράφεται από τον Max Weber και τον Michael Howard. Κατά τον Weber, *«Ισχύς είναι κάθε ευκαιρία επιβολής, εντός μιας κοινωνικής σχέσεως, της ίδιας βουλήσεως εναντίον μιας άλλης, ακόμη και παρά την εμφάνιση αντιστάσεως, αλλά και ανεξαρτήτως από πού απορρέει η ευκαιρία αυτή»*.¹⁷³ Ενώ κατά τον Howard, *«η Ισχύς μπορεί να προσδιορισθεί ως η ικανότητα των ατόμων ή των ομάδων να κυριαρχούν στο περιβάλλον τους και να το διαμορφώνουν κατά τρόπον ώστε το τελευταίο να προσαρμόζεται στις φυσικές αξιώσεις τους ή στο αξιακό τους σύστημα»*.¹⁷⁴ Και οι δύο αυτές περιγραφές της Ισχύος, εφαπτόμενες στο ζήτημα που πραγματεύεται η εργασία δηλώνουν ξεχωριστά η καθεμία τη δυναμική τους πάνω στην ανάσχεση και ταυτόχρονα τον πολλαπλασιασμό της ιρανικής συνισταμένης Ισχύος.

Αυτό στη συνέχεια συνδέεται με τον ρόλο του χρήματος και γενικότερα της χρηματοδότησης ενός έθνους-κράτους (nation-state). Στο παγκοσμιοποιημένο καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα, ο έχων υπερτερεί ζωτικά του μη έχοντος, σε βαθμό εξάρτησης του τελευταίου από τον πρώτο, ενώ πέραν της εξάρτησης προς τρίτους, η ισχύς του αυτή τού εξασφαλίζει ρεαλιστικώς αποδεδειγμένα αποτελέσματα. Στο επιστημονικό άρθρο *«Χρηματοοικονομικά Όπλα του Πολέμου»*, ο καθηγητής Tom Lin, αναλύει τη σημασία της χρηματοδότησης υπό το πρίσμα του επιθετικού ρεαλισμού: *«η χρηματοδότηση μπορεί να είναι το πιο ισχυρό όπλο του πολέμου. Μετακινεί πολεμικούς στόλους, στρατούς και στρατιωτικές μοίρες. Χρηματοδοτεί στρατεύματα και πυροβολικό. Παρέχει βόμβες αυτοκτονίας και αυτοσχέδιες εκρηκτικές συσκευές. Πληρώνει ειδικές δυνάμεις και μισθοφόρους.*

¹⁷³Weber, Max, *Soziologische Grundbegriffe*, Tübingen, 1960, σελ 42 Στο: Ηλιόπουλος Ηλίας, *«Διεθνείς Διπλωματία και Πολιτικές Κατευνασμού: Ισχύς, Διεθνής Πολιτική, Διπλωματία»* Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, ΕΚΠΑ, Σημειώσεις υποχρεωτικού μαθήματος στην ηλεκτρονική τάξη (e-claa.uoa.gr), σελ 4

¹⁷⁴Howard, Michael, *Studies in War and Peace*, New York, 1970, σελ 203 Στο: Ηλιόπουλος Ηλίας, *«Διεθνείς Διπλωματία και Πολιτικές Κατευνασμού: Ισχύς, Διεθνής Πολιτική, Διπλωματία»* Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, ΕΚΠΑ, Σημειώσεις υποχρεωτικού μαθήματος στην ηλεκτρονική τάξη (e-claa.uoa.gr), σελ 4

*Εγγυάται την παύση πυρός και εξαγοράζει την παράδοση [του εχθρού]. Το οικονομικό είναι το όπλο που καθιστά εφικτά όλα τα άλλα όπλα του πολέμου».*¹⁷⁵

Ο πρώτος, ο οποίος είναι πραγματιστικά ισχυρότερος, δύναται για λόγους εσωτερικών και εξωτερικών συμφερόντων να αποδυναμώσει τον δεύτερο δια των μέσων που του παρέχει η ίδια ισχύς. Ένα τέτοιο μέσο είναι οι κυρώσεις, τη λειτουργία των οποίων αναλύει τοιουτοτρόπως ο Καθηγητής Lin: «[...]όσον αφορά στις οικονομικές κυρώσεις, τα έθνη-κράτη έχουν χρησιμοποιήσει εδώ και καιρό τέτοια μέσα πολιτικής ως μέρος των πολέμων και των συγκρούσεων και έχουν γίνει πιο διαδεδομένα τα τελευταία χρόνια. Οι οικονομικές κυρώσεις έχουν σχεδιαστεί και προορίζονται για να προκαλέσουν οικονομική ζημιά και απελπισία στον εχθρό σε μια ανοιχτή στρατιωτική σύγκρουση (hot war) ή σε έναν ψυχρό πόλεμο. Οι οικονομικές κυρώσεις μπορούν να στοχεύουν εναντίον εθνικών κρατών ή συγκεκριμένων ατόμων και ιδρυμάτων[...].»¹⁷⁶

Βάσει όσων παρατέθηκαν καθίσταται πλέον σαφέστερο ότι η πορεία της οικονομικής επανένταξης του Ιράν στο Διεθνές Σύστημα χαρακτηρίζεται από πολυσημία αναφορικά με το εγγενές Σύστημα και το Υπερσύστημα. Όσο το Ιράν κατορθώνει να τηρεί σταθερά τους όρους και τις προϋποθέσεις του JCPOA, να κρατά ανοιχτούς του διπλωματικούς διαύλους με τη Δύση και τις γύρω χώρες και να εκμεταλλεύεται την ιρανο – σιιτική του επιρροή χωρίς, όμως, να προκαλεί αντιδράσεις πλανητικού βεληνεκούς, τόσο περισσότερο θα κερδίζει έδαφος στην πραγμάτωση των περιφερειακών του φιλοδοξιών και στη σταθεροποίηση του δείκτη της ιρανικής οικονομίας. Σαφώς, αυτό δεν εξαρτάται μόνον από την Τεχεράνη. Εφόσον το JCPOA είναι υπογεγραμμένο από τις έξι Μεγάλες Δυνάμεις, σημαίνει ότι και οι ίδιες έχουν ενεργό ρόλο στην ομαλή λειτουργία του.

Προς το παρόν, το Ιράν με τη σύναψη οικονομικών συμφωνιών έχει επιτύχει σε μεγάλο βαθμό αυτό που πραγματευόταν το JCPOA. Πέραν τούτου, όμως, είναι κόμβος των Μεταφορών, υπό την ρατσελιανή έννοια της κυκλοφορίας (Verkehr). Όπως αναλύει ο Καθηγητής Μάζης, «Η βαθύτερη ουσία της Verkehr δεν είναι απλώς γεωγραφική, αλλά και γεωγραφικώς καθοριζόμενη. Η κυκλοφορία (Verkehr) είναι μια ιδιαίτερη μορφή της ιστορικής δυναμικής, παραγωγός αρμονίας και επιταχυντικός

¹⁷⁵ Lin, Tom C. W., *Financial Weapons of War* (April 14, 2016). Minnesota Law Review, Vol. 100, p. 1377, 2016; Temple University Legal Studies Research Paper No. 2016-25. Διαθέσιμο στο: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2765010> σελ 1377 (πρόσβαση: 19/6/2017)

¹⁷⁶ Ό.π., σελ 1401

ιστορικός καταλύτης. Είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη των κρατών».¹⁷⁷ Το γεγονός αυτό δίνει περαιτέρω ώθηση όχι μόνον σε αυτό που πραγματεύεται η Συμφωνία, αλλά γενικότερα στις βλέψεις που έχει το καθεστώς της Τεχεράνης.

Η επανεκλογή του Hassan Rouhani στο προεδρικό αξίωμα είναι αρκετά θετική για τα ζητήματα που πραγματεύεται η εργασία. Αρχικά, επικράτησε του συντηρητικού και έγκριτου του Ανώτατου Ηγέτη, υποψηφίου Ebrahim Raisi. Όμως, ο ιρανικός λαός τάχθηκε υπέρ της μετριοπάθειας και της διατήρησης αυτών που μέχρι τώρα κατόρθωσε η κυβέρνηση Rouhani, στις οποίες τα πεπραγμένα το JCPOA έρχεται πρώτο. Ο λαός του Ιράν έχει αναμφισβήτητα έντονα πολιτικά και κοινωνικά αντανakλαστικά και η ηγεσία γνωρίζει πολύ καλά ότι δε διστάζει να έρθει σε σφοδρή αντιπαράθεση με τις πολιτικές πρακτικές με τις οποίες είναι αντίθετος, χωρίς να υπολογίζει ιδιαίτερα το κόστος των συνεπειών. Αυτό εξάλλου μαρτυράται από πολλά γεγονότα ήδη πριν από το 1979. Να αναφέρουμε εδώ, ότι ο μέσος Ιρανός πολίτης είναι 29 χρόνων,¹⁷⁸ κι αυτό σημαίνει ότι δεν έχει μνήμες από την Ισλαμική Επανάσταση, ούτε μπορεί να κατανοήσει τα αίτια της και την ιδεολογική τους δομή, στο βαθμό που την αντιλαμβανόταν ο 29χρονος Ιρανός πολίτης το 1979, που σήμερα είναι 67 χρόνων. Το ιδεολογικό χάσμα γενεών και το ποσοστό της ανεργίας των νέων μεταξύ 15-24 χρόνων, που φθάνει το 24,8 %¹⁷⁹, σίγουρα είναι βασικοί παράγοντες που μηνύουν δια του εκλογικού αποτελέσματος ότι η καθεστηκυία τάξη είναι ασφαλέστερη στο εσωτερικό της έχοντας στον προεδρικό θώκο έναν άνθρωπο που ναι μεν διαφυλάσσει τις επαναστατικές αξίες σαν κόρη οφθαλμού, αλλά ταυτόχρονα φροντίζει για το άνοιγμα και την επικοινωνία της χώρας με τη Δύση.

«Ούτε με την Ανατολή, ούτε με τη Δύση, Δημοκρατία Ισλαμική».¹⁸⁰¹⁸¹ Η φράση αυτή είναι η επιγραφή στην είσοδο του ιρανικού Υπουργείου Εξωτερικών. Είναι σαφής προς τον επαναστατικό προσανατολισμό της χώρας και σίγουρα

¹⁷⁷ Μάζης, Ι.Θ., *Γεωπολιτική: Θεωρία και Πράξη...*, σελ 13

¹⁷⁸ «The World Factbook: Iran», Central Intelligence Agency (CIA) <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ir.html> (πρόσβαση: 20/6/2017)

¹⁷⁹ Στο ίδιο. (πρόσβαση: 20/6/2017)

¹⁸⁰ Thomas Juneau, Sam Razavi, *Iranian Foreign Policy Since 2001: Alone in the World* (Routledge Studies in Middle Eastern Politics), 2003, σελ 218

¹⁸¹ Η μετάφραση της επιγραφής του Ιρανικού Υπουργείου Εξωτερικών από τα περσικά στα ελληνικά έγινε από τον Τουρκολόγο, Νικόλα Νταμόν Παπαδημητρίου.

αδιαπραγμάτευτη από την οποιαδήποτε κυβέρνηση, καθώς αυτή εισήχθη από τον Ιμάμη Khomeini. Ο ιδρυτής της Ισλαμικής Δημοκρατίας με τη φράση αυτή, εννοούσε τότε «Ούτε με την καπιταλιστική Δύση, ούτε με τον σοβιετικό κομμουνισμό, μόνο το Ισλάμ». Η Τεχεράνη όσο μένει πιστή στη χομεινική επαναστατική ιδεολογία θα εξαντλήσει κάθε χιλιοστό της διπλωματίας για να πραγματοποιήσει τις περιφερειακές της βλέψεις, αλλά δεν φαίνεται να διατίθεται να παραδοθεί στο βωμό αυτό. Εξάλλου, όπως ευαγγελιζόταν ο Ιμάμης Kohomeini « *Αν δεν μπορούμε να ανταποκριθούμε στη σκληρή πλευρά “Ούτε με την Ανατολή, ούτε με τη Δύση” και δεν έχουμε καταστήσει το Ιράν πραγματικά ανεξάρτητο, τότε δεν έχουμε κατορθώσει τίποτε*». ¹⁸² Αναμένουμε, λοιπόν, να δούμε ποιο θα είναι τελικώς το μονοπάτι που θα διαλέξει το Ιράν στο δρόμο για την οικονομική επανένταξή του στο Διεθνές Σύστημα.

¹⁸² Thomas Juneau, Sam Razavi, *Iranian Foreign...* σελ 218

Επίμετρο

Ιστορική αναδρομή από την Περσία του Σάχη στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν του Khamenei

Το χρονολόγιο που ακολουθεί είναι ένα αποσπασματικά μεταφρασμένο διαδικτυακό κείμενο από το βιβλίο “*Iran: a Country Study*” των Curtis, G. E., Hooglund, E. J., στο οποίο υπήρξε πρόσβαση μέσω της ηλεκτρονικής Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου.¹⁸³ Το «*Χρονολόγιο Σημαντικών Γεγονότων*» (Chronology of Important Events), που παρατίθεται στο εν λόγω βιβλίο ξεκινά την ιστορική αναδρομή από το 3400 π.Χ και φθάνει ως το 2008. Στην παρούσα εργασία παρατίθεται μεταφρασμένο το κομμάτι εκείνο που ξεκινά από το 1900 και φθάνει στο 2008. Ενδιάμεσα από τα γεγονότα που ήδη έχουν συμπεριληφθεί στο εν λόγω χρονολόγιο από το Τμήμα Ομοσπονδιακής Έρευνας του Κογκρέσου, σχεδιάζεται να παρατεθούν πρόσθετα σημεία, τα οποία εξυπηρετούν την πληρότητα και τη φύση της έρευνας. Οσάκις αυτά προστίθενται, θα εισάγονται πλαγιογραφημένα.

1900

Ο Σάχης υπογράφει το πρώτο και το δεύτερο ρωσικό δάνειο.

1901

Ο Βρετανός κερδοσκόπος William D' Arcy¹⁸⁴, εξουσιοδοτείται να διερευνήσει και να αναπτύξει τα κοιτάσματα πετρελαίου του

¹⁸³ Curtis, Glenn E, Eric J Hooglund, and Library Of Congress. Federal Research Division., *Iran: A Country Study*. Washington, DC, U.S. G.P.O, 2008. Online Text. Ανασύρθηκε από την Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, σελ 17-21 <https://www.loc.gov/item/2008011784/> (Πρόσβαση: 4/3/2017)

¹⁸⁴ Το 1901 ο William Knox D'Arcy, ένας λονδρέζος εκατομμυριούχος, διαπραγματεύθηκε παραχώρηση του πετρελαίου με τον Σάχη της Δυναστείας των Κατζάρων, Mozzafar al-Din. Ο τελευταίος Σάχης των Κατζάρων περιγράφει τον D'Arcy ως ένα άτομο που έχει «το αίσθημα της περιπέτειας». Η περιουσία του προήλθε από ένα ορυχείο χρυσού στην Αυστραλία. Ανέλαβε τα αποκλειστικά δικαιώματα για την αναζήτηση κοιτασμάτων πετρελαίου για 60 χρόνια σε ένα τεράστιο κομμάτι του εδάφους, συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων του Ιράν. Σε αντάλλαγμα, ο Σάχης έλαβε 20.000 αγγλικές λίρες, ποσό ίσο σε μετοχές της εταιρείας του D'Arcy, καθώς και τη δέσμευση του 16% των μελλοντικών κερδών. Ο Mohammad Reza Pahlavi, σχολιάζει ότι αν και ο D'Arcy «δεν πάτησε ποτέ το πόδι του στην Περσία και κατά πάσα πιθανότητα ποτέ δεν είδε ένα βαρέλι πετρελαίου στη ζωή του, το όνομά του προορίζεται από εκείνη τη στιγμή για να πάρει τη θέση του στην ιστορία του πετρελαίου». Ο D'Arcy προσέλαβε τον George Reynolds για να κάνει την αναζήτηση στην ιρανική έρημο. Οι συνθήκες ήταν εξαιρετικά σκληρές: «Η ευλογία μαινόταν, κυριαρχούσαν ληστές και πολέμαρχοι, το νερό ήταν τα πάντα, αλλά δεν είναι διαθέσιμο, και οι θερμοκρασίες συχνά σκαρφάλωναν στους 50 ° C». Μετά από πολλά χρόνια αναζήτησης, η περιουσία του D'Arcy του συρρικνώθηκε και

	νοτίου Ιράν.
1905-1906	Αντικυβερνητικές διαμαρτυρίες φθάνουν στο αποκορύφωμά τους διεκδικώντας Σύνταγμα.
1906	Ο Σάχης Muzzafar ad Din εκδίδει διάταγμα με προοπτικές Συντάγματος. Το Κοινοβούλιο (Majlis) ¹⁸⁵ επικυρώνει το Σύνταγμα, ο Σάχης το υπογράφει, η διακυβέρνηση της χώρας μετατρέπεται σε Συνταγματική Μοναρχία.
1907	Εκδίδονται Συμπληρωματικοί Νόμοι για το Σύνταγμα.
	Υπογράφεται Αγγλο- Ρωσική Συμφωνία, η οποία χωρίζει το Ιράν σε σφαίρες επιρροής.
1908	Ο Σάχης Mohammad Ali βομβαρδίζει το κοινοβούλιο και ακυρώνει το Σύνταγμα.
	Ανακαλύπτεται πετρέλαιο στο Ιράν.
1909	Ανατροπή του Σάχη Mohammad Ali, αποκατάσταση του Συντάγματος. Ξεκινά η ηγεμονία του Σάχη Ahmad.

αναγκάστηκε να πουλήσει το μεγαλύτερο μέρος των δικαιωμάτων του σε ένα συνδικάτο με έδρα τη Γλασκώβη, την Burmah Oil Company. Μέχρι το 1908, έχοντας ξοδέψει περισσότερες από 500.000 αγγλικές λίρες στην επιχείρηση αναζήτησης πετρελαίου και μη έχοντας αποτέλεσμα, οι D'Arcy και Burmah αποφάσισαν να εγκαταλείψουν την εξερεύνηση στο Ιράν. Στις αρχές Μαΐου 1908 έστειλαν στον Reynolds ένα τηλεγράφημα λέγοντάς του ότι είχαν ξεμείνει από χρήματα και του ζήτησε να σταματήσει να εργάζεται, να απολύσει το προσωπικό, να ξηλώσει οτιδήποτε επιβάρυνε το κόστος μεταφοράς προς την ακτή για την εκ νέου αποστολή, και να γυρίσουν πίσω. Ο Reynolds ακολούθησε καθυστερημένα τις εντολές αυτές και σε ένα παιχνίδι της τύχης, βρήκε πετρέλαιο λίγο μετά, στις 26 του Μάη 1908. http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Anglo-Iranian_Oil_Company (πρόσβαση: 11/3/2017)

¹⁸⁵ Ο όρος έχει δυο έννοιες: α) Πρόκειται για το νομοθετικό συμβούλιο του αυτοκρατορικού Ιράν, που συμπεριλαμβάνει τη γερουσία και μια εκλεγμένη κάτω βουλή αντιπροσώπων ή την κάτω βουλή μονάχα β) Μετά την Επανάσταση του 1978-1979, η Ισλαμική Δημοκρατία κατήργησε τη γερουσία διατηρώντας μια εκλεγμένη κάτω βουλή, γνωστή ως «Majlis».

Curtis, Glenn E, Eric J Hooglund, και Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου....., *Γλωσσάριο*, σελ 328-329

	Ιδρύεται η Αγγλο- Περσική Εταιρεία Πετρελαίου (ΑΡΟΚ)
1911	Ο Αμερικανός Morgan Shuster ¹⁸⁶ φθάνει ως οικονομικός σύμβουλος . Ρωσικό τελεσίγραφο και εισβολή, απόλυση του Shuster, κλείσιμο του κοινοβουλίου.
1914	Η Μεγάλη Βρετανία αποκτά τον έλεγχο της Αγγλο - Περσικής Εταιρείας Πετρελαίου .
1914-1919	Το Ιράν δηλώνει ουδετερότητα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ωστόσο γίνεται πεδίο μάχης για τα ρωσικά, βρετανικά και τουρκικά στρατεύματα.
1919	Υπογράφεται Αγγλο – περσική Συμφωνία, εγκαθιστώντας ένα εικονικό βρετανικό προτεκτοράτο στο Ιράν.
1921	Η Αγγλο-περσική Συμφωνία απορρίπτεται από το Κοινοβούλιο (Majlis).
1921-1925	Ο αρχηγός του Στρατού Reza Khan ελέγχει τις φυλές.
1923	Ο Σάχης Ahmad ονομάζει τον Reza Khan πρωθυπουργό και εγκαταλείπει οριστικά το Ιράν.
1924	Η εκστρατεία για την ίδρυση δημοκρατίας εγκαταλείπεται έπειτα από ενστάσεις του κλήρου.
1925	Η Δυναστεία των Καζάρων ¹⁸⁷ καθαιρείται με πράξη του Κοινοβουλίου.

¹⁸⁶ Ο William Morgan Shuster (Φεβρουάριος 1877 – Μάιος 1960) ήταν αμερικανός δικηγόρος, δημόσιος υπάλληλος, εμπειρογνώμονας οικονομικών υποθέσεων και εκδότης, που υπηρέτησε ως Γενικός Θησαυροφύλακας στο Ιράν το 1911. Μετά από πρόταση του Αμερικανού Προέδρου William Howard Taft, επιλέχθηκε να ηγηθεί μιας ομάδας Αμερικανών οικονομικών εμπειρογνομόνων στο Ιράν. Ο απότομος τρόπος του και η ακλόνητη αφοσίωσή του στο καθήκον, τον κατέστησαν ανταγωνιστικό προς τις ρωσικές και βρετανικές κυβερνήσεις, που αμφότερες είχαν οικονομικές βλέψεις στο Ιράν. Εξαιτίας της ρωσικής διαμαρτυρίας και της απειλής ένοπλης επέμβασης, ο Shuster εγκατέλειψε την αποστολή στις αρχές του 1912. Γράφοντας το βιβλίο «Ο Στραγγαλισμός της Περσίας», αφηγήθηκε την ιστορία της αποστολής του στο Ιράν.

Αγγλική Έκδοση της Ηλεκτρονικής Εγκυκλοπαίδειας *Britannica, Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/biography/William-Morgan-Shuster>, (πρόσβαση 5/3/2015)

¹⁸⁷ Η Δυναστεία των Κατζάρων (1795-1925) δημιουργήθηκε μετά τη Δυναστεία των Ζαντ και τον θάνατο του ηγέτη Karim Khan Zand. Για την ανάληψη της εξουσίας υπήρξαν και διαμάχες ανάμεσα στους Κατζάρους, τους Ζαντ και άλλες νομαδικές φυλές ενάντια στην οικονομική αποδιοργάνωση της

	Ο Reza Khan ονομάζεται Σάχης από το Κοινοβούλιο και ιδρύει τη Δυναστεία των Pahlavi.
1927-1932	Εισάγεται νέος αστικός κώδικας.
1932	Επιβάλλεται ο ευρωπαϊκός ενδυματολογικός κώδικας. Ο Σάχης ακυρώνει την Συμφωνία υπό την οποία η Αγγλο-περσική Εταιρεία Πετρελαίου παρήγαγε και εξήγαγε το ιρανικό πετρέλαιο.
1933	Υπογράφεται νέα 60ετής Αγγλο-περσική πετρελαϊκή Συμφωνία.
1935	Η Αγγλο- περσική Εταιρεία Πετρελαίου (ΑΡΟΚ) μετονομάζεται σε Αγγλο-ιρανική Εταιρεία Πετρελαίου (ΑΙΟΚ).
1935	Εγκαινιάζεται το Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης.

χώρας, οι οποίες παρέλυσαν τη χώρα. Ο Κατζάρος Agha Mohammad νίκησε τον τελευταίο ηγεμόνα των Ζαντ έξω από Κερμάν το 1794, ξεκινώντας έτσι την δυναστεία Κατζάρων, η οποία θα διαρκέσει μέχρι το 1925. Υπό τους Fath Ali Shah (1797-1834), Mohammad Shah (1834-48), and Naser ad Din Shah (1848- 96) επιστρέφει στη χώρα η σταθερότητα και η ενότητα. Οι Κατζάροι αναβίωσαν την ιδέα ότι ο Σάχης είναι η σκιά του Θεού επί γης και άσκησαν απόλυτη εξουσία πάνω στους κρατικούς υπαλλήλους. Όρισαν βασιλικές αρχές σε επαρχιακά κυβερνήσια, και κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, αύξησαν τη δύναμή τους σε σχέση με εκείνη των φυλάρχων, οι οποίοι παρείχαν σώματα του στρατού στον Σάχη. Στη Δυναστεία των Κατζάρων, οι έμποροι και οι ulama (νομοδιδάκταλοι) ή θρησκευτικοί ηγέτες, παρέμειναν σημαντικά μέλη της κοινωνίας. Η γραφειοκρατική οργάνωση βοήθησε τους επικεφαλής αξιωματικούς του κράτους και κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα δημιουργήθηκαν νέα υπουργεία και υπηρεσίες. Οι Κατζάροι προσπάθησαν ανεπιτυχώς να αντικαταστήσουν τις φυλές που απάρτιζαν το σώμα του στρατού με ένα σώμα στρατού προσαρμοσμένο στο ευρωπαϊκό πρότυπο, που θα χαρακτηριζόταν από τακτική εκπαίδευση, οργάνωση και ομοιομορφία.

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, οι Κατζάροι άρχισαν να δέχονται πιέσεις από δύο μεγάλες παγκόσμιες δυνάμεις, τη Ρωσία και τη Βρετανία. Το ενδιαφέρον της Βρετανίας προέκυψε από την από την ανάγκη για την προστασία των εμπορικών δρόμων προς την Ινδία, ενώ της Ρωσίας προήλθε από την επιθυμία να επεκταθεί σε ιρανικό έδαφος από το βορρά. Σε δύο καταστροφικούς πολέμους με τη Ρωσία, που έληξαν με τη συνθήκη του Gulistan (1812) και τη Συνθήκη του Turkmanchay (1828), το Ιράν έχασε όλα τα εδάφη του στον Καύκασο βόρεια του ποταμού Αράς. Στη συνέχεια, κατά το δεύτερο μισό του αιώνα, η Ρωσία ανάγκασε τους Κατζάρους να εγκαταλείψουν όλες τις αξιώσεις τους πάνω στα εδάφη της Κεντρικής Ασίας. Εντωμεταξύ, η Βρετανία έκανε απόβαση στρατευμάτων δυο φορές στο Ιράν, προκειμένου να αποτρέψει τους Κατζάρους να ανακτήσουν την πόλη Heart, η οποία είχε απολεσθεί μετά την πτώση των Σαφαβιδών. Σύμφωνα με τη Συνθήκη των Παρισίων το 1857, το Ιράν παρέδωσε στη Βρετανία όλες τις αξιώσεις που είχε στη Herat και για άλλες περιοχές που βρίσκονται στη σημερινή περιοχή του Αφγανιστάν.

Στρατιωτικές δυνάμεις ανοίγουν πυρ προς διαδηλωτές μέσα στον Ναό του Ιμάμη Reza¹⁸⁸ στην πόλη Mashhad, πλήττοντας τη λαϊκή υποστήριξη προς τον Σάχη.

Αύγουστος 1941

Μετά την τήρηση ουδετερότητας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την άρνηση του Σάχη να εκδιώξει τους Γερμανούς υπηκόους πραγματοποιείται αγγλο-ρωσική επέμβαση .

Σεπτέμβριος 1941

Ο Σάχης Reza παραιτείται. Ηγεμόνας γίνεται ο Mohammed Reza.

Δεκέμβριος 1945

Το Δημοκρατικό Κόμμα του Αζερμπαϊτζάν ανακοινώνει αυτόνομη δημοκρατία.

Ανακοινώνεται η Κουρδική Δημοκρατία του Mahabad¹⁸⁹ στο Κουρδιστάν.

¹⁸⁸ Ο Ναός του Ιμάμη Ρεζά στην Mashhad, είναι ένα συγκρότημα το οποίο περιέχει το μαυσωλείο του Ιμάμη Ρεζά, του Όγδου Ιμάμη των Δώδεκα Σιτών. Είναι το μεγαλύτερο τζαμί του κόσμου σε διαστάσεις και το δεύτερο μεγαλύτερο σε χωρητικότητα. Εντός του συγκροτήματος περιέχεται επίσης το τζαμί Goharshad, ένα μουσείο , μια βιβλιοθήκη, τέσσερις θεολογικές σχολές, ένα νεκροταφείο, το Πανεπιστήμιο Ισλαμικών Επιστημών Ραζαβί, μια τραπεζαρία για τους προσκυνητές, τεράστιες αίθουσες προσευχής, και άλλα κτίρια. Το συγκρότημα είναι ένα από τα κέντρα τουρισμού στο Ιράν. Το ίδιο το ιερό καλύπτει μια έκταση 267,079 τετραγωνικών μέτρων, ενώ οι επτά αυλές που το περιβάλλουν καλύπτουν μια έκταση 331,578 τετραγωνικών μέτρων - συνολικού ύψους 598.657 τετραγωνικών μέτρων. Κάθε χρόνο η τελετή της Κάθαρσης πραγματοποιείται εκεί.

"Religious Tourism Potentials Rich". *Iran Daily*, 9 Φεβρουαρίου 2005, <https://web.archive.org/web/20080612164512/http://www.irandaily.com/1383/2211/html/panorama.htm> (πρόσβαση:13/3/2017)

¹⁸⁹ Δημοκρατία του Κουρδιστάν στο Mehabad, βραχύβιο κράτος στο σημερινό δυτικό Ιράν (1945-1946): Το επίσημο όνομα της δημοκρατίας ήταν «μέλος της Δημοκρατίας του Κουρδιστάν» (κουρδικά: Komarî Kurdistan le Mehabad), αλλά αναφέρεται επίσης ως «Εθνική Κυβέρνηση του Κουρδιστάν». Στον έναν χρόνο ύπαρξής της, η δημοκρατία δεν αποφάσισε ποτέ αν ήταν αυτόνομο κράτος ή αυτόνομη περιοχή του Ιράν. Η πρωτεύουσα της Δημοκρατίας ήταν το Mehebad. Ωστόσο, η έκτασή της δεν ορίστηκε ποτέ. Υπήρξαν ειρηνικές διαπραγματεύσεις με τη γειτονική επαρχία του Αζερμπαϊτζάν σχετικά με το ποια από τις δυο δημοκρατίες θα ήλεγχε παραμεθοριακές πόλεις, όπως την Khoi, τη Selmas, την Orumiyeh (Wirmî) στα βόρεια, και Miandouad (Miyandoaw) στα ανατολικά. Συστάθηκε κυβέρνηση, αλλά η Δημοκρατία δεν προχώρησε ποτέ σε εκλογή κοινοβουλίου. Επίσης, συστάθηκε εθνικός στρατός, που ελλείψει χρόνου δεν μπόρεσε να εξελιχθεί σε αξιόπιστη αμυντική δύναμη. Υπεγράφη συνθήκη φιλίας με το Αζερμπαϊτζάν, η οποία κάλυπτε τη συνεργασία στα πιο σημαντικά πολιτικά ζητήματα (οικονομία, στρατός, εξωτερική πολιτική). Η Δημοκρατία εισήγαγε ως επίσημη

Δεκέμβριος 1946	Ιρανικά στρατεύματα εγκαθίστανται στο Αζερμπαϊτζάν. Το αυτόνομο κίνημα της Κουρδικής Δημοκρατία του Mahabad καταρρέει.
Μάρτιος 1951	Το Κοινοβούλιο εθνικοποιεί τη βιομηχανία πετρελαίου.
Απρίλιος 1951	Ο Mohammad Mosaddegh γίνεται πρωθυπουργός.
Αύγουστος 1953	Ο Mohammad Mosaddegh ανατρέπεται μετά από πραξικόπημα που οργανώθηκε από την αμερικανική CIA και τη βρετανική MI-5, και υποστηρίχθηκε από Ιρανούς βασιλόφρονες.
1954	Μια νέα συμφωνία διανέμει τα κέρδη ισομερώς ανάμεσα στην Εθνική Ιρανική Εταιρεία Πετρελαίου (NIOC) και την πολυεθνική κοινοπραξία που αντικατέστησε την Αγγλο-ιρανική Εταιρεία Πετρελαίου.
Οκτώβριος 1955	Το Ιράν γίνεται ιδρυτικό μέλος του Συμφώνου της Βαγδάτης, ¹⁹⁰

γλώσσα την κουρδική, η οποία θα χρησιμοποιείτο στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Επίσης, έκαναν την εμφάνισή τους μερικά περιοδικά γραμμένα στην κουρδική. Υπήρξε κάποια αναδιανομή αγροτικών γαιών, αλλά εφαρμόστηκε μόνο σε ακατοίκητες εκτάσεις. Δεν υπήρξε αγροτική μεταρρύθμιση.

The republic of Kurdistan in Mehabad, 09/03/2008, Encyclopedia Kurdistanica, <http://kurdistanica.com/?q=node/28> (πρόσβαση: 7/3/2017)

¹⁹⁰ Κατά το πρότυπο του NATO και του Οργανισμού Συμφώνου της Νοτιοανατολικής Ασίας, η ίδρυση του Συμφώνου της Βαγδάτης (Οργανισμός του Κεντρικού Συμφώνου - ΣΕΝΤΟ) στις 24 Φεβρουαρίου 1955 αποτέλεσε την προέκταση της δυτικής επιρροής στα νοτιοδυτικά σύνορα της Σοβιετικής Ένωσης, με σκοπό τον περιορισμό της σοβιετικής επέκτασης στη Μέση Ανατολή, τον Περσικό Κόλπο και τον Ινδικό Ωκεανό. Το Σύμφωνο περιελάμβανε την Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν και το Πακιστάν με το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ ως συνδεδεμένα μέλη. Επίσης, ιδιαίτερος ήταν ο ρόλος της Κύπρου καθώς φιλοξενούσε τις βρετανικές βάσεις και τις συνέδεε επιχειρησιακά με τη Μέση Ανατολή. Οργανωτικά το Σύμφωνο περιελάμβανε το Συμβούλιο Υπουργών, τη Γραμματεία και την Οικονομική Επιτροπή με υποεπιτροπές υγείας, εμπορίου και επικοινωνιών. Το Συμβούλιο Υπουργών συνερχόταν ετησίως σε επίπεδο πρωθυπουργών ή υπουργών Εξωτερικών διαδοχικά στην Τεχεράνη, το Ισλαμαμπάντ, την Άγκυρα, το Λονδίνο και την Ουάσιγκτον. Στην Άγκυρα διεξάγονταν συναντήσεις σε επίπεδο πρέσβων. Η Γραμματεία αποτελείτο από διακόσια άτομα και ο γενικός γραμματέας του Συμφώνου οριζόταν από το Συμβούλιο Υπουργών για τρία χρόνια. Παράλληλα, υπήρχε Στρατιωτική Επιτροπή με σκοπό τη διεξαγωγή κοινών στρατιωτικών ασκήσεων σε περιοδική βάση παρά την απουσία μονίμων κοινών στρατιωτικών δομών στα μέλη του Συμφώνου. Η χρηματοδότηση του Συμφώνου προερχόταν από τις εισφορές των κρατών-μελών του, με τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο να έχουν τη μερίδα του λέοντος σε επίπεδο εισφορών. Το 1959 οι ΗΠΑ ίδρυσαν το Απόθεμα Αναπτυξιακών Δανείων για τη χρηματοδότηση διαφόρων έργων, όπως του σιδηροδρόμου Τουρκίας-

που υποστηρίχθηκε από τις ΗΠΑ. Μετά την αποχώρηση του Ιράκ από τη Συμφωνία (1958), μετονομάστηκε ως CENTO (Central Treaty Organization).

1957 *Ιδρύεται πρόγραμμα παράγωγης αστικής πυρηνικής ενέργειας υπό την αιγίδα του αμερικανικού προγράμματος Άτομα για την Ειρήνη (US Atoms for Peace)*¹⁹¹

Ιανουάριος 1962 Η κυβέρνηση εγκρίνει νομοθετική μεταρρύθμιση για αναδασμό της μεγάλης γαιοκτησίας.

Ιανουάριος 1963 Η «Λευκή Επανάσταση»¹⁹² του Σάχη εγκρίνεται με εθνικό δημοψήφισμα.

Ιράν, της ειδικής τεχνολογίας τηλεφωνικής γραμμής Άγκυρας-Τεχεράνης-Καράτσι (1965), την επέκταση του λιμένα της Τραπεζούντας και τον οδικό άξονα Πακιστάν-Ιράν-Τουρκία.

Δρ. Βενέτης, Ευάγγελος, *Το Σύμφωνο της Βαγδάτης* Άρθρο, Καθημερινή της Κυριακής, 08/12/2013, <http://www.kathimerini.gr/505791/article/epikairothta/kosmos/to-symfwno-ths-vagdaths> (πρόσβαση 7/3/2017)

¹⁹¹Nuclear Power in Iran, World Nuclear Association, <http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/iran.aspx> (πρόσβαση: 5/5/2017)

¹⁹² Το 1963, ο Σάχης εγκαινίασε τη λεγόμενη «Λευκή Επανάσταση», ένα ευρύτατο πρόγραμμα οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, που αποσκοπούσε στον εκσυγχρονισμό του κράτους και την αλλαγή των παραδοσιακών κοινωνικών δομών και συνηθειών. Το πρόγραμμα αυτό περιλάμβανε αρκετά θετικά στοιχεία και αποσκοπούσε όχι μόνο στον εκσυγχρονισμό του Ιράν και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, αλλά και στην παγίωση ενός κοσμικού καθεστώτος με ταυτόχρονη ενίσχυση της προσωπική θέσης και εξουσίας του Σάχη και της αυτοκρατορικής οικογένειας και αποδυνάμωση των αντίπαλων πόλων εξουσίας (όπως οι μεγαλογαιοκτήμονες οργανωμένοι σιιτικός κλήρος). Έτσι, η «Λευκή Επανάσταση», που εν μέρει αποσκοπούσε και στην αποτροπή εκδήλωσης μιας «κόκκινης» (δηλ. κομμουνιστικής) επανάστασης, είχε και φανατικούς πολέμιους: όχι μόνο όσους θίγονταν τα προνόμια και συμφέροντά τους (όπως πχ οι μεγαλογαιοκτήμονες της υπαίθρου και σημαντική μερίδα της μικροαστικής τάξης), αλλά και όσα συντηρητικά κοινωνικά στρώματα δε συμφωνούσαν με τον εκσυγχρονισμό με βάση φιλοδυτικά πρότυπα. Επίσης, πολλές επαγγελματικές τάξεις (ιδίως διανοούμενοι, ακαδημαϊκοί, δημοσιογράφοι, δικηγόροι, δημόσιοι υπάλληλοι και φοιτητές)επιζητούσαν πρωτίστως πολιτικές και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις και φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος. Τέλος, οι διωκόμενοι παραδοσιακοί αντίπαλοι του Σάχη, όπως το Τουντέχ (το ιρανικό κομμουνιστικό κόμμα) κι άλλες οργανώσεις με μαρξιστικό ή μικτό μαρξιστικό- ισλαμιστικό προσανατολισμό περίμεναν την ευκαιρία να κινηθούν δυναμικά. Το 1964 αναδείχθηκε για πρώτη φορά ως μείζων αντιπολιτευτική φωνή ο Αγιατολάχ (=ανώτατος Σίιτης «κληρικός»-νομομαθής) Ρουχολάχ Χομεϊνί, ο οποίος κατακεραύνωνε τον Σάχη και τη φιλοδυτική πολιτική του. Ο Χομεϊνί αρχικά συνελήφθη και το 1965 εξορίστηκε βρίσκοντας καταφύγιο στο γειτονικό Ιράκ. Από εκεί συνέχισε την

Ιούνιος 1963	Εξεγέρσεις στην Τεχεράνη και σε άλλες μεγάλες πόλεις υποστηρίζουν τον Ayatollah Sayyid Ruhollah Musavi Khomeini.
Νοέμβριος 1964	Ο Ayatollah Sayyid Ruhollah Musavi Khomeini εξορύσσεται
1967	<i>Ιδρύεται το Κέντρο Πυρηνικής Έρευνας της Τεχεράνης (TNRC), υπό τη διεύθυνση του Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας του Ιράν (AEOI)</i> ¹⁹³
1968	<i>Το Ιράν υπογράφει τη Συνθήκη μη διάδοσης πυρηνικών όπλων (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons)</i> ¹⁹⁴
1971	Εορτασμός για τα 2500 χρόνια ιρανικής μοναρχίας.
1974	Ο Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (OPEC) τετραπλασιάζει την τιμή του πετρελαίου. Τα έσοδα από την πώληση του ιρανικού πετρελαίου αυξάνονται δραματικά.
1975	Η Συμφωνία του Αλγερίου ¹⁹⁵ εδραιώνει την «μισγάγκεια» ¹⁹⁶

πολεμική του κατά του καθεστώτος, μέσω και ενός δικτύου κληρικών στο ίδιο το Ιράν, αν και μέχρι το 1977 είχε περιορισμένες δυνατότητες και απήχηση.

Χουρχούλης, Διονύσης– *Η Ιρανική Επανάσταση και η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν (1978-1979)* Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου II 85, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ, - Σημειώσεις μαθήματος στην ηλεκτρονική τάξη (e-claa.uoa.gr), σελ 3 (πρόσβαση: 5/5/2017)

¹⁹³ http://en.wikipedia.org/wiki/Atomic_Energy_Organization_of_Iran(πρόσβαση: 5/5/2017)

¹⁹⁴ Η Συνθήκη μη διάδοσης πυρηνικών όπλων σκοπεύει στον περιορισμό της εξάπλωσης των πυρηνικών όπλων. Τέθηκε σε ισχύ στις 5 Μαρτίου 1970 και έχει υπογραφεί από 189 κράτη, πέντε εκ των οποίων αναγνωρίζονται ως πυρηνικά κράτη: Οι ΗΠΑ, η Ρωσία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Κίνα. Αυτά τα κράτη είναι και τα μόνα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. Αν και αρχικά είχε οριστεί να έχει διάρκεια 25 χρόνια, στη συνέχεια έπαψε να έχει ημερομηνία λήξης. Η συνθήκη αποτελείται, γενικά, από τρεις πυλώνες: Μη διάδοση, αφοπλισμός και ειρηνική χρήση.

¹⁹⁵ Στις 6 Μαρτίου 1975, το Ιράν και το Ιράκ ανακοίνωσαν στην Αλγερία ότι συμφώνησαν να αναγνωρίσουν ως κοινό τους τα σύνορα τη μισγάγκεια του ποταμού Shatt al-Arab River και να επιλύσουν άλλα επίμαχα ζητήματα. Τα παράκτια σύνορά τους έγιναν μείζον ζήτημα το 1969, όταν το Ιράν κατήργησε μονομερώς μια συνθήκη του 1937, η οποία επιβεβαίωνε, με εξαίρεση τη γραμμή της μισγάγκειας στο ιρανικό λιμάνι του Abadan, την ιρανο- οθωμανική συνθήκη του 1913, που θέσπιζε τα κοινά σύνορα κατά μήκος των ιρανικών ακτών του Shatt al-Arab. Το Ιράν υποστήριξε ότι η συνθήκη του 1937 είχε υπογραφεί υπό βρετανική πίεση και ότι η αρχή της μισγάγκειας πρέπει να εφαρμοστεί κατά μήκος ολόκληρης της πορείας του ποταμού. Η δράση του Ιράν οδήγησε σε μια σειρά συνοριακών συγκρούσεων που ξεκίνησαν το 1971. Η Αλγερία διαμεσολάβησε στη συμφωνία του 1975, η οποία οδήγησε στην υπογραφή μιας διμερούς συνθήκης για τα σύνορα, στη Βαγδάτη τον Ιούνιο. Το Ιράκ

	(thalweg) ως σύνορο ανάμεσα στο Ιράν και στο Ιράκ στον Shatt al Arab, δίνοντας στο Ιράν ίσα δικαιώματα ναυσιπλοΐας στον ποταμό.
1978	Διαδηλώσεις ταραάζουν την πλειονότητα των ιρανικών πόλεων.
Ιανουάριος 1979	Ο Σάχης εγκαταλείπει οριστικά το Ιράν. ¹⁹⁷
Φεβρουάριος 1979	Ο Khomeini επιστρέφει από την εξορία, κατονομάζει προσωρινή κυβέρνηση και Επαναστατικό Συμβούλιο. Η μοναρχία των Pahlavi καταρρέει.
Μάρτιος – Απρίλιος 1979	Εθνικό δημοψήφισμα καταδεικνύει την εδραίωση της Ισλαμικής Δημοκρατίας, η οποία ανακοινώνεται την 1 ^η Απρίλη.
Μάιος 1979	Ο Khomeini εξουσιοδοτεί την ίδρυση του Σώματος των Φρουρών της Ισλαμικής Επανάστασης.
Ιούνιος –Ιούλιος 1979	Τράπεζες του ιδιωτικού τομέα, ασφαλιστικές εταιρίες, βιομηχανικές επιχειρήσεις και μεγάλες εταιρίες εθνικοποιούνται και απαλλοτριώνονται .
Νοέμβριος 1979	Ιρανοί «μαθητές της Γραμμής του Ιμάμη» ¹⁹⁸ καταλαμβάνουν την πρεσβεία των ΗΠΑ στην Τεχεράνη και κρατούν όμηρους

παραιτήθηκε της συμφωνίας του Αλγερίου και αθέτησε τη συνθήκη της Βαγδάτης το Σεπτέμβριο του 1980 λίγο πριν ξεκινήσει την εισβολή του στο Ιράν. Το Ιράν και το Ιράκ δέχτηκαν την απόφαση αριθ. 598 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την κατάπαυση του πυρός το 1988, αλλά τα περισσότερα από τα επιμέρους μέτρα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τα κοινά τους σύνορα, παρέμειναν ανεφάρμοστα στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Ωστόσο, παρόλο που η Συμφωνία του Αλγερίου δεν έχει γίνει αντικείμενο επαναδιαπραγμάτευσης επισήμως, το Ιράν και το Ιράκ έχουν τηρήσει τη μισγάγκεια ως de facto ως σύνορά τους στο Shatt al-Arab από το φθινόπωρο του 1990.

“Algiers Agreement (1975)” <http://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/algiers-agreement-1975>(πρόσβαση: 5/5/2017)

¹⁹⁶ «Η γραμμή ήτις ακολουθεί το χαμηλότερο τμήμα μιάς κοιλάδος, είτε ευρίσκεται υπό το ύδωρ, είτε όχι. Γενικώς, η γραμμή ήτις ακολουθεί το βαθύτερον ή διάμεσον τμήμα μιάς κοίτης.»

Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος (ΤΕΕ), *Πολύγλωσσο Τεχνικό Λεξικό Αρδεύσεων & Αποστραγγίσεων*, Αθήνα, 1975

¹⁹⁷ Για περισσότερα βλ. Παχλαβί, Φαράχ, *Φαράχ Παχλαβί: Απομνημονεύματα*, Μετάφραση Κατερίνα Μαμζορίδου, Φερενίκη, Αθήνα, 2004

¹⁹⁸ Στις 4 Νοεμβρίου του 1979, ξεκινά μια κρίση ομηρίας στο Ιράν, όταν μια ομάδα Ιρανών φοιτητών με την ονομασία «Μουσουλμάνοι Οπαδοί Φοιτητές της Γραμμής του Ιμάμη» εισέβαλαν στην αμερικανική πρεσβεία στην Τεχεράνη. Οι φοιτητές κράτησαν 66 ομήρους, εκ των οποίων οι 52 ήταν

	Αμερικανούς διπλωμάτες. Διακόπτονται οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ – Ιράν.
Δεκέμβριος 1979	Το δεύτερο εθνικό δημοψήφισμα εγκρίνει το νέο Σύνταγμα κατοχυρώνοντας ως ανώτατη αρχή το <i>faqih</i> ¹⁹⁹ , ή αλλιώς τον ειδήμονα στον Ισλαμικό θρησκευτικό νόμο.
	<i>Ως αποτέλεσμα της κρίσης ομήρων του 1979, η κυβέρνηση των ΗΠΑ παγώνει τα περιουσιακά στοιχεία της ιρανικής κυβέρνησης στις ΗΠΑ και τις αμερικανικές τράπεζες στο εξωτερικό, συνολικού ύψους 12 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Αυτό το πάγωμα τελικά επεκτάθηκε σε πλήρη εμπορικό εμπάργκο μέχρι την υπογραφή συμφωνίας με το Ιράν το 1981.</i> ²⁰⁰
Απρίλιος 1980	Οι ΗΠΑ προσπαθούν αλλά αποτυγχάνουν να διασώσουν τους ομήρους της αμερικανικής πρεσβείας.
Σεπτέμβριος 1980	Το Ιράκ εισβάλλει στο Ιράν, ξεκινώντας τον πόλεμο Ιράν- Ιράκ

υπό ομηρία 444 ημέρες και αφέθηκαν ελεύθεροι μετά την εναρκτήρια ομιλία του Ronald Reagan, ως νέου Προέδρου των ΗΠΑ. Τα αίτια της κρίσης βασίζονται στην φθίνουσα πορεία των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ – Ιράν, ήδη από την περίοδο κυριαρχίας του Mohammed Reza Shah Pahlavi. Η αμερικανική CIA μαζί με την βρετανική ΜΙ6, είχαν οργανώσει το πραξικόπημα για την εδραίωση του Σάχη ως κυβερνήτη του Ιράν, με σκοπό την προστασία των πετρελαϊκών συμφερόντων τους στην περιοχή. Παρά την επιτυχία του πραξικοπήματος, πολλοί Ιρανοί αντιταχθήκαν στην καταπιεστική διακυβέρνηση του Σάχη και βρήκαν έναν νέο ηγέτη στο πρόσωπο του Ayatollah Khomeini, υπό την καθοδήγηση του οποίου ανατράπηκε ο Σάχης τον Ιούλιο του 1979. Τρεις μήνες αργότερα, στις 22 Οκτωβρίου, επιτράπηκε η είσοδος στον Σάχη στις ΗΠΑ, προκειμένου να του χορηγηθεί η θεραπεία για το λέμφωμα. Παρά το γεγονός ότι ο Πρόεδρος Carter είχε χορηγήσει την άδεια εισόδου για ανθρωπιστικούς λόγους, οι πολιτικές επιπτώσεις ήταν τεράστιες. Ο Khomeini ξύπνησε αντι-αμερικανικό αίσθημα χαρακτηρίζοντας τις ΗΠΑ ως «Μεγάλο Σατανά» και υπαινίχθηκε ότι η CIA σχεδίαζε ένα άλλο πραξικόπημα για να επιστρέψει ο Σάχης στην εξουσία. Λίγο μετά την προσγείωση του Σάχη στη Νέα Υόρκη στις 4 Νοεμβρίου, φοιτητές που διαδήλωναν έξω από τις πύλες της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Τεχεράνη εισέβαλαν στο κτίριο. Κρατήθηκαν 66 όμηροι, εκ των οποίων μόνο οι 14 αφέθησαν ελεύθεροι πριν από το τέλος της κρίσης. Οι υπόλοιποι όμηροι δεν αφέθηκαν ελεύθεροι μέχρι τις 21 Ιανουαρίου 1981.

¹⁹⁹ Βλ. συνέντευξη κ. Πατραγά- Νικολάου Κυριάκου

²⁰⁰ Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, CNN, 23/1/2012

<http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)

Ιανουάριος 1981	<i>Το Ιράν και οι ΗΠΑ υπογράφουν μια σειρά από συμφωνίες, γνωστές ως «Συμφωνίες του Αλγερίου», για την επίλυση της κρίσης ομηρίας στην αμερικανική πρεσβεία στην Τεχεράνη.²⁰¹</i>
Ιούνιος 1981	Ο Sayyed Abolhassan Banisadr ²⁰² αμφισβητείται αξιοπιστίας. Ακολουθούν αιματηρές διαδηλώσεις ανάμεσα στο καθεστώς και δυνάμεις της αντιπολίτευσης.
Οκτώβριος 1981	Εκλέγεται πρόεδρος ο Sayyid Ali Khamenei.
Αύγουστος 1985	Ο Sayyid Ali Khamenei εκλέγεται πρόεδρος για δεύτερη φορά.
1985 – 1986	Σκάνδαλο προκαλεί στις ΗΠΑ η «Υπόθεση Ιράν- Κόντρα». ²⁰³

²⁰¹ Οι Συμφωνίες του Αλγερίου είναι μια σειρά από συμφωνίες μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ιράν για την επίλυση της κρίσης ομήρων στο Ιράν, με τη μεσολάβηση της αλγερινής κυβέρνησης, η οποία υπογράφηκε στο Αλγέρι στις 19 Ιανουαρίου 1981. Η κρίση προέκυψε έπειτα από την κατάληψη της αμερικανικής πρεσβείας. Βασικά μέρη των Συμφωνιών είναι: Η μη ανάμειξη των ΗΠΑ πολιτικά ή στρατιωτικά στις ιρανικές εσωτερικές υποθέσεις, η άρση του παγώματος από πλευράς των ΗΠΑ των ιρανικών περιουσιακών στοιχείων και των εμπορικών κυρώσεων προς το Ιράν, αμφότερες οι χώρες θα τερμάτιζαν τις αντιδικίες μεταξύ των κυβερνήσεων και των πολιτών τους, αναφερόμενες αντ' αυτού σε διεθνή διαιτησία. Δηλαδή στο δικαστήριο διεκδικήσεων Ιράν-Ηνωμένων Πολιτειών, το οποίο δημιουργήθηκε κατόπιν συμφωνίας, οι ΗΠΑ θα εξασφάλιζαν ότι οι αμερικανικές δικαστικές αποφάσεις σχετικά με τη μεταβίβαση οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου του Σάχη θα ήταν ανεξάρτητες από «αρχές προνομιακής προστασίας», και τέλος, τα χρέη του Ιράν προς τα αμερικανικά θεσμικά όργανα θα εξοφλούνταν. “Algiers Accords”, *Pars Times*, http://www.parstimes.com/history/algiers_accords.pdf (πρόσβαση: 3/5/2017)

²⁰² Πρόεδρος του Ιράν (1980-1981)

²⁰³ Η υπόθεση Ιράν- Κόντρα, είναι μια παράνομη ενέργεια η οποία δεν είχε εγκριθεί από το Κογκρέσο των ΗΠΑ. Ξεκίνησε το 1985, όταν η κυβέρνηση του προέδρου Ronald Reagan παρείχε όπλα στο Ιράν, για να εξασφαλίσει την απελευθέρωση των αμερικανών ομήρων που κρατούνταν στον Λίβανο, από αφοσιωμένους στον Khomeini, τρομοκράτες της Hezbollah. Οι ΗΠΑ έλαβαν εκατομμύρια δολάρια από την πώληση των όπλων και τα όπλα προορίζονταν προς τους δεξιούς αντάρτες «Κόντρα» στη Νικαράγουα. Η ομάδα αυτή ήταν ένοπλοι αντίπαλοι της Χούντας της Εθνικής Ανασυγκρότησης των Sandinista της Νικαράγουα, μετά την ανατροπή του Anastasio Somoza Debayle τον Ιούνιο του 1979 και το τέλος της 43χρονης βασιλείας των Somoza. Οι συναλλαγές που έλαβαν χώρα στο σκάνδαλο Ιράν-Κόντρα ήταν αντίθετες προς τη νομοθεσία του κυριαρχούμενου από Δημοκρατικούς Κογκρέσου, και σε αντίθετο με την επίσημη πολιτική διοίκηση του Reagan. Μέρος της συμφωνίας ήταν ότι τον Ιούλιο του 1985 οι ΗΠΑ θα έστελναν 508 αντιταρματικούς πυραύλους αμερικανικής κατασκευής TOW από το Ισραήλ στο Ιράν για την ασφαλή ανταλλαγή ενός ομήρου, του Αιδεσιμότατου Benjamin Weir. Μετά από αυτή την επιτυχημένη μεταφορά, το Νοέμβριο του 1985 οι Ισραηλινοί προσφέρθηκαν να μεταφέρουν στο Ιράν 500 πύραυλους εδάφους-αέρος HAWK, με αντάλλαγμα την απελευθέρωση όλων

Πρόκειται για συγκεκριμένη πώληση αμερικανικών όπλων στο Ιράν, για χρηματοδότηση που έχει δοθεί σε αντικομμουνιστικές ομάδες ονόματι «κόντρα» στην Νικαράγουα.

1987

Οι ΗΠΑ επέβαλαν νέο εμπάργκο σε ιρανικά αγαθά και υπηρεσίες

των υπόλοιπων Αμερικανών ομήρων που κρατούνταν στο Λίβανο. Τελικά τα όπλα πουλήθηκαν, τα έσοδα δόθηκαν στην Κόντρα και οι όμηροι αφέθησαν ελεύθεροι. Τον Φεβρουάριο του 1986, 1.000 πύραυλοι TOW απεστάλησαν στο Ιράν. Από το Μάιο μέχρι το Νοέμβριο, υπήρξαν κι άλλες αποστολές διαφόρων όπλων και εξαρτημάτων. Τελικά η Hezbollah επέλεξε να απαγάγει περισσότερους ομήρους μετά την απελευθέρωσή των προηγούμενων, και αυτό κατέστησε τις περαιτέρω σχέσεις με το Ιράν ανούσιες. Το 1986 δημοσιεύτηκαν όλες οι μυστικές συναλλαγές. Το περιοδικό του Λιβάνου Ash-Shiraa δημοσίευσε μια σειρά άρθρων το Νοέμβριο του 1986, που γνωστοποιούσε τη συμφωνία «όπλα για ομήρους». Στις 18 Νοεμβρίου 1987, το Κογκρέσο εξέδωσε έκθεση σχετικά με την υπόθεση, η οποία ανακοίνωνε ότι την «τελική ευθύνη» είχε ο Πρόεδρος. Μετά από περαιτέρω έρευνα, ο Γενικός Εισαγγελέας Edwin Meese επαλήθευσε την έκθεση και ο ανεξάρτητος ειδικός εισαγγελέας, Lawrence E. Walsh, ανέλαβε να ερευνήσει τις συμφωνίες που αφορούσαν την πώληση όπλων και την υποστήριξη προς την Κόντρα. Ο Πρόεδρος Reagan διόρισε μια επιτροπή αξιολόγησης, με επικεφαλής τον πρώην Γερουσιαστή των Ρεπουμπλικάνων, John Tower. Η έκθεση της Επιτροπής του Tower, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο Πρόεδρος ήταν ανεπαρκής στο να ελέγξει το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας, δηλαδή το γραφείο που έκανε πραγματικά τις παράνομες συμφωνίες, και γνώριζε για την πώληση όπλων προς τους Ιρανούς. Ωστόσο, δεν μπορούσε να διαλευκανθεί στις ακροάσεις, αν ο πρόεδρος γνώριζε για την υποστήριξη στην Κόντρα. Οι ακροάσεις γύρω από το σκάνδαλο μεταδόθηκαν τηλεοπτικά από το Μάιο ως τον Αύγουστο του 1987. [...] Τελικά αποδείχθηκε ότι ο Σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας John Poindexter, είχε προσωπικά εξουσιοδοτήσει τη χρηματοδότηση προς τους αντάρτες της Κόντρα, κρύβοντας τις πληροφορίες από τον Reagan όλο αυτό το διάστημα. Ο William J. Casey της CIA είχε ενεργό ρόλο στη συνωμοσία, αλλά πέθανε κατά τη διάρκεια των ακροάσεων. Ως στρατιωτικός βοηθός στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας, ο Oliver North ήταν ο κύριος διαπραγματευτής. Κατά τη διάρκεια των ακροάσεων του, κατ'επανάληψη εξήγησε ότι ήταν «κάτω από τις διαταγές από τους ανωτέρους του». Ο ισχυρισμός για την αθωότητα του αγνοήθηκε και το Μάιο του 1989, καταδικάστηκε για παρακώλυση Κογκρέσου και για την παράνομη καταστροφή κυβερνητικών εγγράφων. Λίγα χρόνια αργότερα όταν ήταν Πρόεδρος ο George H.W. Bush, η καταδίκη του North είχε απαλειφθεί με την αιτιολόγηση ότι ενήργησε αυστηρά από πατριωτισμό. Ο Poindexter καταδικάστηκε τον Απρίλιο του 1990 για πέντε κατηγορίες για την εξαπάτηση του Κογκρέσου και καταδικάστηκε σε έξι μήνες φυλάκιση. Δύο χρόνια αργότερα, ο Weinberger, επίσης καταδικάστηκε για πέντε κατηγορίες για εξαπάτηση του Κογκρέσου. [...] Την παραμονή των Χριστουγέννων του 1992, ο πρόεδρος Bush έδωσε προεδρικό συγχωροχάρτι σε όλους όσους κατηγορούνταν για το σκάνδαλο. Η υπόθεση είχε κλείσει.

Iran-Contra Affair , United States History, <http://www.u-s-history.com/pages/h1889.html> (πρόσβαση: 30/3/2017)

	<i>ως αποτέλεσμα της υποστήριξης του Ιράν στη διεθνή τρομοκρατία και των επιθετικών ενεργειών του ενάντια στη φιλειρηνική αποστολή στον Περσικό Κόλπο.²⁰⁴</i>
Αύγουστος 1988	Τελειώνει ο πόλεμος Ιράν – Ιράκ με παύση πυρός, έπειτα από 1 εκατομμύριο νεκρούς και σημαντικές αλλαγές στα περιφερειακά πολιτικά δρώμενα. Μεταρρυθμιστικές φατρίες κερδίζουν έδρες στις κοινοβουλευτικές εκλογές.
Φεβρουάριος 1989	Ο Khomeini διορίζει Εκτελεστικό Συμβούλιο που συγκροτείται από 12 ex officio μέλη και τον δικό του αντιπρόσωπο με ευρείες αρμοδιότητες για να επιλύει τα ζητήματα μεταξύ των Majlis (Κοινοβούλιο) και του Συμβουλίου των Φρουρών.
Ιούνιος 1989	Ο Khomeini πεθαίνει. Ο Hojjatoleslam, ²⁰⁵ Ali Khamenei τον διαδέχεται ως Ηγέτης της Επανάστασης.
Ιούλιος 1989	Ο Ali Akbar Hashemi Rafsajani εκλέγεται πρόεδρος.
1990	Ξεκινούν διαδηλώσεις υψηλής εντάσεως ενάντια στις οικονομικές συνθήκες, οι οποίες θα διαρκέσουν μέχρι τις αρχές του 1990 .
1992	Το Ιράν διεκδικεί κυριαρχικά δικαιώματα στη Νήσο Abu Musa ²⁰⁶ που βρίσκεται στο νότιο ήμισυ του Περσικού Κόλπου, κατά παράβαση του Μνημονίου Κατανόησης του 1971. Κατά αυτόν τον τρόπο ξεκινά εδαφική διένεξη με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.
Ιούνιος 1993	Ο Ali Akbar Hashemi Rafsajani επανεκλέγεται πρόεδρος, με

²⁰⁴ Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, CNN, 23/1/2012

<http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)

²⁰⁵ Βλ. συνέντευξη κ. Πατραγά- Νικολάου Κυριάκου

²⁰⁶ Η νήσος Abu Musa είναι ένα ιρανικό νησί 12,8 τετραγωνικών χιλιομέτρων (4,9 τετραγωνικά μίλια) στον ανατολικό Περσικό Κόλπο κοντά στην είσοδο των Στενών του Ορμούζ. Λόγω του βάθους της θάλασσας , τα πετρελαιοφόρα και τα μεγάλα πλοία να περνούν ανάμεσα από το Μεγάλο και το Μικρό Τουμπ. Αυτό καθιστά τα νησιά αυτά από τα πιο σημαντικά στρατηγικά σημεία στον Περσικό Κόλπο. Το νησί διοικείται από το Ιράν ως μέρος της επαρχίας της Hormozgan αλλά διεκδικείται επίσης από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ως έδαφος του εμιράτου της Sharjah.

“Abu Musa and the Tumbs: The Dispute That Won't Go Away, Part Two”, *The Estimate*, 24/7/2001

<https://web.archive.org/web/20071215021736/http://www.theestimate.com/public/072401.html>

(πρόσβαση 30/3/2017)

- μειωμένη στήριξη .
- 1995 Η Ρωσία συμφωνεί να αναλάβει την κατασκευή πυρηνικών αντιδραστήρων στο Bushehr.
*Το αμερικανικό υπουργείο Οικονομικών απαγορεύει τη συμμετοχή των ΗΠΑ στην εξόρυξη πετρελαίου στο Ιράν.*²⁰⁷
- 1996 Περνά από το αμερικανικό Κογκρέσο ο Νόμος για την Επιβολή Κυρώσεων κατά του Ιράν και της Λιβύης (ILSA)²⁰⁸ .
- Μάιος 1997 *Οι ΗΠΑ απαγορεύουν όλες τις εμπορικές και επενδυτικές δραστηριότητες με το Ιράν στα πρόσωπα των ΗΠΑ, όπου και αν βρίσκονται.*²⁰⁹
- Εκλέγεται στο προεδρικό αξίωμα ο Mohammed Khatami, επικεφαλής ενός μεταρρυθμιστικού κινήματος. Τα προσεχή έτη η διαμάχη οξύνεται στα δικαστήρια και στο κοινοβούλιο μεταξύ των μεταρρυθμιστών και των συντηρητικών φατριών.
- 1998 Το Ιράν ανακοινώνει την πρώτη δοκιμαστική βολή του βαλλιστικού πυραύλου Shahab – 3.²¹⁰

²⁰⁷ Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, CNN, 23 Ιανουαρίου 2012

<http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)

²⁰⁸ Ο Νόμος των Κυρώσεων για το Ιράν και τη Λιβύη του 1996 (NKIA), είναι μια νομοθετική πράξη του Αμερικανικού Κογκρέσου που επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στις επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με το Ιράν και τη Λιβύη. Στις 30 Σεπτεμβρίου 2006, η πράξη μετονομάστηκε ως «Κυρώσεις κατά του Ιράν» (ISA), δεδομένου ότι δεν εφαρμοζόταν πλέον στη Λιβύη και παρατάθηκε μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2011. Από τον Μάρτιο του 2008, οι κυρώσεις δεν έχουν επιβληθεί σε μη αμερικανικές εταιρείες. Ο νόμος επιτρέπει στον Πρόεδρο να παραιτηθεί των κυρώσεων κατά περίπτωση, αν και η παραίτηση αυτή υπόκειται σε ανανέωση κάθε έξι μήνες. Παρά τους περιορισμούς των αμερικανικών επενδύσεων στο Ιράν, οι διατάξεις της FIPPA (Freedom of Information and Protection of Privacy Act) ισχύουν για όλους τους ξένους επενδυτές και για πολλούς εγκατεστημένους Ιρανούς ομογενείς στις ΗΠΑ που συνεχίζουν να κάνουν σημαντικές επενδύσεις στο Ιράν.

“H.R. 3107 (104th): Iran and Libya Sanctions Act of 1996”, GovTrack, <https://www.govtrack.us/congress/bills/104/hr3107/summary#oursummary> (πρόσβαση: 30/3/2017)

²⁰⁹ Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, CNN, 23 Ιανουαρίου 2012

<http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)

Φεβρουάριος 1999	Διεξάγονται οι πρώτες τοπικές εκλογές μετά την επικράτηση της Επανάστασης.
Φεβρουάριος 2000	Το Συμβούλιο των Φρουρών αποκλείει μεγάλο αριθμό υποψηφίων μεταρρυθμιστών από τις κοινοβουλευτικές εκλογές, ωστόσο με τους πρώτους να κερδίζουν σημαντικά οφέλη.

21^{ος} Αιώνας

Μάρτιος 2001	Η Ρωσία συμφωνεί να ολοκληρώσει την κατασκευή του πυρηνικού αντιδραστήρα στο Bushehr.
Ιούνιος 2001	Ο Khatami εκλέγεται για δεύτερη φορά πρόεδρος, ωστόσο οι συντηρητικοί διατηρούν τον έλεγχο του Συμβουλίου των Φρουρών.
Σεπτέμβριος 2001	Ιρανοί αξιωματούχοι εκφράζουν τα θερμά τους συλλυπητήρια στις ΗΠΑ μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11 ^{ης} Σεπτεμβρίου .
2002	Το Ιράν συνεχίζει να υποστηρίζει τις δυνάμεις της Βόρειας Συμμαχίας ²¹¹ στο Αφγανιστάν στην επιτυχή εκστρατεία κατά των Ταλιμπάν

²¹⁰ Ο Shahab-3 είναι οδικά κινούμενος βαλλιστικός πύραυλος, υγρών καυσίμων μεσαίου βεληνεκούς. Αποτελεί την πρώτη επιτυχημένη προσπάθεια του Ιράν να αποκτήσει πυραύλους μέσου βεληνεκούς που του δίνουν τη δυνατότητα να απειλήσει στόχους που βρίσκονται πέρα από τα πλησιέστερα σύνορά του. Ο αυθεντικός πύραυλος Shahab-3 είναι σχεδόν ίδιος με τον βορειοκορεάτικο No Dong 1. Το Πακιστάν έχει, επίσης, από κοινού αυτή την τεχνολογία για την κατασκευή του πυραύλου Ghauri. Η Βόρεια Κορέα, μια χώρα η οποία εδώ και καιρό παρέχει στο Ιράν πυραύλους και πυραυλική τεχνολογία, άρχισε την ανάπτυξη του No Dong 1 στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Ούτε η Βόρεια Κορέα, ούτε το Ιράν, ούτε το Πακιστάν είχαν ανεπτυγμένη πυραυλική τεχνολογία εκείνο το διάστημα. Έτσι, λοιπόν, συμπεραίνεται ότι η αρχική τεχνολογία προέρχεται από τη Ρωσία ή την Κίνα.

“Shahab-3”, *The Missile Threat*, <https://missilethreat.csis.org/missile/shahab-3/> (πρόσβαση: 30/3/2017)

²¹¹ Η αφγανική Βόρεια Συμμαχία, επίσημα γνωστή ως «Ηνωμένο Ισλαμικό Μέτωπο για την Σωτηρία του Αφγανιστάν», είναι στρατιωτικό μόρφωμα που σχηματίστηκε στα τέλη του 1996, αφοτό το Ισλαμικό Εμιράτο του Αφγανιστάν (δηλ. οι Ταλιμπάν) κατέλαβε την Καμπούλ. Το Ενωμένο Μέτωπο συγκροτήθηκε από τους βασικούς ηγέτες του Ισλαμικού Κράτους του Αφγανιστάν. Πρόεδρος ήταν ο Burhanuddin Rabbani και ο πρώην υπουργός Άμυνας Ahmad Shah Massoud. Αρχικά περιλάμβανε κυρίως Τατζίκους, αλλά από το 2000 εντάχθηκαν στη Συμμαχία ηγέτες κι άλλων εθνοτικών ομάδων. Η Βόρεια Συμμαχία άνοιξε έναν αμυντικό πόλεμο ενάντια στην κυβέρνηση των Ταλιμπάν. Έχε λάβει στήριξη από το Ιράν, τη Ρωσία, την Τουρκία, την Ινδία, το Τατζικιστάν και άλλες χώρες, ενώ οι

Στο Ιράν αυξάνονται οι περιορισμοί του Τύπου και οι δραστηριότητες των αντιφρονούντων. Φοιτητές που διαδηλώνουν συλλαμβάνονται.

Ιανουάριος 2002

Το Ισραήλ αναχαιτίζει στη Μεσόγειο το φορτηγό πλοίο Karine A²¹². Το πλοίο μετέφερε ιρανικά όπλα τα οποία θεωρήθηκαν ότι προορίζονταν για την Παλαιστινιακή Αρχή. Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ George W. Bush, συνδέει το Ιράν, το Ιράκ και τη Βόρεια Κορέα στον «άξονα του κακού».²¹³

Ταλιμπάν υποστηρίζονται από την Αλ Κάιντα και το Πακιστάν. Η Βόρεια Συμμαχία ως επί το πλείστον, αποτελείται από Τατζίκους, αλλά αργότερα προσχώρησαν σε αυτήν Ουζμπεκοί και Χαζάροι. “Afghanistan's Northern Alliance”, BBC News, 19/9/2001, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1552994.stm (πρόσβαση 13/3/2017)

²¹² Κατά την επιχείρηση Karine A, οι μονάδες του ναυτικού και της πολεμικής αεροπορίας των Ισραηλινών Ενόπων Δυνάμεων (IDF) κατέλαβαν φορτηγό πλοίο της Παλαιστινιακής Αρχής, φορτωμένο με 50 τόνους όπλων, λίγες ώρες πριν ξημερώσει η 3^η Ιανουαρίου 2002.

Η επιχείρηση, με την κωδική ονομασία «Κιβωτός του Νώε», έγινε 300 μίλια νότια του Εϊλάτ στην Ερυθρά Θάλασσα, μεταξύ των ακτών της Σαουδικής Αραβίας και του Σουδάν. Σύμφωνα με τον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου του Ισραηλινού Στρατού, Shaul Mofaz, «ισραηλινοί καταδρομείς από την ελίτ του 13^{ου} Στόλου του ναυτικού (το τοπικό ισοδύναμο του Ναυτικού των Ηνωμένων Πολιτειών SEALs) πήρε τον έλεγχο του Karine A, φορτηγού πλοίου 4.000 τόνων, το οποίο κυβερνούσε υψηλόβαθμος στρατιωτικός της παλαιστινιακής ναυτικής αστυνομίας, χωρίς να ‘πέσει’ ούτε μια σφαίρα. Ανάμεσα στα όπλα ιρανικής και ρωσικής κατασκευής που βρίσκονταν στο σκάφος, υπήρχαν πυραύλοι μεγάλου βεληνεκούς Katyusha με εμβέλεια 20 χιλιομέτρων (12 μίλια), αντιαρματικοί πύραυλοι LAW, αντιαρματικοί πύραυλοι Sagger, όλμοι μεγάλης εμβέλειας (long range mortar bombs), νάρκες, όπλα ελεύθερων σκοπευτών, πυρομαχικά και πάνω από δύο τόνοι ισχυρών εκρηκτικών»

“IDF Seizes PA Weapons Ship: The Karine A Affair”, Jewish Virtual Library, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/idf-seizes-pa-weapons-ship-the-karine-a-affair>

(πρόσβαση:11/3/2017)

²¹³ [...]Ο δεύτερος στόχος μας είναι να εμποδίσουμε τα καθεστώτα που υποστηρίζουν τον τρόπο να απειλούν την Αμερική ή τους φίλους και τους συμμάχους μας με όπλα μαζικής καταστροφής. Ορισμένα από αυτά τα καθεστώτα ήταν αρκετά ήσυχα από την 11^η Σεπτεμβρίου. Αλλά γνωρίζουμε την πραγματική τους φύση. Η Βόρεια Κορέα είναι ένα καθεστώς οπλισμένο με πυραύλους και όπλα μαζικής καταστροφής, ενώ οι πολίτες της λιμοκτονούν. Το Ιράν ασχολείται επιθετικά με αυτά τα όπλα και εξαγάγει τρομοκρατία, την ώρα που μερικοί μη εκλεγμένοι καταστέλλουν την ελπίδα ελευθερίας του λαού του Ιράν. Το Ιράκ εξακολουθεί να επιδεικνύει την εχθρότητά του προς την Αμερική και να υποστηρίζει την τρομοκρατία. Το καθεστώς του Ιράκ συνωμότησε στην ανάπτυξη άνθρακα, νευροπαραλυτικού αερίου και τα πυρηνικών όπλων για πάνω από μια δεκαετία. Πρόκειται για ένα καθεστώς που έχει ήδη χρησιμοποιήσει δηλητηριώδες αέριο για να δολοφονήσει χιλιάδες πολίτες του - αφήνοντας τα σώματα

Απρίλιος 2002	Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών αποφασίζει να διαγράψει το Ιράν από τις χώρες της σχετικής μαύρης λίστας. ²¹⁴
Φεβρουάριος 2003	Οι συντηρητικοί επωφελήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στις τοπικές εκλογές. Η Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) ξεκινάει να εξετάζει το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.
Μάρτιος 2003	ΟΙ ΗΠΑ καθαιρούν τον Saddam Hussein στο Ιράκ. Το Ιράν αντιτίθεται στην επικείμενη κατοχή, αλλά παραμένει ουδέτερο.
Μάιος 2003	Το Συμβούλιο των Φρουρών διεκδικεί με άσκηση βέτο την βασική αναθεώρηση της νομοθεσίας του Khatami.

Σύμφωνα με τον Tim Guldemann, πρώην Ελβετό πρεσβευτή στην Τεχεράνη, το Ιράν εξέδωσε πρόταση προς στις ΗΠΑ, ζητώντας διαπραγματεύσεις πάνω σε μια σειρά επίμαχων θεμάτων μεταξύ των δύο χωρών. Στο έγγραφο παρατέθηκαν ορισμένα θέματα της ημερήσιας διάταξης που θα διαπραγματεύονταν οι δύο χώρες και προτάθηκε δημιουργία τριών παράλληλων ομάδων εργασίας για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για τον αφοπλισμό, την περιφερειακή ασφάλεια και την οικονομική συνεργασία. Η κυβέρνηση Bush απέρριψε την πρόταση υπέρ της άσκησης πρόσθετης πίεσης στο

των μητέρων που έχουν μαζευτεί πάνω στα νεκρά παιδιά τους. Πρόκειται για ένα καθεστώς που συμφώνησε με τις διεθνείς επιθεωρήσεις – και στη συνέχεια, έδιωξε τους επιθεωρητές. Πρόκειται για ένα καθεστώς που έχει κάτι να κρύψει από τον πολιτισμένο κόσμο. Κράτη όπως αυτά και οι τρομοκράτες σύμμαχοί τους, αποτελούν έναν άξονα του κακού, που οπλίζονται για να απειλούν την ειρήνη του κόσμου. Επιδιώκοντας την απόκτηση όπλων μαζικής καταστροφής αυτά τα καθεστάτα αποτελούν σοβαρό και αυξανόμενο κίνδυνο. Θα μπορούσαν να παρέχουν αυτά τα όπλα σε τρομοκράτες, δίνοντάς τους τα μέσα για να ταιριάζουν το μίσος τους. Θα μπορούσαν να επιτεθούν στους συμμάχους μας ή να προσπαθήσουν να εκβιάσουν τις ΗΠΑ. Σε οποιαδήποτε από αυτές τις περιπτώσεις, η τιμή της αδιαφορίας θα ήταν καταστροφική.[...] Μεταφρασμένο απόσπασμα της ομιλίας του Προέδρου των ΗΠΑ George W. Bush στο Κογκρέσο στις 29 Ιανουαρίου 2002. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/print/20020129-11.html> (πρόσβαση: 23/4/2017)

²¹⁴ Χάουαρντ Ρότζερ, *Ιράν και Κρίση*....σελ 28

	<i>Ιράν.</i> ²¹⁵
Ιούλιος 2003	Ο θάνατος μιας Καναδής δημοσιογράφου σε ιρανικές φυλακές προκαλεί την διεθνή κατακραυγή. ²¹⁶
Οκτώβριος 2003	Η δικηγόρος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Shirin Ebadi, κερδίζει το Νόμπελ Ειρήνης.
Δεκέμβριος 2003	Σεισμός καταστρέφει την πόλη Bam.
Φεβρουάριος και Μάιος 2004	Μετά τον αποκλεισμό πολλών υποψηφίων μεταρρυθμιστών, οι συντηρητικοί κερδίζουν στις εκλογές την κοινοβουλευτική πλειοψηφία.
Σεπτέμβριος 2004	Από την επαρχία του Khorasan, δημιουργούνται, οι τρεις νέες επαρχίες, Βόρειο Khorasan, Νότιο Khorasan και το Razavi Khorasan.
Μάρτιος 2005	Οι ΗΠΑ προσφέρουν οικονομικά κίνητρα στο Ιράν για να αναστείλει τον εμπλουτισμό ουρανίου.
Ιούνιος 2005	Στις επαναληπτικές εκλογές, ο Mahmoud Ahmadinejad εκλέγεται πρόεδρος με λαϊκιστικό πολιτικό πρόγραμμα.
Οκτώβριος 2005	Το Ιράν επαναβεβαιώνει το δικαίωμά του στην ανάπτυξη ειρηνικής πυρηνικής τεχνολογίας.

²¹⁵ Davenport, Kelsey, “History of Official Proposals on the Iranian Nuclear Issue”, *Arms Control Association*, 21/1/2014 https://www.armscontrol.org/factsheets/Iran_Nuclear_Proposals (πρόσβαση: 9/5/2017)

²¹⁶ «Το 2003, η φωτορεπόρτερ Zahra (Ziba) Kazemi, εκ γενετής Ιρανή αλλά πολιτογραφημένη Καναδή πολίτης, βασανίστηκε μέχρι θανάτου στο Ιράν. Είχε λάβει άδεια που της επέτρεπε να φωτογραφίζει την καθημερινή ζωή των Ιρανών αλλά κυβερνητικοί αξιωματούχοι τη συνέλαβαν ενώ φωτογράφιζε διαδηλωτές κοντά σε φυλακή στην Τεχεράνη. Κατά τη διάρκεια της κράτησής της, οι ιρανικές σωφρονιστικές αρχές τη βασάνισαν σκληρά, σπάζοντας της αρκετά οστά και κακοποιώντας την σεξουαλικά. Η Kazemi οδηγήθηκε τελικά σε νοσοκομείο με εσωτερική αιμορραγία και εγκεφαλική κάκωση. Ενώ βρισκόταν σε κώμα στο νοσοκομείο, οι Ιρανοί αξιωματούχοι δεν κατάφεραν αρχικά να επικοινωνήσουν με καναδούς προξενικούς υπαλλήλους και αρνήθηκαν να επιτρέψουν την πρόσβαση της οικογένειάς της σε αυτήν. Αφού η Kazemi πέθανε στο νοσοκομείο, η ιρανική κυβέρνηση αγνόησε τις επιθυμίες των Καναδών αξιωματούχων και της οικογένειάς της να επιστραφεί η σωρός της στον Καναδά για να ταφεί. Μέχρι σήμερα, δεν έχει λογοδοτήσει ούτε η κυβέρνηση του Ιράν, ούτε μεμονωμένα οι ιρανοί αξιωματούχοι που εμπλέκονται στη δολοφονία της».

“Zehra Kazemi”, *Canadian Centre For International Justice* <http://www.ccij.ca/cases/kazemi/> (πρόσβαση: 23/4/2017)

Απρίλιος 2006	Η Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) αναφέρει επίσημα την αποτυχία του Ιράν να αναστείλει τον εμπλουτισμό ουρανίου, όπως ζητήθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.
Ιούνιος 2006	Οι ΗΠΑ προτείνουν κοινές συνομιλίες πάνω στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Διεθνείς δυνάμεις προτείνουν νέα κίνητρα προς το Ιράν για να αναστείλει τον εμπλουτισμό ουρανίου.
Δεκέμβριος 2006	Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών επιβάλλει περιοριστικές κυρώσεις εναντίον του Ιράν.
Μάρτιος 2007	Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών διευρύνει το πεδίο των κυρώσεων που επεβλήθησαν στο Ιράν τον Δεκέμβριο του 2006.
Μάιος 2007	Αμερικανοί και Ιρανοί διαπραγματευτές συναντώνται για πρώτη φορά μέσα σε 27 χρόνια, για να συζητήσουν για τη σταθερότητα στο Ιράκ.
Αύγουστος 2007	Το Ιράν και η Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας συμφωνούν σε ένα πρόγραμμα, σύμφωνα με το οποίο το Ιράν θα επιτρέπει στους επιθεωρητές της Υπηρεσίας να συνεχίσουν την επιθεώρηση των δηλωθεισών πυρηνικών εγκαταστάσεων.
Οκτώβριος 2007	Ο επικεφαλής των διαπραγματεύσεων για τα πυρηνικά του Ιράν, Ali Larijani ²¹⁷ παραιτείται και τη θέση του παίρνει στενός συνεργάτης του προέδρου Ahmadinejad.

²¹⁷ «Ο Ali Larijani, δεύτερος γιος του Ayatollah Haj Mirza Hashem Amoli και γαμπρός του Ayatollah Morteza Motahhari γεννήθηκε στις 3 Ιουνίου 1957 στη Νατζάφ, στο Ιράκ. Οι γονείς του είναι Ιρανοί από τη βόρεια επαρχία του Mazandaran στο Behshahr. Γεννημένος σε θρησκευόμενη οικογένεια, ασχολήθηκε με τον τομέα της ασφάλειας και πολιτικού καθεστώτος του Ιράν από την αρχή της Ισλαμικής Δημοκρατίας. Σπούδασε μαθηματικά, μηχανικός ηλεκτρονικών υπολογιστών στο Πανεπιστήμιο Sharif, απέκτησε διδακτορικό στην Δυτική Φιλοσοφία από το Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης και αποφοίτησε από τη Σχολή Hakani, τη σιιτική σχολή σκέψης στο Qom. Αργότερα εντάχθηκε στο Συμβούλιο των Φρουρών της Επανάστασης και έπειτα ηγήθηκε αυτού. Αφότου υπηρέτησε εκεί, κατείχε διάφορες καίριες θέσεις, όπως γενικός γραμματέας του Ανώτατου Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, επικεφαλής της Ραδιοτηλεοπτικής Υπηρεσίας της Ισλαμικής Δημοκρατίας, Πρόεδρος του Κοινοβουλίου, υφυπουργός Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, υφυπουργός Εργασίας και Υπουργός Πολιτισμού και Ισλαμικής καθοδήγησης. Ήταν διαπραγματευτής του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν μεταξύ 2005 και 2007, υπό την προεδρία του Mahmoud Ahmadinejad. Στη συνέχεια παραιτήθηκε από το αξίωμα του στο

	Οι ΗΠΑ επιβάλουν μονομερώς νέες, σκληρότερες κυρώσεις στο Ιράν, εστιάζοντας στο σώμα των Φρουρών της Επανάστασης, στο Υπουργείο Άμυνας και σε έναν αριθμό Ιρανών πολιτών, τραπεζών και εταιριών.
Νοέμβριος 2007	Επίσημη έκθεση των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών πιθανολογεί ότι το Ιράν διέκοψε τη δραστηριότητα πάνω στα πυρηνικά του όπλα, ωστόσο συνέχισε τον εμπλουτισμό ουρανίου.
Μάρτιος 2008	Ο Ahmadinejad είναι ο πρώτος ιρανός Πρόεδρος που επισκέπτεται το Ιράκ μετά την Επανάσταση. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών κάνει τις ήδη υπάρχουσες οικονομικές κυρώσεις εναντίον του Ιράν ακόμα πιο αυστηρές.
2010	<i>Οι ΗΠΑ περνούν τον Νόμο Λογοδοσίας και Εκποίησης στο πλαίσιο του Συνόλου των Κυρώσεων προς το Ιράν. Αποσύρουν την άδεια εισαγωγών συγκεκριμένων τροφίμων και χαλιών ιρανικής προέλευσης. Στους παραβάτες θα επιβαλλόταν πρόστιμο έως 1 εκατομμύριο δολάρια και 20 χρόνια φυλάκισης.²¹⁸</i>

Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας και έθεσε υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές. Ψηφίστηκε ομόφωνα από την όγδοη βουλή. Η οικογένειά του μπορεί να θεωρηθεί μια από τις οικογένειες που ασκούν μεγαλύτερη επιρροή στο Ιράν, καθώς ο ίδιος και οι τέσσερις αδερφοί του κατέχουν καίριες θέσεις στο πολιτικό σύστημα του Ιράν, συμπεριλαμβανομένης της ηγεσίας των δυο εκ των τριών κρίσιμων πολιτικών κλάδων: του δικαστικού συστήματος και της νομοθεσίας. Ο νεώτερος αδελφός του, *Sadegh Amoli Larijani*, ένας σκληροπυρηνικός κληρικός, είναι ο επικεφαλής του ισχυρού δικαστικού σώματος του Ιράν. Διορίστηκε απευθείας από τον Ανώτατο Ηγέτη. Ο μεγαλύτερος αδερφός του, *Mohammad Javad Larijani*, είναι επίσης κορυφαίος σύμβουλος του *Khamanei* και επικεφαλής του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του δικαστικού σώματος».

Rafizadeh, Majid, “Who is Iran’s Ali Larijani? Profiling the Supreme Leader’s confidante”, 30/5/2016, *Al Arabiya English* <http://english.alarabiya.net/en/perspective/profiles/2016/05/30/Profile-Iran-s-Ali-Larijani-the-Supreme-Leader-s-confidante-.html> (πρόσβαση: 11/3/2017)

²¹⁸ Ο Νόμος όριζε ότι οι πολίτες των ΗΠΑ δεν μπορούν να εξάγουν αγαθά ή υπηρεσίες στο Ιράν ή γενικά σε μια τρίτη χώρα, γνωρίζοντας ότι προορίζονται για το Ιράν. Υπήρχαν, ωστόσο, εξαιρέσεις για «δωρεές αντικειμένων που αποσκοπούν στην ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου», δώρα αξίας μέχρι 100 \$ ή λιγότερο, ορισμένα γεωργικά προϊόντα, φάρμακα και ενημερωτικό υλικό.

Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, *CNN*, 23 Ιανουαρίου 2012 <http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ απαγορεύει την "εξυπηρέτηση λογαριασμών της κυβέρνησης του Ιράν", συμπεριλαμβανομένης της κεντρικής τράπεζας της χώρας.

2011

Οι ΗΠΑ προσθέτουν περαιτέρω κυρώσεις, περιλαμβανομένης της αυστηρής απαγόρευσης προς τις επιχειρήσεις που παρέχουν στο Ιράν εξοπλισμό και τεχνογνωσία για τη λειτουργία της πετρελαϊκής και χημικής βιομηχανίας. Απαγόρευσε, επίσης, στους ομίλους που συνεργάζονται με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο Ιράν να διατηρούν λογαριασμούς στις ΗΠΑ.²¹⁹

Παράρτημα II

Έκθεση Παγκόσμιας Τράπεζας

“Iran Overview”, World Bank ²²⁰

«Το Ιράν είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MABA) μετά τη Σαουδική Αραβία, με εκτιμώμενο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) για το 2016 ύψους 412,2 δις. δολαρίων ΗΠΑ. Έχει, επίσης, τον δεύτερο μεγαλύτερο πληθυσμό της περιοχής μετά την Αίγυπτο, με εκτιμώμενα 78,8 εκατομμύρια για το 2015. Η οικονομία του Ιράν απαρίζεται από τον τομέα των υδρογονανθράκων, τον τομέα της γεωργίας, των υπηρεσιών και την αξιοσημείωτη κρατική παρουσία στις μεταποιητικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Το Ιράν κατέχει τη δεύτερη θέση στον κόσμο σε αποθέματα φυσικού αερίου και την τέταρτη σε αποδεδειγμένα αποθέματα αργού πετρελαίου. Η οικονομική δραστηριότητα και τα δημόσια έσοδα εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα έσοδα του πετρελαίου και ως εκ τούτου παραμένουν ασταθή[...]

»Οι ιρανικές αρχές έχουν υιοθετήσει μια ευρύτερη στρατηγική που περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις με βάση την αγορά όπως αντικατοπτρίζεται στο 20ετές έγγραφο γενικής θεώρησης της κυβέρνησης και στο έκτο πενταετές αναπτυξιακό σχέδιο για την περίοδο 2016-2021. Το έκτο πενταετές αναπτυξιακό σχέδιο αποτελείται από τρεις πυλώνες: την

²¹⁹ Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, CNN, 23 Ιανουαρίου 2012

<http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)

²²⁰ <http://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#1> (Πρόσβαση: 25/4/2017)

ανάπτυξη μιας αποδοτικής οικονομίας, την πρόοδο στην επιστήμη και την τεχνολογία και την προώθηση της πολιτιστικής αριστείας. Από οικονομικής απόψεως, κατά τη διάρκεια της πενταετίας ανάμεσα στις κύριες προτεραιότητες της κυβέρνησης είναι το αναπτυξιακό σχέδιο, το οποίο προβλέπει ετήσιο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης 8% και μεταρρυθμίσεις κρατικών επιχειρήσεων, χρηματοπιστωτικού και τραπεζικού τομέα, και την κατανομή και διαχείριση των πετρελαϊκών εσόδων.

»Η ιρανική κυβέρνηση έχει πραγματοποιήσει μια σημαντική μεταρρύθμιση του προγράμματος επιδοτήσεων της σε βασικά προϊόντα όπως τα πετρελαιοειδή, το νερό, η ηλεκτρική ενέργεια και τα τρόφιμα, γεγονός που οδήγησε σε σχετική βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δαπανών και των οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι συνολικές έμμεσες επιδοτήσεις, οι οποίες υπολογίστηκαν ότι ισοδυναμούν με το 27% του ΑΕΠ το 2007/2008 (περίπου 77,2 δισ. Δολάρια ΗΠΑ), αντικαταστάθηκαν από πρόγραμμα άμεσης μεταφοράς μετρητών στα ιρανικά νοικοκυριά. Η δεύτερη φάση του σχεδίου μεταρρύθμισης των επιδοτήσεων που άρχισε την άνοιξη του 2014, συμπεριλαμβάνει μια πιο σταδιακή προσαρμογή των τιμών των καυσίμων από ότι προβλεπόταν προηγουμένως, και μια μεγαλύτερη στόχευση των μεταφορών μετρητών σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος. Περίπου 3 εκατομμύρια νοικοκυριά υψηλού εισοδήματος έχουν ήδη απομακρυνθεί από τον κατάλογο παραληπτών μεταφοράς μετρητών. Ως αποτέλεσμα, οι δαπάνες του Οργανισμού Στοχευόμενων Επιδοτήσεων (Targeted Subsidies Organization) εκτιμάται ότι μειώθηκαν στο 3,4% του ΑΕΠ το 2016 από 4,2% το 2014.

»Μετά από μια συρρίκνωση κοντά στο 2% το 2015, η ιρανική οικονομία υποχώρησε αισθητά το 2016, στο εκτιμώμενο 6,4%. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για το πρώτο εξάμηνο του ιρανικού ημερολογιακού έτους του 2016 (που λήγει τον Μάρτιο του 2017) έδειξαν ότι η ιρανική οικονομία ενδυναμώθηκε με επιταχυνόμενο ρυθμό 9,2% (σε ετήσια βάση) το δεύτερο τρίμηνο (που αντιστοιχεί στον Ιούλιο-Σεπτέμβριο του 2016), έπειτα από αύξηση 5,2% το πρώτο τρίμηνο. Αυτό σημείωσε τη συνολική ανάπτυξη κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016 στο 7,4%, ενώ το μη πετρελαϊκό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά μόλις 0,9%. Παρά την κυριαρχία του πετρελαϊκού κλάδου - λόγω της θετικής επίδρασης της εφαρμογής του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (JCPOA) στην παραγωγή πετρελαίου και τις εξαγωγές, υπάρχουν και κάποιες ενδείξεις δυναμισμού και στους μη πετρελαϊκούς τομείς. Το ποσοστό ανεργίας επέστρεψε σε ποσοστό ύψους τριετίας του 12,7% (ή 3,3 εκατομμύρια άνεργοι) κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2016, παρά τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης αυτής της περιόδου. Η αύξηση

αυτή αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στο 40,4% σε σύγκριση με 35,4% τον Ιανουάριο του 2014. Τα ποσοστά ανεργίας των ανδρών και των γυναικών αντίστοιχα 21,8 και 10,4%, επισημαίνουν επίσης τη διεύρυνση του χάσματος των φύλων στον τομέα της απασχόλησης στην αγορά εργασίας συγκριτικά με το 2015.

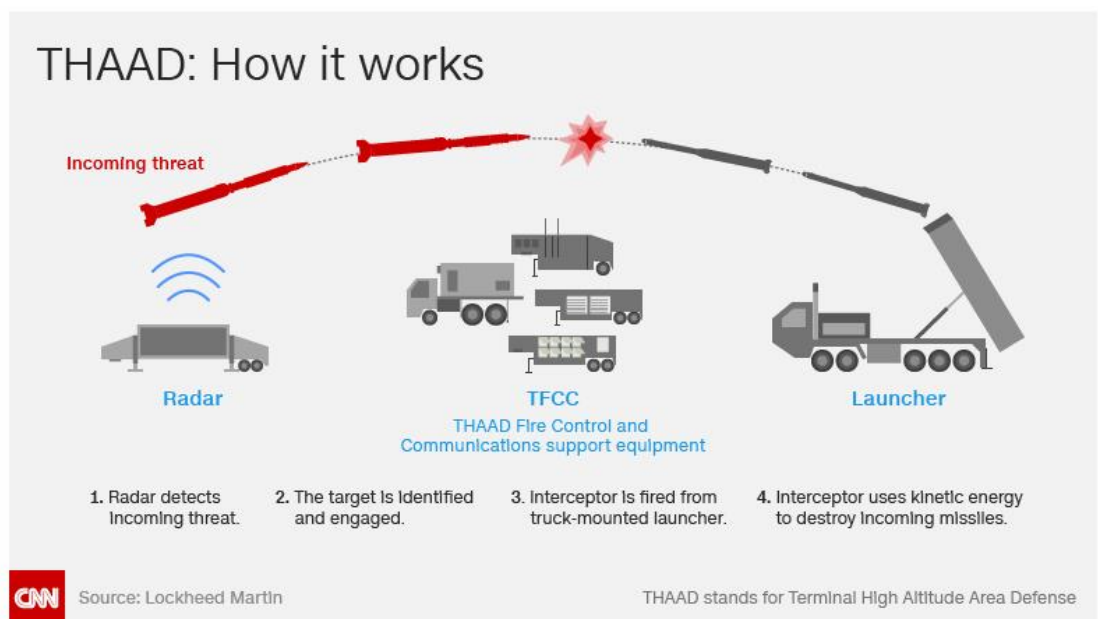
»Εκτιμάται ότι η φτώχεια μειώθηκε από 13,1% σε 8,1% μεταξύ του 2009 και του 2013. Αυτό οφείλεται πιθανώς σε ένα συνολικό πρόγραμμα μεταφοράς μετρητών στα τέλη του 2010, το οποίο προηγήθηκε της κατάργησης των επιδοτήσεων για την ενέργεια και τα τρόφιμα. Το πρόγραμμα φαίνεται να αντισταθμίζει περισσότερο την πιθανή αύξηση των ενεργειακών δαπανών των λιγότερο ευνοημένων νοικοκυριών, συμβάλλοντας έτσι στη θετική αύξηση της κατανάλωσης στο κάτω μέρος του 40% του πληθυσμού, αν και η συνολική αύξηση της κατανάλωσης μεταξύ του 2009 και του 2013 ήταν αρνητική. Ωστόσο, η φτώχεια αυξήθηκε το 2014, γεγονός που μπορεί να συνδέεται με μια φθίνουσα κοινωνική βοήθεια σε πραγματικούς όρους.

»Τόσο το εξωτερικό όσο και το δημοσιονομικό ισοζύγιο βελτιώθηκαν το 2016. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών του Ιράν σημείωσε ισχυρή ώθηση λόγω της έντονης αύξησης των εξαγωγών πετρελαίου. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εκτιμάται ότι αυξήθηκε στο 6,5% του ΑΕΠ το 2016, από 2,7% το 2015, επωφελούμενοι έντονα από την άρση των πετρελαϊκών κυρώσεων και την ανάκαμψη των εξαγωγών. Ομοίως, το δημοσιονομικό έλλειμμα εκτιμάται ότι βελτιώθηκε το 2016 λόγω της έντονης αύξησης των εσόδων, καθώς το έλλειμμα του κεντρικού δημόσιου προϋπολογισμού μειώθηκε στο 1,5% του ΑΕΠ από 1,9% το 2015. Ο προϋπολογισμός που πρότεινε η κυβέρνηση για το 2017 απαιτεί μείωση του ελλείμματος μειώνοντας τις συνολικές δαπάνες και αυξάνοντας τα συνολικά έσοδα του ΑΕΠ. Εκτιμάται ότι ο ετήσιος πληθωρισμός θα μειωθεί κάτω από το 10% το 2016, για πρώτη φορά στο πρώτο τέταρτο του αιώνα, λόγω μιας λιγότερο ενοϊκής νομισματικής πολιτικής.

Εικόνες

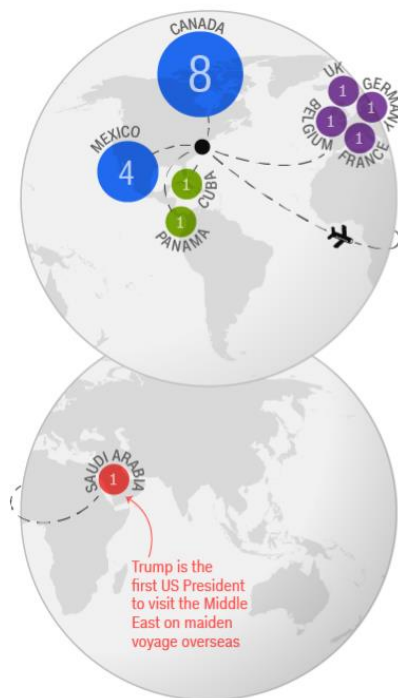
Παραπομπή 52: Υπολογισμός των παγκόσμιων πυρηνικών όπλων. Πηγή: SIPRI

Παραπομπή 90: Εξοπλιστική Συμφωνία ΗΠΑ- Σαουδικής Αραβίας, Μάιος 2017

Πηγή: CNN

Who went where: First presidential trips abroad

North America	Dates of visit	Country
William Howard Taft	Oct 16, 1909	Mexico
Warren G. Harding	Jul 26, 1923	Canada
Franklin D Roosevelt*	Jul 31, 1936	Canada
Dwight D. Eisenhower	Oct 19, 1953	Mexico
John F. Kennedy	May 16-18, 1961	Canada
Lyndon B. Johnson	Sep 16, 1964	Canada
Gerald R. Ford	Oct 21, 1974	Mexico
Ronald Reagan	Mar 10-11, 1981	Canada
George H. W. Bush	Feb 10, 1989	Canada
William (Bill) J. Clinton	Apr 3-4, 1993	Canada
George W. Bush	Feb 16, 2001	Mexico
Barack Obama	Feb 19, 2009	Canada

Latin America	Dates of visit	Country
Theodore Roosevelt	Nov 14-17, 1906	Panama
Calvin Coolidge	Jan 15-17, 1928	Cuba

Europe	Dates of visit	Country
Woodrow Wilson	Dec 14-25, 1918	France
Harry S. Truman	Jul 16-Aug 2, 1945	Germany
Richard M. Nixon	Feb 23-24, 1969	Belgium
Jimmy Carter	May 5-10, 1977	UK

Middle East	Dates of visit	Country
Donald Trump	May 20-21, 2017	Saudi Arabia

*First official foreign trip by FDR. Does not include informal visits

CNN Source: State Department Office of the Historian

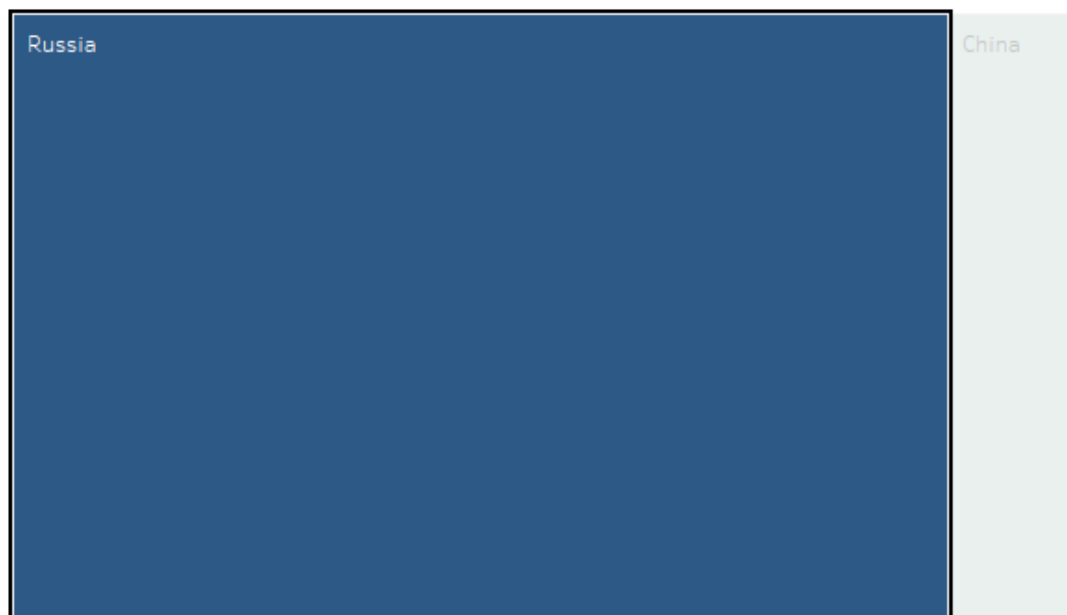
Παραπομπή 92: Τα πρώτα ταξίδια των Αμερικανών Προέδρων, Πηγή: CNN

Παραπομπή 130: Χάρτης της «Νέας Μέσης Ανατολής», Πηγή: Global Research

Where do the weapons come from?

Recipient ^{Iran}

International transfers of major weapons 2012-16
Source: SIPRI Arms Transfers Database (20 Feb 2017)

Παραπομπή 151: Χώρες που εξοπλίζουν το Ιράν οπτικά, Πηγή: SIPRI

Παραπομπή 161: Ο «Νέος Δρόμος του Μεταξιού» Πηγή: *The Silk Road Encyclopedia*

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Jung, Karl Gustav, *Τέσσερα Αρχέτυπα: Μητέρα, Αναγέννηση, Πνεύμα, Κατεργάρας*, Μετάφραση Μπαρουξής Γιώργος, Ιάμβλιχος, Αθήνα 1995
- Waltz, Kenneth, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Μετάφραση Κολιοζόπουλος Κωνσταντίνος, Ποιότητα, Αθήνα , 2011
- Αλ Σαήντ, Ρεφάτ, *Η Διαπάλη Ισλάμ και Ισλαμισμού: Ιστορία και ιδεολογία της ισλαμιστικής τρομοκρατίας*, Μετάφραση Πατραγάς – Νικολάου Κυριάκος, Παπαζήση, Αθήνα, 2015
- Γρίβας, Κωνσταντίνος, *Η Στρατιωτική Άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του Πολέμου στη Μέση Ανατολή: Εισαγωγή στη Γεωγραφία των πολεμικών Τεχνολογιών της Ασφάλειας και των Αφοπλισμών στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Ασία*, Λιβάνη, Αθήνα, 2013
- Γώγος, Κωνσταντίνος Χ., *Τουρκικό Πολιτικό Ισλάμ και Ισλαμιστικά Δίκτυα στη Γερμανία*, Λιβάνη, Αθήνα, 2011
- Μάξης, Ι. Θ., *Γεωπολιτική: Θεωρία και Πράξη*, ΕΛΙΑΜΕΠ/Παπαζήση, Αθήνα 2002
- Μάξης, Ι.Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, Παπαζήση, Αθήνα, 2002
- Μάξης, Ι.Θ., *Η Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία*, Λιβάνη, Αθήνα, 2008
- Πατραγάς – Νικολάου, Κυριάκος Θ., *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, Λειμών, Αθήνα 2016
- Πατραγάς – Νικολάου, Κυριάκος Θ., *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνησις*, Εκδόσεις Ηρόδοτος, Αθήνα, 2011
- Παχλαβί, Φαράχ, *Φαράχ Παχλαβί: Απομνημονεύματα*, Μετάφραση Κατερίνα Μαμζορίδου, Φερενίκη, Αθήνα, 2004
- Χάουαρτν, Ρότζερ, *Ιράν και Κρίση: Πυρηνικές φιλοδοξίες και η αμερικανική απάντηση*, Μετάφραση Ελένη Αστερίου, ΚΨΜ, Αθήνα, 2006

Ξενόγλωσση

- Curtis, Glenn E, Eric J Hooglund, and Library Of Congress. Federal Research Division., *Iran: A Country Study*. Washington, DC, U.S. G.P.O, 2008. Online Text. Ανασύρθηκε από την Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, <https://www.loc.gov/item/2008011784/>
- Howard, Michael, *Studies in War and Peace*, New York, 1970
- Keddie, Nikki R., *Religion and Politics in Iran: Shi'ism from Quietism to Revolution*, Yale University Press, New Haven ,1983
- Mashari David, *Post Revolutionary Politics in Iran: Religion Society and Power*, London and Portland, Oregon, Frank Cass, 2001
- Spiers, M. Edward, *Weapons of Mass Destruction: Prospects for Proliferation*, Palgrave Macmillan, Λονδίνο 2000
- Thomas Juneau, Sam Razavi, *Iranian Foreign Policy Since 2001: Alone in the World* (Routledge Studies in Middle Eastern Politics), UK, 2003
- Weber, Max, *Soziologische Grundbergriffe*, Tübingen, 1960

Διεθνείς Οργανισμοί και Κρατικοί Φορείς

- “About SCO”, *The Shanghai Cooperation Organisation* http://eng.sectsc.org/about_sco/ (πρόσβαση:17/6/2017)
- “Energy production and imports”, *Eurostat Statics Explained*, http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Energy_production_and_imports (πρόσβαση: 14/6/2017)
- “International Corridors” *Ministry of Roads and Urban Development, Ports and Maritime Organization* <http://www.pmo.ir/en/cargoandpassenger/internationalcorridors> (πρόσβαση: 18/6/2017)
- “Iran attracts over \$3.3 billion of foreign investment in 2016” *Ministry of Economic Affairs and Finance*, 13/6/2017 <http://www.mefa.ir/portal/home/?news/86929/86938/370199/Iran-attracts-over-3.3-billion-of-foreign-investment-in-2016> (πρόσβαση: 18/6/2017)
- “The World Factbook: Iran”, *Central Intelligence Agency (CIA)* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ir.html> (πρόσβαση: 20/6/2017)

- «Πολιτική», *Μορφωτικό Κέντρο της Πρεσβείας της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν- Αθήνα*, <http://www.iranculture.gr/politiki> (πρόσβαση: 16/3/2017)
- «Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή», *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης* <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/timeline/> (πρόσβαση: 14/6/2017)
- Constitution, *Islamic Republic of Iran, Ministry of Foreign Affairs*, <http://en.mfa.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=3&pageid=2144> (πρόσβαση: 16/3/2017)
- Energy production and imports”, *Eurostat Statics Explained*, http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Energy_production_and_imports (πρόσβαση: 14/6/2017)
- Hodge, Ryan, *Informal Value Transfer Systems: A Financial Institution’s Perspective*, Advancing Financial Crime Professionals Worldwide, September 2013 <http://www.acams.org/aml-white-paper-informal-value-transfers/> (πρόσβαση: 17/5/2017)
- <http://saderat.gr/el/about-el/> (πρόσβαση: 20/5/2017)
- http://www.instc-org.ir/Pages/Home_Page.aspx, *International North-South Transport Corridor* (πρόσβαση: 18/6/2017)
- <http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-o-s/saudi-arabia.aspx> (πρόσβαση: 9/5/2017)
- <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/>
- <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/>
- <https://www.swift.com/about-us/discover-swift>
- https://www.treasury.gov/resourcecenter/sanctions/Programs/Documents/jcpoa_faqs.pdf (πρόσβαση: 17/5/2017)
- Iran Overview, *World Bank*, <http://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#1> (Πρόσβαση: 25/4/2017)
- Iran Population, *Worldometers* <http://www.worldometers.info/world-population/iran-population/> (πρόσβαση: 15/2/2017)
- Iran-Contra Affair, *United States History*, <http://www.u-s-history.com/pages/h1889.html> (πρόσβαση: 30/3/2017)

- Joint Comprehensive Plan of Action, Vienna, 14 July 2015
http://eeas.europa.eu/archives/docs/statements-eeas/docs/iran_agreement/iran_joint-comprehensive-plan-of-action_en.pdf
(πρόσβαση: 18/6/2017)
- Jona Lendering, “Silk Road :The ancient trade route between the Mediterranean Sea and China”, *Iran Chamber*,
http://www.iranchamber.com/history/articles/silk_road.php
(πρόσβαση:10/6/2017)
- Nuclear Power in Iran, *World Nuclear Association*, <http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/iran.aspx>
(πρόσβαση: 5/5/2017)
- Δούκας, Νικόλαος Γραμματέας ΟΕΥ Α', Δασκαλόπουλος, Κωνσταντίνος, Γραμματέας ΟΕΥ Α', (επιμέλεια) *Έκθεση 2015 Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Πρεσβείας Τεχεράνης: Η ιρανική Οικονομία και οι Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις Ελλάδος –Ιράν*, Τεχεράνη, Δεκέμβριος 2016,
<http://www.agora.mfa.gr/infofiles/4500%20ETHSIA%20EKTTHESH%20015%20IRAN.df> (πρόσβαση:17/5/2017)

Επιστημονικές επιθεωρήσεις και επίσημες αναφορές

- Chady Adel El Khoury “Islamic Republic of Iran: Selected Issues”, *International Monetary Fund Washington, D.C.*IMF, February 10, 2017
(πρόσβαση:17/5/2017)
- Izewicz , Paulina ,“*Iran’s Ballistic Missile Programme: It’s Status and the way Forward*”, EU Non-Proliferation Consortium: The European network of independent non-proliferation think tanks, Non-Proliferation Papers, No. 57, SIPRI, April 2017 <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trans-ballistic-missile-programme.pdf> (πρόσβαση: 13/5/2017)
- Jubin, Goodarzi Assistant Professor and Researcher, “*Iran and Syria at the Crossroads: The Fall of the Tehran-Damascus Axis?*”, Viewpoints No. 35, International Relations Department, Webster University, Geneva, August 2013
- Lin, Tom C. W., *Financial Weapons of War* (April 14, 2016). Minnesota Law Review, Vol. 100, p. 1377, 2016; Temple University Legal Studies Research

Paper No. 2016-25. Διαθέσιμο στο: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2765010>
σελ 1377 (πρόσβαση: 19/6/2017)

- ο Δανέζης, Μάνος, *Το φάντασμα της ταχύτητας*, ενότ. «Το πρόβλημα», 18/3/2015
- ο Ηλιόπουλος Ηλίας, «*Διεθνείς Διπλωματία και Πολιτικές Κατευνασμού*», Ισχύς, Διεθνής Πολιτική, Διπλωματία, Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, ΕΚΠΑ, Σημειώσεις υποχρεωτικού μαθήματος στην ηλεκτρονική τάξη (e-claa.uoa.gr)
- ο Μάξης, Ιωάννης Θ., «*Εφαρμογή απλών και σύνθετων δεικτών των τεσσάρων γεωπολιτικών πλώνων στην μεθοδολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως: η περίπτωση της Συρίας*» *Civitas Gentium - Special Issue - 5:2* (2017) 23-78, Volume 5, Number 2, Department of Turkish Studies and Modern Asian Studies National and Kapodistrian University of Athens, April 2017
- ο Μάξης, Ιωάννης Θ., «*Μεθοδολογία Συγγραφής μιας Γεωπολιτικής Ανάλυσης. Δομή, έννοιες και Όροι*», Γεωστρατηγική, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Σεπτέμβριος- Δεκέμβριος, Αθήνα 2007, τεύχος 12
- ο Χουρχούλης, Διονύσης– *Η Ιρανική Επανάσταση και η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν (1978-1979)* Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου II 85, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ, Σημειώσεις μαθήματος στην ηλεκτρονική τάξη (e-claa.uoa.gr), σελ 3 (πρόσβαση: 5/5/2017)

Ηλεκτρονικά ΜΜΕ – Ιστότοποι

Στα Ελληνικά

- ο «Ιράν: Το οικονομικό 'θαύμα' μετά τη Συμφωνία για τα πυρηνικά», *Euronews*, 17/5/2017 <http://gr.euronews.com/2017/05/17/iran-s-post-sanction-economy-doing-well-one-year-after-nuclear-deal> (πρόσβαση: 5/6/2017)
- ο «Κωνσταντίνος Γρίβας: Η Ελλάδα θα πρέπει να κινηθεί απρόβλεπτα την ώρα που η Ευρώπη αδυνατεί να κατανοήσει τη γεωπολιτική αξία της», *Triklopodia.gr*, 25/3/2017 <http://www.triklopodia.gr/konstantinos-grivasi-ellada-prepei-kinithei-aprovlepta-europi-adinatei-katanoisei-geopolitiki-aksiatis/> (πρόσβαση: 18/6/2017)

- «Ο Τραμπ αποσύρει τις ΗΠΑ από τη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα», *HuffPost Greece*, 1/6/2017 http://www.huffingtonpost.gr/2017/06/01/eidiseis-diethnes-o-trump-aposurei-tis-ipa-apo-ti-sumfonia-tou-parisiou-gia-to-klima-n_16911798.html (πρόσβαση: 14/6/2017)
- «Συμφωνία-μαμούθ ΗΠΑ με Σαουδική Αραβία για όπλα αξίας 380 δισ. Δολαρίων», *Liberal*, 21/5/2017 <http://www.liberal.gr/arthro/139149/epikairothta/2017/sumfonia-mamouth-ipa-me-saoudiki-arabia-gia-polisi-oplon-upsous-350-dis-dolarion.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)
- «Τι είναι τα logistics;», *Ελληνική Εταιρία Logistics, Παράρτημα Θεσσαλονίκης* <http://logistics.org.gr/4/36/136/> (πρόσβαση: 17/6/2017)
- Gresh, Alain, «Κρίσιμες διαπραγματεύσεις για το πυρηνικό πρόγραμμα» Ένθετα Ηλεκτρονικής Εφημερίδας «*Η Αυγή*», *Monde Diplomatique*, 29/3/2015 <http://www.avgi.gr/article/10807/5419063/aphieroma-epa-iran-oi-megaloi-stathmoi-mias-thyellodous-scheses> (πρόσβαση: 9/5/2017)
- ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΑΤΣΑΛΑΚΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗΣ, «Αποψη: Συμμετέχει η Ελλάδα στον σύγχρονο δρόμο του μεταξιού;» *Η Καθημερινή*, 5/3/2016 <http://www.kathimerini.gr/852085/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/apoyh-symmetexei-h-ellada-ston-sygxrono-dromo-toy-meta3ioy> (πρόσβαση: 17/6/2017)
- Δρ. Βενέτης, Ευάγγελος, *Το Σύμφωνο της Βαγδάτης* Άρθρο, Καθημερινή της Κυριακής, 08/12/2013, <http://www.kathimerini.gr/505791/article/epikairothta/kosmos/to-symfwno-ths-vagdaths> (πρόσβαση 7/3/2017)
- Κουλουμπής Θεόδωρος, «Το δόγμα Ομπάμα», *Η Καθημερινή*, 20/3/2016 <http://www.kathimerini.gr/853696/opinion/epikairothta/politikh/to-dogma-ompama> (πρόσβαση: 29/5/2017)

Στα Αγγλικά

- "Religious Tourism Potentials Rich". *Iran Daily*, 9 Φεβρουαρίου 2005, <https://web.archive.org/web/20080612164512/http://www.irandaily.com/1383/2211/html/panorama.htm> (πρόσβαση: 13/3/2017)
- "17 New Foreign Investors Trade Iranian Securities", *Financial Tribune*, 12/6/2017 <https://financialtribune.com/articles/economy-business-and->

- [markets/66219/17-new-foreign-investors-trade-iranian-securities](https://www.financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/66219/17-new-foreign-investors-trade-iranian-securities) (πρόσβαση: 12/6/2017)
- “22 Iranian Banks Link Up With Oberbank” *Financial Tribune*, 13/6/2017
<https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/66330/22-iranian-banks-link-up-with-oberbank> (πρόσβαση: 18/6/2017)
 - “38 Years On, Iran Celebrates Islamic Revolution Anniversary”, *Tasnim News Agency*, 31/1/2017
<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/01/31/1313465/38-years-on-iran-celebrates-islamic-revolution-anniversary> (πρόσβαση: 15/2/2017)
 - “Algiers Accords”, *Pars Times*,
http://www.parstimes.com/history/algiers_accords.pdf (πρόσβαση: 3/5/2017)
 - “Banking's SWIFT says ready to block Iran transactions”, *Reuters*, 17 February 2012
<http://www.reuters.com/article/iran-sanctions-swift-idUSL5E8DH31020120217> (πρόσβαση: 17/5/2017)
 - “Boeing, Iran Air Announce Agreement for 80 Airplanes” , *Boeing Co.*, 11/12/2016
<http://boeing.mediaroom.com/2016-12-11-Boeing-Iran-Air-Announce-Agreement-for-80-Airplanes> (πρόσβαση: 5/6/2017)
 - “China says will support Iran’s full membership in SCO” *Press Tv*, 5/6/2017
<http://www.presstv.ir/Detail/2017/06/05/524300/Iran-China-Shanghai-Cooperation-Organization-Li-Huilai-membership> (πρόσβαση: 17/6/2017)
 - “Deciphering the Iranian leader's call for a 'resistance economy'”, *The Guardian*, 19/4/2016
<https://www.theguardian.com/world/iran-blog/2016/apr/19/iran-resistance-economy-tehranbureau> (πρόσβαση: 29/5/2017)
 - “Despite a Secret Pact by Gore in '95, Russian Arms Sales to Iran Go On”, *The New York Times*, 13/10/2000
<http://www.nytimes.com/2000/10/13/world/despite-a-secret-pact-by-gore-in-95-russian-arms-sales-to-iran-go-on.html> (πρόσβαση: 15/6/2017)
 - “EU Seeks Closer Energy Ties with Iran”, *Financial Tribune*, 30/4/2017
<https://financialtribune.com/articles/energy/63345/eu-seeks-closer-energy-ties-with-iran>
 - “French Carmakers Seeking Stronger Foothold in Iran’s Market: Report” *Tasnim News*, 16/5/2017
<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/05/16/1409988/french->

- [carmakers-seeking-stronger-foothold-in-iran-s-market-report](#) (πρόσβαση: 5/6/2017)
- “H.R. 3107 (104th): Iran and Libya Sanctions Act of 1996”, *GovTrack*, <https://www.govtrack.us/congress/bills/104/hr3107/summary#oursummary> (πρόσβαση: 30/3/2017)
 - “IDF Seizes PA Weapons Ship: The Karine A Affair”, *Jewish Virtual Library*, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/idf-seizes-pa-weapons-ship-the-karine-a-affair> (πρόσβαση: 11/3/2017)
 - “Iran Air and Airbus seal historic aircraft order”, *Air Bus*, 22/12/2016 <http://www.airbus.com/presscentre/pressreleases/press-release-detail/detail/iran-air-and-airbus-seal-historic-aircraft-order/>
 - “Iran Air Takes Delivery of 4 ATR 72-600s”, *Financial Tribune*, 17/5/2017 <https://financialtribune.com/articles/domestic-economy/64561/iran-air-takes-delivery-of-4-atr-72-600s> (πρόσβαση: 5/6/2017)
 - “Iran Air takes delivery of its first four ATR 72-600s”, *ATR Aircraft*, 16/5/2017 <http://www.atraircraft.com/newsroom/iran-air-takes-delivery-of-its-first-four-atr-72-600s-1437-en.html> (πρόσβαση: 5/6/2017)
 - “Iran Continues Work on Ballistic Missiles Capable of Carrying Nuclear Weapons”, *Iran Focus*, 14/5/2017 http://www.iranfocus.com/en/index.php?option=com_content&view=article&id=31549:iran-continues-work-on-ballistic-missiles-capable-of-carrying-nuclear-weapons&catid=8&Itemid=113 (πρόσβαση: 1/6/2017)
 - “Iran Continues Work on Ballistic Missiles Capable of Carrying Nuclear Weapons”, *Iran Focus*, 14/5/2017 http://www.iranfocus.com/en/index.php?option=com_content&view=article&id=31549:iran-continues-work-on-ballistic-missiles-capable-of-carrying-nuclear-weapons&catid=8&Itemid=113 (πρόσβαση: 1/6/2017)
 - “Iran Finalizes €2.2b Rail Deal With China’s CMC – Exclusive”, *Financial Tribune*, 21/5/2017 <https://financialtribune.com/articles/domestic-economy/64854/iran-finalizes-22b-rail-deal-with-china-s-cmc-exclusive> (πρόσβαση: 12/6/2017)
 - “Iran offers Qatar use of its ports as Gulf blockade bites”, *Financial Times*, 8/6/2017 <https://www.ft.com/content/09c45a96-4c61-11e7-a3f4-c742b9791d43> (πρόσβαση: 13/6/2017)

- “Iran Opens Airspace to Qatari Flights”, *Tasnim News Agency*, 6/6/2017
<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/06/06/1428754/iran-opens-airspace-to-qatari-flights> (πρόσβαση: 12/6/2017)
- “Iran threatens to leave 'only Mecca and Medina' untouched if Saudi Arabia does something 'ignorant'”, *Independent*, 8/5/2017
<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iran-saudi-arabia-threatens-mecca-medina-prince-battle-warning-a7724026.html>
(πρόσβαση: 1/6/2017)
- “Iran will never forget China’s cooperation during the time of sanctions” , *Khamenei.ir* 23/1/2016 <http://english.khamenei.ir/news/3212/Iran-will-never-forget-China-s-cooperation-during-the-time-of> (πρόσβαση: 17/6/2017)
- “Iran, Siemens in talks to produce metro wagons” , *Iran Daily*, 28/5/2017 <http://iran-daily.com/News/193691.html> (πρόσβαση: 5/6/2017)
- “Iran’s Exports to China on Exponential Growth Path”, *Financial Tribune*, 7/6/2017 <https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/65878/iran-s-exports-to-china-on-exponential-growth-path>
(πρόσβαση: 13/6/2017)
- “Iran-Russia trade volume to grow further in 2017”, *Mehr News Agency*, 18/4/2017 <http://en.mehrnews.com/news/124874/Iran-Russia-trade-volume-to-grow-further-in-2017> (πρόσβαση: 10/6/2017)
- “Iran's 4th Food Shipment Sent to Qatar”, *Financial Tribune*, 11/6/2017 <https://financialtribune.com/articles/economy-domestic-economy/66128/irans-4th-food-shipment-sent-to-qatar> (πρόσβαση: 12/6/2017)
- “Merkel says all Gulf nations, Iran, Turkey must work to ease Qatar crisis” , *Reuters*, 9/6/2017 <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-merkel-idUSKBN191033> (πρόσβαση: 15/6/2017)
- “MWe” , *European Nuclear Society*, <https://www.euronuclear.org/info/encyclopedia/m/mwe.htm>
- “Qatar supports terrorism 'at a very high level,' Trump says”, *Middle East Eye*, 9/6/2017 <http://www.middleeasteye.net/news/us-urges-gulf-states-ease-blockade-against-qatar-211437743> (πρόσβαση: 10/6/2017)

- “Russia, Iran vow continued military support for Assad ” , *Al Jazeera*, 9/4/2017 <http://www.aljazeera.com/news/2017/04/russia-iran-vow-continued-military-support-assad-170408184313230.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)
- “Russia-Iran Relations Starting From 16th Century and Up to the Present Day”, *Sputnik*, 27/3/2017 <https://sputniknews.com/world/201703271051990560-russia-iran-relations-factbox/> (πρόσβαση: 10/6/17)
- “Shahab-3”, *The Missile Threat*, <https://missilethreat.csis.org/missile/shahab-3/> (πρόσβαση: 30/3/2017)
- “Siemens looking for \$100m investment in Iran's energy sector” *Iran Daily*, 5/6/2017 <http://iran-daily.com/News/194162.html> (πρόσβαση: 5/6/2017)
- “Significant Rise in Iran’s Main Exports to EU”, *Financial Tribune*, 15/5/2017 <https://financialtribune.com/articles/economy-domestic-economy/64425/significant-rise-in-iran-s-main-exports-to-eu> (πρόσβαση: 5/6/2017)
- “Strengthening relations: China, Iran continues to bond over joint initiatives”, *Global Times*, 6/3/2017 στο <https://www.pressreader.com/china/global-times/20170306/281724089341120> (Πρόσβαση: 12/6/2017)
- “Supreme Leader sets Resistance Economy policies”, *Islamic Republic News Agency*, 19/2/2014 http://www.irna.ir/en/News/2638604/Economic/Supreme_Leader_sets_Resistance_Economy_policies (πρόσβαση: 29/5/2017)
- “The state of major arms transfers in 8 graphics”, *SIPRI*, 22/2/2017 <https://www.sipri.org/commentary/blog/2017/state-major-arms-transfers-8-graphics> (πρόσβαση: 15/6/2017)
- “Treasury chief says reviewing Iran's aircraft licenses”, *Reuters*, 24/5/2017 <https://www.reuters.com/article/us-usa-iran-sanctions-idUSKBN18K2U4> (πρόσβαση: 10/6/2017)
- “White House weighs designating Iran’s Revolutionary Guard a terrorist group”, *The Reuters*, 7/2/2017 <http://www.reuters.com/article/us-usa-trump-irgc-idUSKBN15N0AI> (πρόσβαση: 13/6/2017)
- “Zehra Kazemi”, *Canadian Centre For International Justice* <http://www.cciij.ca/cases/kazemi/> (πρόσβαση: 23/4/2017)

- Abu Musa and the Tumbs: The Dispute That Won't Go Away, Part Two”, *The Estimate*, 24/7/2001
<https://web.archive.org/web/20071215021736/http://www.theestimate.com/public/072401.html> (πρόσβαση 30/3/2017)
- Afghanistan's Northern Alliance”, *BBC News*, 19/9/2001,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1552994.stm (πρόσβαση 13/3/2017)
- Ali Vitali, “Trump, Netanyahu Vow to Pursue Mideast Peace, Confront Iran”, *NBC NEWS*, 22/5/2017 <http://www.nbcnews.com/storyline/trumps-first-foreign-trip/donald-trump-arrives-israel-will-push-peace-process-n762816> (πρόσβαση: 1/6/2017)
- Bakhash Shaul, “The Seven Presidents”, *Iran Primer United States Institute of Peace*, <http://iranprimer.usip.org/resource/seven-presidents> (πρόσβαση: 16/3/2017)
- Ban de Luce, «Trump Keeps the Iran Deal Alive, For Now», *Foreign Policy*, 17/5/2017 <http://foreignpolicy.com/2017/05/17/trump-keeps-the-iran-deal-alive-for-now/> (πρόσβαση: 31/5/2017)
- Davenport, Kelsey, “History of Official Proposals on the Iranian Nuclear Issue”, *Arms Control Association*, 21/1/2014
https://www.armscontrol.org/factsheets/Iran_Nuclear_Proposals (πρόσβαση: 9/5/2017)
- Elad Benari «Trump: Iran deal 'the worst deal ever negotiated'», *Israel National News*, 06/02/17
<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/224465> (πρόσβαση: 30/5/2017)
- Gladstone Rick, "Senate Panel Approves Potentially Toughest Penalty Yet Against Iran's Wallet", *The New York Times*, 3 February 2012
http://www.nytimes.com/2012/02/03/world/middleeast/tough-iran-penalty-clears-senate-banking-panel.html?_r=2&ref=world (πρόσβαση: 17/5/2017)
<http://edition.cnn.com/2012/01/23/world/meast/iran-sanctions-facts/> (πρόσβαση: 9/5/2017)
- <http://edition.cnn.com/2017/05/19/politics/jared-kushner-saudi-arms-deal-lockheed-martin/index.html>
- <http://edition.cnn.com/2017/05/19/world/donald-trump-first-foreign-presidential-trips/>

- <http://henrycorbinproject.blogspot.gr/> (πρόσβαση 7/3/2017)
- In Riyadh speech, Trump calls for isolation of Iran”, *Gulf News*, 21/5/2017 <http://gulfnews.com/news/gulf/saudi-arabia/in-riyadh-speech-trump-calls-for-isolation-of-iran-1.2030320> (πρόσβαση: 13/6/2017)
- INU Staff, “IRAN'S CONCERN ABOUT THE DEAL WITH BOEING AND AIRBUS”, *Iran News Update*, 9/6/2017 <http://irannewsupdate.com/news/sanctions/3856-iran-s-concern-about-the-deal-with-boeing-and-airbus.html> (πρόσβαση: 10/6/2017)
- ISABEL KERSHNER , “Iran Deal Denounced by Netanyahu as ‘Historic Mistake’ ”, *The New York Times*, 14/7/2015, https://www.nytimes.com/2015/07/15/world/middleeast/iran-nuclear-deal-israel.html?_r=0 (πρόσβαση: 29/5/2017)
- Jeremy Diamond, Zachary Cohen, “Trump signs Kushner-negotiated \$100B Saudi arms deal”, *CNN*, 20/5/2017 <http://edition.cnn.com/2017/05/19/politics/jared-kushner-saudi-arms-deal-lockheed-martin/index.html> (πρόσβαση: 1/6/2017)
- Levs, Josh “A summary of sanctions against Iran”, *CNN*, 23/1/2012
- Mark Bowden, “The Desert One Debacle”, *The Atlantic*, Μάιος 2006, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/05/the-desert-one-debacle/304803/> (πρόσβαση: 5/5/2017)
- Perez Andrew, “Noam Chomsky: Talking About Iran Sanctions Is ‘Surreal’”, *Huffington Post*, 23/2/2014 http://www.huffingtonpost.com/2014/02/23/noam-chomsky-iran_n_4833461.html (πρόσβαση: 9/5/2017)
- Pratibha Thaker, “Meet Chiran”, *The Economist*, <http://www.theworldin.com/article/12627/meet-chiran?fsrc=scn/tw/wi/bl/ed/> (πρόσβαση: 17/6/2017)
- Rafizadeh, Majid, “Who is Iran’s Ali Larijani? Profiling the Supreme Leader’s confidante”, 30/5/2016, *Al Arabiya English* <http://english.alarabiya.net/en/perspective/profiles/2016/05/30/Profile-Iran-s-Ali-Larijani-the-Supreme-Leader-s-confidante-.html> (πρόσβαση: 11/3/2017)
- Ronald Reagan, “Evil Empire Speech” , *Voices of Democracy*, 8 Μαρτίου 1983 <http://voicesofdemocracy.umd.edu/reagan-evil-empire-speech-text/>
- Solomon, Jay; & Adam Entous , "Banking Hub Adds to Pressure on Iran", *The Wall Street Journal*, 4 February 2012

<https://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203889904577201330206741436> (πρόσβαση:17/5/2017)

- ο Torchia, Andrew, "Iranian banks reconnected to SWIFT network after four-year hiatus", *Reuters*, 17 February 2016, <http://www.reuters.com/article/iran-sanctions-swift-idUSL5E8DH31020120217> (πρόσβαση:17/5/2017)
- ο World Nuclear Association, <http://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-g-n/iran.aspx> (πρόσβαση: 5/5/2017)
- ο Ομιλία George W. Bush στο Κογκρέσο στις 29 Ιανουαρίου 2002. <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/print/20020129-11.html> (πρόσβαση: 23/4/2017)

Στα Γαλλικά

- ο Gilles, Paris, "Le roi d'Arabie saoudite boude la France", *Le Monde*, 9/7/2010 http://www.lemonde.fr/proche-orient/article/2010/07/09/le-roi-d-arabie-saoudite-boude-la-france_1385935_3218.html (πρόσβαση: 1/6/2017)

Περιοδικά

- ο Ganji, Akbar, «Ποιος είναι ο Αλί Χαμενέϊ: Η κοσμοθεωρία του Ανώτατου Ηγέτη του Ιράν», Αφιέρωμα στο Ιράν, *Ελληνική Έκδοση του Foreign Affairs*, (ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013) τεύχος 13
- ο Ρουά, Ολιβιέ, *Η αποτυχία του πολιτικού Ισλάμ [L'échec de l'Islam politique]*, Κεφ 10, Ιράν: Σιιτισμός και επανάσταση, Esprit/ Seuil, Παρίσι, 1992, Μετάφραση Κώστας Σπαθαράκης, Αφιέρωμα στο Ιράν, Νέα Εστία, τχ. 1792, Τόμος 160ος, Έτος 80ο, Σεπτέμβριος 2006, Αθήνα

Ηλεκτρονικές Εγκυκλοπαίδειες– Ηλεκτρονικά Λεξικά

- ο «Ιράν» <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD>
- ο Encyclopedia Britannica <https://www.britannica.com/event/Soviet-invasion-of-Afghanistan> (πρόσβαση: 15/6/2017)
- ο Encyclopedia Kurdistanica, <http://kurdistanica.com/?q=node/28> (πρόσβαση:7/3/2017)
- ο http://en.wikipedia.org/wiki/Atomic_Energy_Organization_of_Iran (πρόσβαση: 5/5/2017)

- <http://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/algiers-agreement-1975>(πρόσβαση: 5/5/2017)
- [http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Anglo-Iranian Oil Company](http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Anglo-Iranian_Oil_Company) (πρόσβαση: 11/3/2017)
- <https://www.britannica.com/biography/William-Morgan-Shuster> (πρόσβαση 5/3/2015)
- *Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας* www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=θεοκρατία&dq (πρόσβαση: 16/2/2017)
- Περσία <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CF%83%CE%AF%CE%B1> (πρόσβαση:15/2/2017)
- Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος (ΤΕΕ), *Πολύγλωσσο Τεχνικό Λεξικό Αρδεύσεων & Αποστραγγίσεων*, Αθήνα, 1975

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	1
Εισαγωγή.....	5
<u>Κεφάλαιο Πρώτο</u>	
Θρησκεία & Πολίτευμα στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν.....	10
1.1 Σιιτισμός και Πολιτική Διακυβέρνηση στο Μετεπαναστατικό Ιράν.....	10
1.2 Το Πολιτικό Σύστημα και η Διακυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.....	15
<u>Κεφάλαιο Δεύτερο</u>	
Η Οικονομία του Ιράν: Ανάλυση Συνιστωσών της Επικείμενης Επανάσταξης.....	20
Εισαγωγή.....	20
2.1 Το Ιρανικό Πυρηνικό Πρόγραμμα & το Κοινό Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (Joint Comprehensive Plan of Action – JCPOA).....	25
2.2 Οικονομικές Εκθέσεις για την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν.....	28
i. «Ανασκόπηση» (“Overview”) της Παγκόσμιας Τράπεζας.....	28
ii. Οικονομική έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.....	29
2.3 Το Σύστημα SWIFT και το Ιράν.....	34
2.4 Το «Δόγμα Obama» και η Κυβέρνηση Trump.....	36
2.5 Σύναψη Οικονομικών Συμφωνιών Ιράν – ΗΠΑ & Ιράν -ΕΕ μετά την Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA.....	42
i. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν – ΗΠΑ.....	42
ii. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν-ΕΕ.....	44
2.6 Σύναψη Οικονομικών Συμφωνιών Ιράν – Ρωσίας & Ιράν - Κίνας μετά την Ημέρα Εφαρμογής του JCPOA.....	45
i. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν – Ρωσίας.....	45
ii. Οικονομικές Συμφωνίες Ιράν- Κίνας.....	47
2.7 Συμπεράσματα.....	48
Κεφάλαιο Τρίτο : Γεωπολιτική Ανάλυση.....	52
Παράθεση Ορισμών, Προσδιορισμός Συστημάτων.....	52
Εισαγωγή.....	65

Ανάλυση Συστήματος.....	56
Ανάλυση Υποσυστημάτων.....	58
i. Ιρανο - αμερικανικό Υποσύστημα.....	58
ii. Ιρανο - ευρωπαϊκό Υποσύστημα.....	61
iii. Ιρανο - ρωσικό Υποσύστημα.....	63
iv. Ιρανο - κινεζικό Υποσύστημα.....	65
Ανάλυση Υπερ-συστήματος.....	68
Γενικά Συμπεράσματα – Επίλογος.....	72
Επίμετρο.....	76
Χρονολόγιο: Ιστορική αναδρομή από την Περσία του Σάχη στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν του Khamenei.....	76
Έκθεση Παγκόσμιας Τράπεζας.....	96
Εικόνες.....	99
Βιβλιογραφία.....	102